

KNIHA SOUDCŮ

ÚVOD

OKUPACE PALESTINY byl dlouhodobý proces. Jednotlivé kmeny jen těžko uhájily získané území. O těchto bojích svědčí kniha Soudců. Izrael se při nich konsoliduje v náboženský svaz dvanácti kmenů, sdružených kolem truhly smlouvy. Nemá ještě krále (sr 17,6), zatím co Edóm, Moáb a Amón už jsou monarchiemi. Rovněž Kenaanci měli pevný státní systém: každé město mělo svého krále, např. Jeruzalém, Gezer, Megido, Taanak, Bét-šedán. Kromě toho jsou tyto národy stmelovány společnými kulty přírodních sil.

Proti nim stojí lid neustále ohrožovaný tím, že ztratí svou jedinečnost uprostřed národů. Je to lid, který nemá ústřední vládu, ale ve chvíli sorchovaného nebezpečí následuje vůdce Bohem povoláného, který je obdarován mimořádnými dary, moudrostí a statečností. Tito charismatičtí vůdcové, jejichž vliv byl zpravidla omezen na jejich kmen, případně na několik kmenů, vedou lid do boje proti utlačovatelům, ale potom vysvobozené vedou k zákonu Hospodinovu a rozsuzují jako soudcové spory mezi jednotlivci i rody. Charismatický charakter izraelských vůdců je zvláště výjimečným rysem vyvolaného lidu v této době. Sotva bychom našli obdobu u sousedních národů.

Doba soudců, která tvoří přechod od doby Jozuovy k době královské se středním datem kolem r. 1050 př. Kr., byla údobím velice neklidným. Nejedno město a městečko, jak o tom také svědčí archeologické nálezy, bylo v průběhu 12. a 11. století zničeno. Současně však archeologické bádání prokázalo, že tato doba zdaleka nebyla tak krvavá, jak by se povrchnímu čtenáři Písma sv. zdálo. Boj byl veden především proti pohanským svatyním a modlám. V tom směru to byla doba slavná přes tolikerá utrpení, slavná doba 'svatých válek' za vítězství Hospodinovo. Boje o zaslíbenou zemi se staly trvalým zápasem a vždy novou zkouškou víry.

Počet soudců je podle dvanáctera pokolení. Není ovšem jisto, smíme-li už proto jednotlivé soudce přidělit jednotlivým pokolením, i když to je možné. Např. Otniel náleží jihu, Ehúd Benjamínu, Debora s Barákem Naftaliovcům, Gedeón Manasesovi, Tóla Isacharovi, Jair a Jiftách Zajordáni, Ibsan Judovi,

Elón Zabulónovi, Abdón Efrajimovi, Samson Danovi. Není udána kmenová příslušnost Šamgarova. Z tohoto přehledu vyplývá, že různí soudcové působili pravděpodobně na různých místech současně a že kniha Soudců, opačně nežli kniha Jozue, události současně rozkládá v události časově postupné, když zpracovala dílčí kmenové tradice v mohutné jednotné svědectví o Boží věrné ochraně.

1. DOBÝVÁNÍ ZASLÍBENÉ ZEMĚ

a) Boj pokolení Judova a Šimeónova

1,1–21

Judovci táhnou první do boje proti Kenaancům. Otniel dobývá Kirjat-sefer.

I ¹Po Jozuově smrti se Izraelci dotázali Hospodina: „Kdo z nás má vytáhnout do boje proti Kenaancům první?“ ²Hospodin odpověděl: „Juda potáhne první! Do jeho rukou jsem totiž dal zemi.“ ³I vyzval Juda svého bratra Šimeóna: „Vytáhni se mnou do území, které mi bylo přiděleno, a budeme bojovat proti Kenaancům. Já pak půjdu zase s tebou do území přiděleného tobě.“ Šimeón s ním tedy šel. ⁴Juda vytáhl a Hospodin vydal Kenaance a Perizejce do jejich rukou. Pobili je v Bezecku, deset tisíc mužů. ⁵V Bezecku zastihli také Adoní-bezeka* a bojovali proti němu a pobili Kenaance a Perizejce. ⁶Avšak Adoní-bezek** utekl. Proto jej pronásledovali, chytili jej a utali mu palce na rukou i u nohou. ⁷Tu doznal Adoní-bezek**: „Sedmdesát králů s utatými palci na rukou i u nohou sbíralo drobty pod svým stolem. Jak jsem činival, tak mi Bůh odplatil.“ Odvlekli jej do Jeruzaléma, a tam zemřel.

⁸Judovci bojovali proti Jeruzalému, dobyli jej, vybili mečem a město vypálili. ⁹Potom se vypravili do boje proti Kenaancům, kteří byli usazeni na pohoří, v Negebu a v přímořské nížině. ¹⁰Tak se vydal Juda proti Kenaancům sídlícím v Chebrónu^a; Chebrón se předtím jmenoval Kirjat-arbe^b. Pobili Še-

*) nebo: bezeckého Adóna

**) nebo: bezecký Adón

šaje, Achimana a Talmaje^c. ¹¹Odtud se vydal proti obyvatelům Debiru; Debír se předtím jmenovalo Kirjat-sefer^d. ¹²Tenkrát prohlásil Káleb: „Kdo přepadne Kirjat-sefer^e a dobude je, tomu dám svou dceru Aksu za manželku.“ ¹³Dobyl je Otniel, syn Kenazův, mladší bratr Kálebův; jemu dal za manželku svou dceru Aksu. ¹⁴Když přišla, 'navedla jej', aby žádal jejího otce o pole. 'Svezla se s osla'. Káleb se jí otázal: „Co je ti?“ ¹⁵Odpověděla mu: „Dej mi jakožto požehnání dar! Když jsi mě provdal do jižního suchopáru^b, dej mi také vodní zřídla.“ Káleb jí tedy dal zřídla, horní a dolní.

¹⁶Kénijci, synové¹ Mojžíšova tchána, vytáhli z Palmového města spolu s Judovci do Judské stepi jižně od Aradu. Tam se usadiliⁱ s lidem. ¹⁷Juda však táhl se svým bratrem Šimeónem a pobili Kenaance sídlící v Sefatu. Zničili město jako klaté; proto mu dali jméno Chorma (to je Klatbě propadlé). ¹⁸Juda dobyl^k také Gázu a její území, Aškalón a jeho území, Ekrón a jeho území^l. ¹⁹Hospodin byl s Judou. Podrobil si pohoří, avšak nebyl s to podrobit si obyvatele doliny, ^mprotože měli železné vozy^m. ²⁰Kálebovi dali Chebrón, jak rozhodl Mojžíš; ⁿvyhnal odtud tři Anákovceⁿ. ²¹Pokud však jde o Jebúsejce, obyvatele Jeruzaléma, Benjamínci nebyli s to si je podrobit; proto dodnes sídlí Jebúsejec spolu s Benjamínci v Jeruzalémě.

^a + Chebrón vytáhl proti němu, O'. — ^b Kariatharboksefer, O'. — ^c + potomky Anákovy, O'. — ^d + překlad: Město knih, O' V. — ^e Město knih, O'. — ^f + navedl ji, O' V. — ^g + tu reptala a křičela s osla: „Provдал jsi mě do jižní země,“ O'; naříkala, sedíc na oslu, V. — ^h + mi dal suchou zemi, V K. — ⁱ + synové Kénijce Jóbaba (nebo: Jothora apod.), O'. — ^j H. sg. — ^k + neobsadil, O'. — ^l + ani Ašdód a okolní krajinu, O'. — ^m + protože Réchab jim zabránil, O' (H. *rekeb* = vůz > Réchab; *barzel* = železný > *b-d-l* hif ?). — ⁿ + tak i O'A :: dědičné ujal tři města Anákovců, O'B.

(1nn) Joz 15 (1) :20,18 Ex 28,30 Nu 27,21 (2) :Gn 49,8 Sd 20,18 (3) :Joz 19,1nn (4n) 1S 11,8 (7) :Ex 21,24 L 6,38 (8) :Joz 12,10 ::Joz 15,63 Sd 1,21 2S 5,6n (9) :Joz 10,40 (10) Gn 13,18 23,2; Nu 13,22 (=23 K) //Joz 15,14 (11) //Joz 15,15 :Joz 11,21 12,13 21,15 (12nn) //Joz 15,16-19 (12) Nu 13,6 (=7 K) Joz 14,6 (13) 3,9 Joz 15,17 1Pa 4,13 :Gn 36,11 (16) :4,11 1S 15,6; ::Dt 34,3 Sd 3,13 2Pa 28,15; Joz 12,14 (17) :Dt 20,12-18 Nu 14,45 21,3 (20) Nu 13,22 (=23 K) Joz 14,13 15,13 (21) ::v. 8; Joz 15,63 18,28

Knihy Soudců začíná dokladem o Hospodinově věrnosti. Podle svých slibů uvedl Izraele do zaslíbené země. První kapitola podává vyprávění o bojích, které vedly jednotlivé kmeny více méně samostatně. Pod

vedením Jozuovým provedl Izrael první nápor a porazil vojska společených městských států. Země však nebyla zdaleka ještě izraelská. Svá území losem přidělená si musily jednotlivé kmeny teprve vydobýt. K tomu dochází částečně až po smrti Jozuově.

¹⁻³Tenkrát se ještě v Izraeli dotazovali Hospodina na jeho rozhodnutí *věštbou* (sr Ex 28,30 Nu 27,21). Čím více bylo později písemných svědectví o slovu Hospodinově, tím menší význam měly věštné úkony, až byly nakonec vůbec zakázány jako pokoušení Hospodina (sr Lv 19,31 1S 28,6n). Věštba, o níž se tu vypráví, spočívala asi v losování; vyšel los se jménem 'Juda'. K jeho akcím se připojil kmen Šimeón, který později s Judou splynul. Společně obsazují jižní části země.

⁴⁻⁷Z poražených *městských králů* je jmenovitě uveden blíže neznámý Adoní-bezek či Adón z Bezecku, rovněž nám neznámého. Je jedním z městských králů palestinských, kteří se podle vzoru panovníků velkých říší prohlašovali za reprezentanty božstva. Zde je dochován i jeho božský titul Adón, to je Pán. Různé rukopisy O' jej ztotožňují s Adoní-sedekem z Joz 10, patrně proto, že se mluví o jeho smrti v Jeruzalémě. Kdo tam Adóna dopravil, není z textu zřejmé. 'Sedmdesát králů', nad nimiž zvíťazil, byli nejspíše šejkové nějakých kočovníků, jistě ne králové v dnešním slova smyslu. A také jich sotva bylo právě sedmdesát; to je jen oblíbené okrouhlé číslo. Bezecký Adón se snaží i ve své porážce zveličít svou někdejší slávu. Tím hroznější je jeho pád. Utaté palce na rukou a u nohou znemožnily postiženému provždy jakýkoli boj.

⁸ⁿJeruzalém se stal izraelským teprve za krále Davida (2S 5,6n). Archeologickým průzkumem se neprokázalo, že by byl dobyt dříve. Knize Soudců však, tak jako knize Jozue (12,10), nejde o historickou dokumentaci, nýbrž o svědectví, že Hospodin věrně splní dané slovo v příhodný čas. Proto může položit vedle sebe i události z různých dob jako současné. Juda dobyl předtím leda část území, které náleželo k jeruzalémskému městskému státěčku, a poničil je. *Pohoří*, které Judovci dobyli, je hornatá oblast kolem Chebrónu až přes 1000 m vysoká, svažující se na východě k divoké Judské poušti při Mrtvém moři. Na západě pohoří pozvolna sestupuje do přímořské nížiny při Středomořním moři a na jihu do negebské stepi.

¹⁰⁻¹⁵Juda dobyl *Chebrón*. Starozákonní podání přitom dochovalo vzpomínku, že se tu usadil věrný Káleb (sr Joz 14,13n). Dříve zde sídlili Anákovci, pověstní obři (Nu 13,22 [= 23K]). Zprávu o jejich zapuzení máme též v Joz 15,14. Jiná pověst se týká dobytí města Kirjat-seferu Otnielem (sr Joz 15,15—19). On i Káleb jsou *Kenazovci*, tedy příslušníci edómské čeledi (Gn 36,11), která se připojila k Izraeli a splynula s ním. Jejich činy se staly součástí kmenové tradice judské. Otniela uvádí podání

dokonce jako prvního soudce (3,9—11). Zato u jeho manželky Aksy se dochovala výrazná vzpomínka na její cizí původ. Její žádost totiž vysvětluje, proč studnice 'horní' a 'dolní' při Debíru patří Kenazovcům. Ale již výraz, jímž je vyjádřeno její naléhání na Otniela (*s-v-t* hif = pokoušet, svádět, navádět ke zlému) stejně jako názvuk dívčina jména (*'gkqs* = ženská ozdoba na nohy, Iz 3,18), vzbuzují podezření, že se za touto žádostí tají něco, co dnes už nedovedeme vysvětlit. Vybízí Otniela, aby žádal o *pole*, a sama si pak vyprošuje jako dar *zřídla*. Právě proto se v písemných podáních projevují rozpaky: jednak ji Otniel navádí, aby sama žádala (tak O'), jednak ona navádí Otniela, aby on žádal (tak H.). Je možné, že masóretský text úmyslně nechce tuto žádost vkládat do úst prvního soudce. Otniel skutečně o nic nežádá, vše si vyřizuje Aksa, jediná žena, která zasahuje do plánů při rozdělení země.

¹⁶⁻²¹Zatímco Judovci obsazují přidělené území a jim po boku stojí Kenazovci Káleb a Otniel (v. 12n), vpadají do jejich údělu od jihu *Kénijci* či *Kajinovci* (sr 4,11). Snad se přechodně spoličili s Judovci. Podle 4,11 máme spíše dojem, že jednali na vlastní pěst. Tchán Mojžíšův není uveden jménem (rukopisy O' se tu odlišují od H. a navíc se mezi sebou silně rozcházejí) a překvapuje, že jeho potomci jsou označeni jako *Kénijci* (v Nu 12,1 je žena Mojžíšova uvedena jako *Kúšanka* :: *Madianka*, K.). V pozadí jsou patrně prastaré tradice a hlavně hodnocení, jež v různých situacích bývalo různé podle vztahu dotyčných společenství k izraelskému lidu.

Palmovým městem bývalo nazýváno Jericho (sr 3,13) podle své květeny téměř tropické. Zde však je pravděpodobnější, že šlo o město *Támar* (= *Palma*) jižně od *Aradu* (*Hertzberg*). *Arad* bylo jedno z kenaanských 'království', dnešní *Tell-arád*, na jih od *Maónu*. *Sefat* bylo patrně významnou pohanskou svatyní, jejíž náboženský provoz mohl svádět Izraelce. Proto bylo město zničeno jako klaté. Přitom šlo především o zničení svatyně a náboženských opor pohanstva. Nové jméno místa *Chorma* (= *Klatbě propadlé*) známe i z Nu 14,45. Je nesnadno rozhodnout, jde-li o dvojnásobné zničení této svatyně či jen o dvojnásobnou tradici, zdůvodňující zvláštní jméno místa.

Okrsky uvedené ve v. 18 jsou ovšem ve všech dalších dobách až do Davidovy vlády jmenovány jako území *pelištejská*. Máme tu případ podobný zprávě o dobytí *Jeruzaléma* (v. 8). *Septuaginta* uniká časovému rozporu tím, že výslovně prohlašuje: 'neobsadil' (místo 'dobył', H.).

Válečné vozy — obrněná vozba tehdejší války — pomohly některým kenaanským králům obhájit jejich panství. Izrael si dovedl získat kopcovitý terén, kde vozy byly proti pěším v nevýhodě a kde navíc bylo osídlení většinou řídké. Ale v tomto zbytku nepokořeného kenaanského moci

vidí podání zároveň rozhodnutí samotného Hospodina (sr vk Sd 3,1—6). Člověk se v oblasti biblického zjevení nikdy nestává absolutním vítězem.

Ve v. 21 je najednou zmínka o *Benjamíncích*, na jejichž území *Jeruzalém* ležel (Joz 18,28). Jejich povinností tedy bylo podmanit si *Jebúsejce*. Že tak neučinili, byla jejich vina. Jejich úkol bude svěřen jinému, pokolení *Judovu* (sr Joz 15,63). Avšak ani *Juda* si je nemohl podrobit, byl na to příliš slabý. Učinil tak až *Judejec David*, ale to už byla jiná doba, kdy veškeré domorodé obyvatelstvo bylo převzato do svazku *Izraele* a jeho státu.

b) Boj ostatních pokolení 1,22—36

Josefovci dobývají *Bét-el*. Na dobytých územích zůstávají zbytky původního obyvatelstva.

²²Také *Josefův rod*^a vytáhl, a to k *Bét-elu*, a *Hospodin* byl s nimi. ²³*Josefův rod*^b provedl v *Bét-elu* průzkum; město se předtím jmenovalo *Lúz*^c. ²⁴*Hlídká* spatřila muže vycházejícího z města a vyzvala jej: „Ukaž nám, kudy se dá vniknout do města, a my ti dáme milost.“ ²⁵*Ukázal jim, kudy se dá vniknout do města. Město vybili mečem, ale toho muže i všechnu jeho čeleď propustili.* ²⁶*Muž se odebral do chetejské země a vystavěl město, kterému dal jméno Lúz; tak se jmenuje dodnes.*

²⁷*Manases* však nebyl s to podrobit si *Bét-šeán* a jeho vesnice, *Taanak* a jeho vesnice, ani obyvatele *Dóru* a jeho vesnic, ani obyvatele *Jibleámu* a jeho vesnic, ani obyvatele *Megida* a jeho vesnic; *Kenaancům* se podařilo zůstat v zemi. ²⁸*Kdykoli se Izrael* vzchopil, podroboval sice *Kenaance* robotě, ale nebyl s to úplně si je podrobit.

²⁹*Efrajim* nebyl s to podrobit si *Kenaance* sídlící v *Gezeru*; *Kenaanci* sídlili uprostřed nich v *Gezeru*.

³⁰*Zabulón* nebyl s to podrobit si obyvatele *Kitrónu* ani obyvatele *Nahalólu*^d; *Kenaanci* sídlili uprostřed nich, ale časem byli podrobeni robotě.

³¹*Ašer* nebyl s to podrobit si obyvatele *Aka*^e, ani obyvatele *Sidónu*, *Achlábu*, *Akzibu*, *Chelby*, *Afiku* a *Rechóbu*. ³²*Ašerovci* sídlili uprostřed *Kenaanců* usedlých v zemi, protože nebyli s to podrobit si je.

³³Naftalí nebyl s to podrobit si obyvatele Bét-šemeše ani Bét-anaty; sídlil uprostřed Kenaanců usedlých v zemi, ale obyvatelé Bét-šemeše a Bét-anaty jim byli časem podrobeni robotě.

³⁴Danovce zatlačili Emorejci do hor a nedovolili jim sestoupit do doliny. ³⁵Emorejci se podařilo zůstat v pohoří Har-cheresu, v Ajalónu a v Šaalbím^u. Když však vzrostla moc Josefova rodu^h, byli podrobeni robotě. ³⁶Emorejská hranice vedla od Svahu štirůⁱ, od Skaliska^j nahoru.

^adosl. dům; některé rpp O^B čtou: synové Josefovi. — ^bdosl. dům; × O^V. — ^csr Gn 28,19 35,6. — ^d:: En amman, O^A; Dómana, O^B. — ^e + ale podrobil je robotě, O^V. — ^f + obyvatele Dóru, O^V. Další jména měst se až na Sidón v O^V liší od H. — ^g:: na hoře stěpů (*cherés* místo *cheres*, H.), kde jsou medvědi a lišky (asi *šú'dl* místo *šá'al[bím]*, H.) atd., O^V. — ^hdosl. domu. — ⁱprekládá i V; O^V proprie (Akrabin). — ^jpodle O^V apelativně (*petra* = skála), podle V proprie (Petra).

(22) Gn 12,8 1Kr 12,29 Am 7,13 (23) Gn 28,19 35,6 (25) :Joz 6,25 (27n) Joz 17,11-13 Ž 106,34-36 :S 31,10 (29) Joz 10,33 16,10 (30) Joz 19,15 (31) Joz 19,28 (33) Joz 19,38 (34) :Sd 18 (35) Joz 19,42 (36):Joz 15,3

Po vypsání úspěchů dosažených na jihu země domem Judovým, k němuž se přidružily i čeledi kálebská a otnielská, i jejich neúspěchů, přechází autor k popisu událostí ve střední a severní Palestině. Nejvýznamnějším činitelem tu je *dům Josefův*, odvozující svůj původ od Jákobovy ženy Ráchel. Spolu s ním jsou zmíněny i drobné kmeny galilejské, jež v dějinách Izraele nikdy nevystoupily aktivněji do popředí (s výjimkou Sd 4n).

^{22–28}Z výbojů Josefovců — kmenů Manases a Efrajim — je zvláště připomenuto *Bét-el*, pro důležitost, kterou mělo toto místo v pozdějších dějinách Izraele (sr 1Kr 12,29 Am 7,13). Po celou dobu izraelské samostatnosti nepřestalo být přitažlivou svatyní. Předtím se nazývalo Lúz (= Mandlovník) podle posvátného stromu, který náležel k původní pohanské svatyni. O existenci nějakého posvátného stromu ví i Gn 35,8, i když tu není označen jako mandlovník. Jméno Bét-el (= dům Boží) se odvozuje od výroku praotce Jákoba (Gn 28,17—19 sr 35,7).

Město získali Josefovci zradou. Svůj válečný úspěch přijímali jako důsledek Hospodinova rozhodnutí, nikoli jako odměnu vlastní zdatnosti. Současně tu podání vysvětluje nápadnou shodu jména chetejského města Lúz s někdejší jménem města v izraelské zemi. Také tu lze slyšet pozdější prorocký odsudek samotného Jeruzaléma a jeho 'chetejského' původu (Ez 16,3.45).

^{29–36}Za výčtem izraelských úspěchů následuje výčet *neúspěchů*.

Udržela se celá řada okrsků — zčásti samostatných, zčásti nesamostatných, ale aspoň s nějakou samosprávou. To se stalo z Hospodinova dopuštění, zaviněného nedověrou a nespolehlivostí lidu. Jestliže Izrael využil své převahy jen k tomu, aby podrobil původní obyvatele robotě, zradil tím své poslání. Měl přece zemi podmanit Hospodinu, ne sobě. Nechal-li Kenaance při jejich pohanství, je jen přirozené, že vposledu jim začal duchovně podléhat. Kenaanci se mu stali svodem (Sd 2,3); sváděli Hospodinův lid modloslužbou, která lépe vyhovovala lidským sklonům než přísná, ale osvobozující bohoslužba izraelského společenství. Taková zrada na Hospodinu se ovšem vymstila. Z této krátké a celkem kusé zprávy můžeme vyčíst, jak různé bylo postavení jednotlivých kmenů. Kenaanci bydlili dál na území Manasesově, Efrajimově a Zabulónově uprostřed Izraele — Izrael si tu však zřejmě zachovával převahu. Ašerovci a Naftalovci naopak sami bydlili uprostřed Kenaanců. To bylo nesporně nebezpečnější, zvláště když měli na svém území pohanské svatyně jako Bét-šemeš (= dům [boha] Slunce) a Bét-anat (= dům [bohyň] Anaty). Danovci pak byli vůbec slabí a ustoupili původnímu obyvatelstvu ze svého území. Jsou zatlačeni převahou Emorejců do řídké osídleného pohoří, jako už dříve ustoupili před pelištejskou mocí ze svých původních středopalestinských sídlišť až daleko na sever (Sd 18 : 13—16; Joz 19,47). O Isacharovi se nemluví. Z Jákobovy závěti o něm víme, že „sehnul hřbet a nosil břemena“ (Gn 49,15). Z písně Debořiny však uslyšíme, že dovedl otrocké jho se své šije setrást a statečně se zasadit o věc celého Izraele (Sd 5,15).

Zprávy zaznamenané v celé kapitole nejsou jen stručným zopakováním událostí z různých dob a míst. Je to zvěst, jež má učít Boží lid *boji vtry*. Vítězství a svoboda jsou dar nezasloužené Boží milosti, porážka a útlak zasloužený Boží soud a trest. Vítězství nespočívá jen v porážce nepřátelských vojsk, ale především v přemožení pohanských vlivů a v poslušné podřízenosti lidu vůli Hospodinově. Není vítězství a svobody tam, kde lid Boží nestojí pod kontrolou Božího slova.

Zároveň jsou v této kapitole naznačeny dvě překážky a připomenuto *dvoujé nebezpečí* zápasu o zemi zaslíbenou a vůbec boje víry. Čistě vnějšně to jsou železné vozy a pevnosti nepřátel. Izraelci nemohli obsadit nížinu pobřežní ani jezreelskou, protože tamější obyvatelé měli k dispozici železné vozy. Nemohli také dobývat opevněná města, protože nebyli připraveni na obléhací operace. Pěšáci vyzbrojení ponejvíce jen luky, praky, holemi a několika meči nebyli prostě s to, odolávat na volném prostranství dobře vyzbrojeným vojenským útvarům. To jsou vnější překážky. Mnohem nebezpečnější však je druhá věc, překážky vnitřní: nedostatek síly a pohotovosti duchovně si podmanit pohanské obyvatel-

stvo, nikoli jen podrobit je v robotu. Boj o zemi zaslíbenou, stejně jako boj víry, jež vede církev, je od počátku poznamenán nespolehlivostí, nerozhodností a především přizpůsobivostí, na niž lid Boží nutně doplácí, neboť ztrácí dary, jež z něho tvoří lid vyvolený a svatý.

c) Kající pouť do Bokím

2,1—5

Lid podlehl svodům pohaných národů. Hospodinův posel jej vede k pokání.

2 ¹I vystoupil posel Hospodinův z Gilgálu (to je z Posvátného okruhu) do Bokím^a a volal: „^bVyvedl jsem vás z Egypta a uvedl jsem vás do země, kterou jsem přísězně zaslíbil vašim otcům. Prohlásil jsem: Svou smlouvu s vámi nikdy nezruším. ²Vy však nesmíte uzavřít žádnou smlouvu s obyvateli této země^c. Jejich^d oltáře rozkopáte. Vy jste mne neuposlechli. ^eCo jste to^e provedli? ³Proto jsem také prohlásil: Nevypudím je před vámi. Budou vám^f ostnem v boku^f a jejich bohové vám budou léčkou^g.“ ⁴Když Hospodinův posel mluvil tato slova ke všem Izraelcům, dal se lid do hlasitého pláče. ⁵Proto dali tomu místu jméno Bokím (to je Plačící) a obětovali tam Hospodinu.

^ado Plačkova, O' V; + a do Bét-elu a do domu Izraelova, O'. — ^b+ takto praví Hospodin, O'. — ^c+ ani se klanět jejich bohům, O'. — ^d+ rytiny roztrháte a, O'. — ^e+ abyste tak, O'. — ^f+ k soužení, O'; nepřáteli, V (obojí: *šár* místo H. *gad*). — ^gk urážce, O'; ke zkáze, V.

(1) :: Joz 4,19 Sd 3,19 (2) : Ex 23,32 34,12n Dt 7,2,5 12,3 (3) : Joz 23,13 (5) : 20,26

¹⁻⁵Tento oddílek podává vysvětlení k předchozí kapitole. Získání celé země do vlastnictví bylo vázáno podmínkou: žádné smlouvání s Kenaanci. Jákýkoli ústupek znamenal porušení smlouvy Hospodinovy (sr Joz 23,13). Nebylo třeba vyvraždit nebo vyhnat původní obyvatelstvo, nýbrž zbavit je všech náboženských opor a tak je připravit, aby se též připojilo k Hospodinu. Lid neposlechl a tím sám sobě nalíčil *past*, do které bude vždy znovu padat. To připomíná Hospodin nevěrnému lidu ústy svého posla.

Scéna nás uvádí do *Bokim*, lokality nám jinak neznámé. Septuaginta ji určuje blíže údajem o Bét-elu a není důvodu pochybovat o správ-

nosti této poznámky. Tam stál přece i Alón Bákút, tj. Posvátný strom pláče (Gn 35,8), známý už z praoteckých příběhů. Je pravděpodobné, že jde nyní o totéž místo (Hertzberg). Jméno Bét-el bylo palestinským podáním patrně záměrně vypuštěno z odporu proti pozdějšímu tamnímu kultu, když se z Bét-elu stala svatyně královská (sr Am 7,13). V době soudců bylo Bét-el aspoň přechodně ústřední svatyní celého Izraele. Příznačná byla pro tuto svatyni kající bohoslužba. Lid si při ní připomínal Hospodinova dobrodiní a vlastní provinění proti smlouvě. Byl shromážděn patrně v bételském posvátném okruhu z balvanů — gilgálu (takových gilgálů bylo po zemi víc). Místo jejich pláče je třeba hledat v blízkosti tohoto objektu. K bohoslužbě náleželo procesí, jež procházelo různými zastávkami (podobně jako katolíci při křížové cestě). Posel Hospodinův, který se náhle objeví, aby káral lid, nebyl asi anděl ve smyslu tradičního chápání, nýbrž spíše prorok, zastánce čisté víry a poslušnosti Hospodinu. Lid mu naslouchá, dovede plakat; není tedy ještě ztracen.

2. OBRANA ZASLÍBENÉ ZEMĚ

a) Boží věrnost a nevěra lidu

2,6—3,6

Lid propadá modloslužbě. V úzkostech volá o pomoc. Hospodin mu dává vysvoboditele.

⁶Když Jozue propustil lid, odebrali se Izraelci každý do svého dědictví, aby obsadili zemi. ⁷Lid sloužil Hospodinu po všechny dny Jozuovy a po celou dobu života starších, kteří přežili Jozua a viděli všechny velké činy Hospodinovy, jež činil pro Izraele. ⁸I zemřel Hospodinův služebník Jozue, syn Núnův, ve věku sto desítí let. ⁹Pochovali ho na jeho dědičném území v Timnat-cheresu^a v Efrajimském pohoří severně od hory Gaaš. ¹⁰Těž celé ono pokolení se odebralo ke svým otcům. Po nich nastoupilo jiné pokolení, které neznalo Hospodina ani jeho činy, jež činil pro Izraele.

¹¹Izraelci se dopouštěli toho, co je zlé v očích Hospodinových. Otročili Baalům. ¹²Opustili Hospodina, Boha svých otců, který je vyvedl z egyptské země. Chodili za jinými bohy, za božstvy těch národů, které byly kolem nich, a kořili se jim. Tak

Hospodina popouzeli k hněvu. ¹³Hospodina opustili, aby otročili Baalovi a Ašoretám! ¹⁴Proto Hospodin vzplanul hněvem proti Izraeli a vydal je do moci zhoubců; a ti je hubili. Vydal je napospas okolním nepřátelům, že už vůbec před svými nepřáteli nemohli obstát. ¹⁵Pokaždé, když vytrhli do boje, Hospodina ruka na ně zle doléhala, jak jim to Hospodin prohlásil a přísahou stvrdil. ^bSvírala je nesmírná úzkost^b. ¹⁶Tenkrát Hospodin povolával soudce, ^caby je vysvobozovali^c z moci jejich zhoubců. ¹⁷Avšak ani své soudce neposlouchali, dál smílili s jinými bohy a kořili se jim. Brzo sešli z cesty, po níž chodili jejich otcové v poslušnosti Hospodinových příkazů; vůbec tak nejednali. ¹⁸Kdykoli jim Hospodin povolával soudce, býval se soudcem a vysvobozoval je z moci nepřátel po všechny dny soudcovy života. Hospodin se totiž slitovával, když sténali pod svými utlačovateli a tyrany. ¹⁹Po soudcově smrti si však opět počínali hůře než jejich otcové, chodili za jinými bohy, otročili jim a kořili se jim. Nevzdali se svých způsobů ani svého zatvrzelého jednání. ²⁰Proto Hospodin vzplanul hněvem proti Izraeli a prohlásil: „Protože tento pronárod přestoupil^d moji smlouvu, kterou jsem uložil jejich otcům, a neposlouchají mě, ²¹ani já už před nimi nevyženu žádný z těch pronárodů, které ponechal Jozue^e, než zemřel. ²²Jimi budu zkoušet Izraele, zda budou chodit po cestě Hospodinově právě tak bedlivě jako jejich otcové, či nebudou.“ ²³Hospodin tam proto tyto pronárody nechal a nevyhnal je hned, ani je nevydal do Jozuových rukou.

3 ¹Tyto pronárody nechal Hospodin^f, aby jimi zkoušel Izraele, totiž všechny, kteří nepoznali žádné boje o Kanaan, ²aby izraelská pokolení poznala a naučila se, co je to boj, ti totiž, kteří předtím boje vůbec neznali: ³nechal pět pelištejských vládců a všechny Kenaance i Sidónany a Chivijce, kteří obývají libanónské pohoří od hory Baal-chermon až po cestu do Chamátu. ⁴Ti zůstali, aby skrze ně byl Izrael zkoušen, aby vyšlo najevo, budou-li poslouchat Hospodinovy příkazy, které přikázal jejich otcům skrze Mojžíše. ⁵Izraelci tedy sídlili uprostřed Kenaanců, Chetejců, Emorejců, Perizejců, Chivijců a Jebúsejců. ⁶Brali si jejich dcery za ženy a své dcery dávali jejich synům. A otročili jejich bohům.

^a Timnat-serach, Joz 19,50 24,30, V P. — ^{b-b}a velmi je sužoval, O'. — ^{c-c}Hospodin je vysvobozoval, O'. — ^dopustil, O'. — ^{e+} syn Naué, v zemi, O'B. — ^f Jozue, O'A.

(7) // Joz 24,31 (8n) Joz 24,29n (11—21) :Dt 4,25-28 (15) Lv 26,17 Dt 18,20 1S 12,15 :Dt 2,15 (16) Šk 13,20 (19) :Ex 32,9 (22) 3,1.4 :Dt 8,2 (3,1) 2,22 (3) ::Ex 3,8 Joz 13,3 (5) ::Dt 7,1n (6) ::Dt 7,3

⁶⁻²³Sd 2,6nn podává plán celé knihy Soudců. Příběhy, dochované z té doby, řadí bibliční svědkové víry, kteří nám knihu předali, podle tohoto základního hlediska. Doba Jozuova a ještě i kratší doba po jeho smrti jsou pokládány za údobí věrnosti. Ti, kteří byli osobně účastni vítězství darovaných Hospodinem, nepřipustili prostě ani modloslužbu, ani jiné kenaanské zvrácenosti. Další generace byla sice otci vychována k věrnosti, ale svědectví o Hospodinových činech a výstrahy před nebezpečím kenaanských svodů byly pro ně prázdné a nepřesvědčivé. Postupně se Izrael s *Kenaanci* sblížoval, přejímal jejich způsob života, učil se od nich zemědělství a současně i uctívání *Baala*, dárce úrody a ručitele plodnosti. Sloužili také bohyni plodnosti Ašoretě, družce Baalově. Kenaanské obřady, smyslově velmi svůdné, aby člověk snadno podléhal domněnce, že svým příkladem vydráždí božstvo k větší plodivosti a vůbec si je podmaňuje, byly lákavější než poslušná oddanost Hospodinu, nezachytitelnému obrazem, nespoutanému obřadem.

Hospodinova vůle však je svatá a lid se jí bezrestně nevymkne. Písmo sv. vidí *test* za Izraelovu zpronevěru ve vpádě bezrestných nepřátel. Izrael byl sužován jednak Kenaanci, kteří se vzpamatovali z jozuovských válek, jednak sousedními národy. Cestu k nápravě vidí bibliční svědkové jen v pokání. V odpověď na lítost lidu povolává Hospodin soudce. Jeho nejvlastnějším posláním není soudit, nýbrž vysvobozovat Izraele. Svolává dobrovolníky ke 'svaté válce' a sám je vede. Vítězství se ovšem nepřipisuje jemu. Strach a panika nepřátel jsou dílem Hospodinovým. Po vítězství, v době míru, nevládne tento vojevůdce po způsobu králů; patrně jenom rozsuzoval rozepře, na něž nestačili stařešínové obcí a rodů. Oddíl předem naznačuje, že v knize bude podáván děj stále se opakující — nové a nové odpadání, nová a nová milost, odpovídající na lidské pokání. Národy ponechané v zemi jsou pro Izraele zkušebním kamenem jeho víry a věrnosti vůči Bohu i solidarity s bratřími v jejich tísní.

¹⁻⁶Kap. 3 začíná výčtem kmenů, označených jako '*pronárody*'; s nimi žil Izrael v ustavičném styku. Nejsou uvedeni Edómci, Amónci a Moábci, ačkoli také znamenali vážné nebezpečí. Vždyť s Moábci se Izrael záhy utkal. Na otázku, proč Hospodin různé pronárody v zemi zanechal, podává text dvojí odpověď: v. 1 v nich vidí Hospodinův nástroj, jímž vyzkouší věrnost Izraelovu; nepohne jejich lákavé pohanství Izraelce k tomu, aby zapomněli na Hospodina? Podle v. 2 jsou důležitým činitelem ve výchově lidu; další pokolení Izraelců nedostanou svou svo-

bodou zadarmo, budou musít o ni bojovat. Války kenaanské patří minulosti, ale boj víry jimi ještě vybojován není. Musí jej vybojovávat každé pokolení nově a každý jedinec sám pro sebe. Přitom budou okolní pronárody nemalým pokušením. V. 6 ukazuje, že zkouška nedopadla pro Izraele dobře. Smíšenými sňatky se dostávají i ke smíšenému kultu. Člověk a lid s rozdvojeným srdcem před Hospodinem neobstojí.

Z národnostních skupin zde vyjmenovaných byli později nejnebezpečnější *Pelištejci*. Byl to lid zčásti původu indoevropského, který přišel do Palestiny po r. 1200 př. Kr. za velkého pohybu obyvatelstva egejské oblasti. V Palestině se velmi rychle přizpůsobili Kenaancům. Vytvořili patero knížectví (Ekrón, Ašdód, Gat, Aškalón, Gáza), s nimiž Izrael sváděl později urputné zápasy (Bič, Palestina I., 80). V případě *Chetejců* jde o nějakou skupinu kolonistů nebo odštěpené části z velkého národa či skupiny příbuzných národů indoarijské příslušnosti, jež ovládaly Malou Asii ve 2. tisíciletí př. Kr. a po r. 1200 aspoň ještě část Sýrie. Podání sz počítá s existencí Chetejců usazených v zemi už za praotců (sr. v. Gn 23,3n). O původu *Perizejců*, *Chivijců* a *Jebúsejců* neznáme nic bližšího. *Sidónané*, za nimiž je možno vidět Foiničany všeobecně, se stali těžkým svodem Izraeli až mnohem později prostřednictvím královny Jezábel, manželky Achabovy (1Kr 16,31). *Emorejci* byli nazýváni v babylónských písemnostech všichni obyvatelé Palestiny. Byli to Semité, příbuzní Kenaanců, snad dokonce s nimi totožní a odlišení od nich jen územně: Emorejci na severu, Kenaanci na jihu (sr. Bič, Palestina I., 58). Mezi nimi všemi měl Izrael žít jako lid vyvolený, který tváří v tvář pohanskému okolí bude celým svým životem vyznávat jediného, živého, věčného Boha.

b) Soudce Otniel

3,7—11

Otniel vysvobozuje Izraele z moci aramejského krále Kúšana Rišátajimského.

⁷Izraelci se dopouštěli toho, co je zlé v očích Hospodinových. Zapomněli na svého Boha Hospodina a otročili Baalům a Ašerám^a. ⁸Proto Hospodin vzplanul hněvem proti Izraeli a vydal jej napospas Kúšanovi Rišátajimskému, králi aramejského Dvojříčí. Osm let otročili Izraelci Kúšanovi Rišátajimskému. ⁹Tu volali Izraelci úpěnlivě k Hospodinu a Hospodin jim povolal vysvoboditele, aby je vysvobodil, Otniela, syna Kenazova,

mladšího bratra Kálebova. ¹⁰Na něm spočinul duch Hospodinův a on se ujal soudu nad Izraelem. Vytrhl do boje a Hospodin mu vydal do rukou aramejského krále Kúšana Rišátajimského. Jeho ruka těžce dolehla na Kúšana Rišátajimského. ¹¹Země pak žila v míru čtyřicet let, dokud nezemřel Otniel, syn Kenazův.

^aAstaroth, V < Ašoretám, sr 2,13.

(7) 2,13 :1Kr 15,13 2Kr 21,7 23,7 (9) 1,13 (10) :6,34 (11) 3,30 5,31 8,28 :Joz 11,23 14,15

⁷⁻¹¹Počáteční horlivost po létech vyprchala (sr 2, 6—23). Lid se přizpůsoboval svému prostředí. Přijímal náboženství, zvyky a mravy okolních národů. Těžce však na to doplácel. Místo aby získával zemi do vlastnictví a domorodcům ukazoval cestu k Hospodinu, dostával se do vleku svého okolí.

První nepřítel, jehož nadvládu nad Izraelem Hospodin dopouští, je blíže neznámý král jednoho z aramejských států, označovaného jako aramejské Dvojříčí. O jeho sídle a rozloze jeho říše nevíme nic bližšího. Jeho jméno je posměšně přeznačeno; znamená 'Mouření Dvojhanebný'. V původní podobě znělo snad jeho příjmení akkadsky (babylónsky) *reš šaddáni* = kníže hor. Biblické podání bojuje proti mocnářům i posměchem.

Zdá se, že v pozadí tohoto příběhu stojí nějaká tradice blízká *nimródské* z Gn 10,8nn. Již to je pozoruhodné, že Otniel spjatý s palestinským jihem (Sd 1,13) dostává za soupeře mezopotámského vladaře, který v době soudců ani nemohl být dosti mocný, aby pronikl vojensky až do Palestiny. V jeho jménu a původu se však spojují dva motivy, známé též u Nimróda, syna Kúšova, vladaře v Bábelsku a stavitele měst v Asýrii. Mnozí badatelé se domnívají, že Aram se dostalo do textu přepsáním z Edóm (v hebrejštině to je dobře možné) a Naha-rajim = Dvojříčí bylo teprve později připojeno. Boje Otnielovy s Edómem jsou jistě pravděpodobnější než s Aramem, ale bibliční autoři znali také natolik zeměpis. Vysvětlení bude spíše nutno hledat na nimródské linii. Na prvním místě je uveden nepřítel, který později nejpronikavěji zasahoval do života Izraelova. Kdo byl konkrétním soupeřem Otnielovým, nevíme. Jeho jméno je právě posměšně přeznačeno, ale za tímto přeznačením leží i pevný zvěstný záměr. V síle ducha Hospodinova může Boží lid zvítězit i nad nejzavilejším nepřitelem.

Dobyvatelé vyžadovali od porobených především těžký tribut, a tím je neustalé ochuzovali. Ale porobení byli povinni vzdávat i počtu božstvům vítězů. Izrael našel cestu pokání — snad pod živem proroků (sr 5,1 6,8 aj.) — a Hospodin svůj lid vyslyšel. Poslal mu *vysvoboditele*. Jeho povolání se podobá povolání k prorocké službě. Duch Hospodinův jej nutí, aby se ujal svěřeného úkolu, a vybavuje jej statečností a moudrostí. Svě poslání poznává buďto ze zvláštního zjevení (např. Gedeón) nebo

je mu zvěstováno někým jiným (Barák). Když se vysvoboditel ujal svého poslání, rozeslal patrně do ostatních izraelských kmenů hlasatele, kteří volali dobrovolníky do boje. To ovšem neznamená, že do boje táhl všechen Izrael. Naopak, z počátku byla jednotlivá pokolení většinou odkázána na vlastní síly. Teprve zvýšené nebezpečí se strany Kenaanců vedlo k tomu, že se semklo více kmenů (sr 5,14—18). Válka, k níž zmocňoval Hospodin, byla nazývána 'bojem Hospodinovým' (Ex 17,16 Nu 21,14). Vítězství se připisovalo výhradně Hospodinu.

Prvním vysvoboditelem se stává *Otniel*, dobyvatel Kirjat-seferu a Kálebův zeť (1,13). Podání nám nezachovalo zprávy o průběhu boje, ani o tom, zda Izrael dosaženého úspěchu nějak využil. Připojilo jen stereotypní poznámku o době trvání míru a o soudcově smrti.

c) Soudcové Ehúd a Šamgar 3,12—31

Ehúd vysvobozuje Izraele z moci moábského krále Eglóna, Šamgar z moci Pelištejců.

¹²Izraelci se dále dopouštěli toho, co je zlé v očích Hospodinových. Proto dopustil Hospodin, aby moábský král Eglón nabyl vrchu nad Izraelem, neboť se dopouštěli toho, co je zlé v očích Hospodinových. ¹³Eglón k sobě shromáždil Amónce a Amáleka, vytáhl a přepadl Izraele. Přitom obsadili^a Palmové město. ¹⁴Osmnáct let otročili Izraelci moábskému králi Eglónovi. ¹⁵Tu volali Izraelci úpěnlivě k Hospodinu a Hospodin jim povolal vysvoboditele, Ehúda, syna Benjamínce Géry, muže, který nevládl pravou rukou. Po něm poslali Izraelci obětní dar moábskému králi Eglónovi. ¹⁶Ehúd si zhotovil oboustranně ostrou dýku, na píd dlouhou, a připásal si ji pod šatem k pravému boku. ¹⁷Odevzdal obětní dar moábskému králi Eglónovi. Eglón byl náramný tlustoch. ¹⁸Jakmile skončilo odvádění obětního daru, Ehúd propustil^b lid, který obětní dar nesl^b, ¹⁹a sám se vrátil od model^c u^c Posvátného kruhu^c a hlásil: „Mám pro tebe tajné sdělení, králi.“ Král řekl: „Mlč!“^d Všichni, kteří ho obklopovali, vyšli od něho^d. ²⁰Ehúd k němu přistoupil, když seděl v chladném vrchním pokoji, určeném jenom pro něho, a hlásil: „Mám pro tebe výrok Boží.“ Eglón povstal z křesla^e. ²¹Vtom^f Ehúd levicí vytrhl dýku od pravého boku a vrazil mu ji do břicha. ²²Za čepeli

vnikl^g i jílec a tuk se za čepeli uzavřel, protože mu dýku z břicha nevytáhl. ^hZáchodem vyšel ven^h ²³a prošel chodbouⁱ, dveře vrchního pokoje však za sebou zavřel na zástrčku. ²⁴Sotva vyšel, přišli Eglónovi služebníci. Když viděli, že dveře vrchního pokoje jsou zavřeny na zástrčku, řekli si: „Jistě vykonává svou potřebu v chladném pokoji.“ ²⁵Čekali, že to bylo až trapné, nikdo však dveře vrchního pokoje neotvíral. Proto vzali klíč, otevřeli, a hle, jejich panovník leží na zemi mrtev. ²⁶Zatímco váhali, Ehúd unikl^j, již minul modly^o a unikl do Seíry. ²⁷Jakmile přišel^k, dal troubit po polnici po Efrajimském pohoří. Izraelci vytáhli s ním dolů z pohoří a on jim byl v čele. ²⁸Vyzval je: „Pospěšte^l za mnou! Hospodin vám dal do rukou vaše nepřátele Moábce!“ Sestoupili za ním a dobyli na Moábu jordánské brody. Nikomu nedovolili přejít. ²⁹Toho času pobili z Moába asi deset tisíc mužů, vesměs významných^m a udatných; nikdo z nich neunikl. ³⁰Onoho dne se Moáb musel pokorit před Izraelem. Země žila v míru osmdesát letⁿ.

³¹Po něm byl Šamgar, syn Anatův^o. Pobil Pelištejce, šest set mužů, bodcem na pohánění dobytka. Tak i on vysvobodil Izraele^p.

^aH. pl. :: sg, O' V. — ^{b-b}ty, kteří nesli dary, O'; druhy, kteří s ním přišli, V. — ^o:: lomů, O' > K (v. 19,26 :: *idola*, V). — ^{c-h}H. *gilgál*; O' V *proprie*. — ^{d-d}a poslal pryč všechny..., O'. — ^e+ blízko něho, O'. — ^fKdyž povstal, O'. — ^gvrazil, O'. — ^{h-h} × O'; i vyšla lejna, K < V T. — ⁱpřed-
síní, O'; zadem V (v. 24). — ^j+ a nikdo si ho nevšiml, O'. — ^k+ do izraelské země, O'B. — ^lSestupte, O'; následujte (mne), V. — ^mH. tučných. — ⁿ+ a Ehúd je soudil, dokud nezemřel, O'. — ^o:: Dinachův, O'B. — ^pněkteré rpp O' a Syrohexapla mají tento verš za 16,31.

(12) :Gn 19,37 Nu 25,1n Rt 1,1 (13) :Gn 19,38 Nu 21,24 Dt 2,37 Sd 11,4 1S 11,1 2S 10,1; Ex 17,8 Sd 10,12 1S 15,7; ::Sd 1,16 (15) :Sd 20,16 (19) :Joz 4,19 ::Sd 2,1 (27) :1S 13,3 2S 2,28 18,16 20,1 1Kr 1,34 (28) :Sd 12,5 (30) 3,11 (31) 5,6

¹²⁻³⁰Dalšími utlačovateli Izraele se stávají jeho jihovýchodní sousedé, *Moábci*. Byli to pokrevní příbuzní Izraele, podle biblického podání potomci Lotovi (Gn 19,30nn). Jejich náboženství bylo však hrubě pohané (Nu 25,1nn). Moábský král *Eglón*, jinak neznámý, se spojil se severněji sídlícími Amónci a s bojovnými Amálekovci z pouště. Na své výpravě, jež dolehla tvrdě především na pokolení Benjamínovo, obsadil Jericho, nazývané Palmovým městem. Tak dostal do své moci jordánské brody, měl otevřenou cestu do střední Palestiny a ovšem také možnost zasáhnout kdykoli proti Izraelovi trestnou výpravou. V blízkém Gilgálu

či 'Posvátném kruhu', zřízeném jako památník po přechodu Jordánu za Jozua (Joz 4,5—7.20), dal asi postavit na znamení své nadvlády sochy nebo aspoň symboly božstev své země. V textu je řeč o modlách (sr Ex 20,4); Kraličtí se překladem 'lomy' přidrželi pojetí septuagintního. Je pravděpodobné, že poblíž této svatyně, snad právě v 'Palmovém městě', přijal Eglón izraelské poselstvo s obětními dary. Nebylo by dobře vysvětlitelné, jak by se Ehúd mohl tak rychle dostat k 'modlám' a zpět, kdyby Eglón byl někde v Zajordání, snad v moábském sídelním městě Češbónu. Text neví o nějakém překročení Jordánu v této souvislosti.

Po letech poroby se Izrael konečně vzchopil k odboji. Hospodin si však jistě přitom nevybral k úkolu vysvoboditele muže s těžkou tělesnou vadou, s jehož bojovností tedy nikdo nepočítal. Podle některých vykladačů šlo jen o to, že *Ehúd* byl *levičák* a nosil proto dýku při pravém boku, kde snadno mohla ujít pozornosti tělesné strážce Eglónovy. To mu právě umožnilo audienci mezi čtyřma očima — nikdo nepředpokládal, že by mohl králi ublížit. Obětní dar, který Izraelci byli povinni odvádět, byl současně dokladem jejich duchovní poroby. Moábský král vystupuje jako zástupce božstva. I jeho jméno (Eglón = Býček) tomu nasvědčuje (sr Ex 32,4 1Kr 12,28). Dar spočíval v naturálních dávkách, které vyžadovaly mnoha nosičů. Svůj úmysl však Ehúd vykoná teprve po jejich odchodu. Návratem od gilgálských model chce vzbudit dojem, že přijal poselství od bohů. Vyprávění umísťuje scénu audience do vrchního pokoje, přístavku na rovné střeše domu. S místností zřejmě souvisel záchod pro krále. Zabití nesmírně tlustého tyрана je popsáno tak, aby vynikla jeho směšná ubohost.

Záměrem biblického podání však není jenom zesměšnit tyranii a pohanského vladaře. Pohanští panovníci bývali pokládáni, jak již zmíněno, za zástupce božstev anebo některého hlavního národního boha. Zabitím krále padl anebo byl přinejmenším rozvrácen příslušný kult. Biblické podání tedy zesměšňuje v Eglónovi nejen vládní systém, nýbrž i kult a božstva Moábců. Soudce Ehúd zabije tlustého monarchu a zbožštěného vládce dokonce levou rukou, zatímco královská družina si královu nepřítomnost vysvětluje až příliš lidsky. Tak směšně bezmocná jsou pohanská božstva, přestože se před nimi třesou celé národy. Ehúd vysvobozuje svůj lid nejen z hospodářského a politického otroctví, ale navíc i ze spárů modloslužby, strachu a beznaděje.

Ehúd unikne nepozorován z místa činu do Efrajimského pohoří, kde zřejmě hledá pomoc pro pokolení Benjamín a vyhlašuje výzvu dobrovolníkům obvyklým způsobem. Pokládá se za samozřejmé, že válku vyhlásil prostřednictvím více hlasatelů, které rozeslal snad i do dalších kmenů, aspoň do nejbližších. Měli obsadit co nejrychleji jordánské brody

nedaleko Jericha a tak odříznout jerišskou posádku od Moábska a zabránit příchodu posil. To se plně podařilo. Moáb potom již nikdy neznamenal pro Izraele vážné nebezpečí.

'Svaté války' byly ovšem dobově podmíněné; srovnajme v našich dějinách dobu Božích bojovníků s tichou a trpící Jednotou bratrskou! Už SZ staví proti 'svaté válce' — a tím spíše proti válkám rozpoutaným lidskými vášněmi — prorocký ideál pokoje (Iz 2,4 11,6nn a častěji), jenž platí tím bezpodmínečněji pro lid Knížete pokoje, Ježíše Krista, který svým věrným přikazuje: „Obrát meč svůj v místo jeho...“ (Mt 26,52 K).

³¹Soudce *Šamgara*, který je po Ehúdu zmíněn jen jakoby mimochodem, známe ještě z poznámky v 5,6, kde se ovšem zdá, že si prorokyně Debora jeho činnosti mnoho neváží. Jeho srážka s *Pelištejci* jej staví po bok Samsonovi, a proto některé rukopisy O' (včetně syrského převodu, tzv. Syrohexaply) verš 3,31 kladou až za 16,31. Jméno *Šamgarovo* je nehebrejské, snad původu churijského (Hertzberg), a jméno jeho otce je shodné se jménem bohyně Anaty, uctívané Kenaanci. Není ani udáno, ze kterého izraelského pokolení pocházel. *Šamgarova* zbraň, bodec na pohánění tažných zvířat, nebyla právě vhodná k pobíjení nepřátel, ale soudcové i jindy vysvobozovali lid 'nevhodnými prostředky' (sr 15,15). U *Šamgara* však se vnucuje přímo otázka, zda zmínka o bodci neskrývá ještě i jiné sdělení, totiž narážku o 'poučení z věštby z jater'; to by se totiž psalo v souhláskovém textu hebrejském úplně stejně (*mlmd hbqr*). Snad byl *Šamgar* věštcem, který jen radil podle věštby, kdy a jak podniknout boj, a teprve pozdější doba, která podobný druh věštev odmítala jako pohanský, proměnila věštec na bojovníka typu Samsonova a zařadila jej mezi soudce.

d) Soudce Barák a prorokyně Debora

4,1—5,31

aa. Vítězství nad Siserou (4,1—24)

Barák a Debora vysvobozují Izraele z moci Kenaanců představovaných Jabinem a vedených Siserou.

4 ¹Po Ehúduvě smrti se Izraelci dále dopouštěli toho, co je zlé v očích Hospodinových. ²I vydal je Hospodin napospas Jabinovi, králi kenaanskému, který kraloval v Chasóru. Velitelem jeho vojska byl Sísera; ten sídlil v Pohanském Charósetu. ³Tu

volali Izraelci úpěnlivě k Hospodinu, protože Jabin měl devět set železných vozů a krutě utlačoval Izraelce po dvacet let.

⁴Toho času vynášela v Izraeli soud prorokyně Debora, žena Lapidótova. ⁵Sedávala pod Debořinou palmou mezi Rámou a Bét-elem v Efrajimském pohoří a Izraelci za ní přicházeli, aby je soudila. ⁶Ta poslala pro Baráka, syna Abinoamova, z naftalíjské Kedeše, a naléhala na něho: „Pohleď, co přikazuje Hospodin, Bůh Izraelův^a: Přitáhni hned na horu Tábor a vezmi s sebou deset tisíc mužů z Naftalíovců a Zabulónovců! ⁷Já k tobě přitáhnu k potoku Kišon Siseru, velitele Jabinova vojska, i jeho vozbu a jeho věhlasný houf a dám ti jej do rukou.“ ⁸Barák jí odpověděl: „Půjdeš-li se mnou, půjdu, nepůjdeš-li se mnou, nepůjdu^b.“ ⁹Řekla: „Určitě půjdu s tebou, jenomže na cestě, kterou půjdeš, tě nečeká žádná pocta, Hospodin totiž vydá Siseru do rukou ženy.“ I vstala Debora a vypravila se s Barákem do Kedeše. ¹⁰Barák svolal Zabulóna a Naftalího do Kedeše; deset tisíc mužů táhlo za ním, i Debora táhla s ním. ¹¹A Kénijec Cheber se odloučil od Kajina, od potomků Chobába, tchána^c Mojšišova, a přemístil svůj stan k bozišti v Saanajim^d u Kedeše.

¹²Když ohlásili Siserovi, že Barák, syn Abinoamův, vytáhl na horu Tábor, ¹³svolal celou svou vozbu, devět set železných vozů, i všechen lid, který měl v pohotovosti, z Pohanského Charóšetu k potoku Kišon. ¹⁴Debora vyzvala Baráka: „Připrav se! Toto je den, kdy Hospodin ti dal Siseru do moci. Hospodin sám vytáhl před tebou.“ I sestoupil Barák s hory Tábor a za ním deset tisíc mužů. ¹⁵Vtom Hospodin ochromil ostrím meče Siseru a všecku jeho vozbu a celý tábor před Barákem. Sísera seskočil z vozu a prchal pěšky. ¹⁶Barák pronásledoval vozbu a tábor až k Pohanskému Charóšetu. Celý Siserův tábor padl ostrím meče, nezůstal ani jediný. ¹⁷Sísera prchal pěšky ke stanu Jáely, ženy Kénijce Chebera, neboť mezi chasórským králem Jabinem a rodem Kénijce Chebera byl mír. ¹⁸Jáel vyšla vstříc Siserovi a zvala jej: „Uchyl se tam, můj pane, uchyl se ke mně, neboj se!“ Uchýlil se k ní do stanu a ona jej přikryla houní. ¹⁹Poprosil ji: „Dej mi, prosím, napít trochu vody! Mám žízeň.“ Otevřela měch s mlékem, dala mu napít a přikryla jej. ²⁰Nato ji požádal: „Stůj u vchodu do stanu, a kdyby někdo přišel a ptal se tě: Je zde někdo? odpovíš: Není.“ ²¹Tu uchopila Jáel, žena Cheberova, stanový kolík, vzala do ruky kladivo, potichu k němu přistoupila a vrazila mu do spánku stanový kolík, že pronikl až do země. ²²On totiž tvrdě spal, protože byl unaven^e. Tak zemřel^f. ²³A tu,

když Barák pronásledoval Siseru, Jáel mu vyběhla vstříc a volala na něho: „Pojď, ukážu ti muže, kterého hledáš.“ Vstoupil k ní a hle: Sísera leží mrtev a v jeho spánku vězí stanový kolík. ²³Onoho dne pokořil Bůh kenaanského krále Jabinu před Izraelci. ²⁴Ruka Izraelců začala postupně tvrdě doléhat na kenaanského krále Jabinu, až i zničili Jabinu, krále kenaanského.

^a + tobě, O' V. — ^b + neboť nevím dne, ve kterém mě Hospodin šťastně povede svým andělem, O'. — ^c: Nu 10,29. — ^dO' překládá: odpočívajících (cod. A), bažících po zisku (? < H. b-ç^c, cod. B). — ^eO'A rozšiřuje text podle 5,27. — ^f- síla jej opustila, temnota na něj padla a on zemřel, O' ~ V.

(2) Joz 11,1; 1S 12,9 (5) :Gn 35,8 (6) Žd 11,32; Joz 21,32
(7) Ž 83,10 (11) Nu 24,21 ::Nu 10,29 (15) :5,20 Gn 35,5 Ex 14,14 23,27 Dt 2,25 Joz 2,9-11

Vedle prozaického popisu vítězného tažení Barákova se dochovala v Sd 5 i vítězná píseň zvaná Debořina, která náleží k nejstarším oddílům starozákonním. Dvojí zpráva o tomtéž vítězství je dokladem jeho významu. Poprvé se izraelské kmeny utkaly v otevřeném boji s kenaanskou vozbu a rozdrtily ji. Je přirozené, že vítězství se chápalo jako zvláštní zásah Hospodinův. Pro Izraele, zvláště pro malé galilejské kmeny, které do té doby žily ve značné závislosti na kenaanských městech, znamenala bitva uvolnění jha, i když kenaanská města žila dále po svém, ve své svobodě neohrožena. To, že Izrael svého vítězství nijak zvlášť nevyužil, znemožňuje přesněji datovat události. Archeologie nepomůže, jen zkusmo můžeme uvést přibližně dobu kolem r. 1050 př. Kr.

¹⁻³Po obvyklém stereotypním úvodu o Izraelově odpadnutí od Hospodina je jmenován *chasórský král Jabin* jako nástroj Božího trestu. Je potom jmenován ještě ve v. 23n a vůbec není zmíněn v kap. 5. Zato se s ním setkáváme v Joz 11,1, kde vytváří koalici kenaanských městských králů k boji proti Izraeli. Charóšetský Sísera je sice uváděn jako 'velitel vojska Jabinova' (4,2), ale z dalšího textu vyplývá, že byl hlavou celé akce. Jeho jméno je zřejmě nesemitské, pravděpodobně illyrské (sr Noth, 41.139). Náležel asi k některému kmenu 'námořních národů', příbuzných s Pelištejci, které kolem r. 1200 př. Kr. pronikly z egejské oblasti do Palestiny a záhy splynuly s domorodým obyvatelstvem. Sísera má k dispozici 900 válečných vozů; s takovou přesilou se Izrael dříve neutkal. Střetl se však právě v galilejské oblasti už jednou s nebezpečným protivníkem Jabinem, který dokázal sjednotit pod svým velením více králů.

⁴⁻¹¹Na nové pokání Izraele odpovídá Hospodin prostřednictvím prorokyně Debory. Patrně pro své prorocké obdarování se tato žena stává soudkyní v posvátném okrsku bét-elské svatyně. Lapidót (= po-

chodně) se sice chápe tradičně jako jméno manžela prorokyně, ale spíše tu zaznívá vzpomínka na dramatické předvádění její písně (k. 5), k němuž asi patřilo i procesí s pochodňovým průvodem nebo rejem. Pak by nebyla Debora 'žena Lapidótova', nýbrž 'žena pochodní', jak možno text také přeložit.

Před hrozcím nebezpečím ze strany Kenaanců povolává Debora za vojevůdce muže, o němž nevíme nic než jeho jméno Barák, česky 'Blesk'. On sám nevykuká žádnou aktivitou; klade si dokonce podmínku, že jej Debora bude při jeho tažení doprovázet a zjevovat mu vůli Hospodinovu. Mobilizační výzvu k 'svaté válce' posílá především do pokolení Naftalíova a Zabulónova. Snad byly vyrozuměny i ostatní kmeny Izraele. Dá se tak soudit z kritiky jednotlivých kmenů v písni Debořině (5,14—18); zvláště vzdálenější kmeny zůstaly k výzvě netečné. Vojsko se shromažďuje ve staré svatyni Kedeš na území naftalíjském. Odtud táhne na posvátnou horu Tábor, vzdálenou od Kedeše vzdušnou čarou asi 60 km. (Tato hora dala jméno Žižkovu Táboru v jižních Čechách!). Podle slov Debořiných 'přitáhne' Hospodin právě k hoře Tábor Síseru s jeho vojskem od Charósetu v severozápadní části Jezreelské nížiny. Je ovšem neobvyklé, že prorokyně táhne do boje jako spoluvůdce. Za to platí Barák újmou na svém triumfu — vůdce nepřátel nepadne jeho rukou, nýbrž rukou ženy, dokonce ani ne Izraelky.

¹²⁻²⁴Bez jakéhokoli přechodu je pojednou zmíněn Kénijec Cheber. Oddělil se od svého kmene kočujícího na jihu Palestiny a usadil se v blízkosti Kedeše (v. 11), nejspíše mezi touto svatyní a Chasórem, severně od Galilejského moře. Mezi ním a Jabínem byly vztahy mírumilovné (v. 17). Zmínka o něm připravuje na vystoupení jeho ženy Jáely.

Podle svého slibu Hospodin vláká Síseru s těžkými vozy do záludného terénu při potoku Kíšonu. Útok začne na prorocký příkaz Debořin. Vítězství může nastat jen tam, kde o něm bylo rozhodnuto již dříve svrchovaným slovem Hospodinovým. Ve 'svaté válce' se předpokládalo, že Hospodin různými zásahy uvádí děs do řad nepřátel. Kenaanští bojovníci byli potřeni na útěku, nedostihli Charóset. Jejich železné vozy jim nepomohly. Je jasné, že se posluchačům má vybavit vzpomínka na porážku Egyptanů (Ex 14,24n).

Sísera hledá útočiště v Cheberově táboře poblíže 'posvátného dubu', tedy jakéhosi božiště. Neuchýlí se však do stanu Cheberova, nýbrž do stanu jeho ženy. Překvapuje, že Jáel má vlastní stan a že se Sísera uchýlil k ní. Učinil tak jen proto, že jej pronásledovatelé nebudou hledat v ženském stanu? Nápadná je zmínka o poháru 'vznešených' — tj. bohů, ne lidí, který měla Jáel podle Debořiny písně (5,25). Dá se soudit, že byla věštkyně; vysvětlí se tím i údaj o poloze stanu u božiště.

Zatímco průběh bitvy vyprávěče vůbec nezajímá, popisuje podrobně příchod Síserův k Jáele. Naprosto jej neuráží věrolomné jednání ženy, která domněle poruší všechny zákony pohostinství. Neskrývá text něco, co se obvykle přehlíží? Sísera žádá vody, ona mu podá mléka. To mělo zamaskovat její úmysly a současně Síseru ukolébat v pocitu bezpečí.

Pouštní kmeny znaly totiž vedle příbuzenství pokrevního i příbuzenství pomléčné (Bertholet, 85; Bič, Palestina I., 152). Je to pozůstatek matriarchálního zřízení, kdy žena byla rozhodujícím činitelem ve společnosti. Jáel ovšem nenabídne Síserovi mléko mateřské, nýbrž zvířecí, které ji k ničemu nezavazovalo. To Sísera nepochopil.

Sísera se dal oklamat, zvláště když se ho ujala jako dítěte, uložila jej a přikryla.

Není řečeno, že Jáel náležela k lidu Hospodinovu; jistě k němu nenáležela podle krve, ale připojila se k němu srdcem. Proto bez váhání provedla čin, který pro Izraele znamenal vysvobození. Pozdější podání jej hodnotilo tak vysoko, že Jáel stavělo po bok 'vysvoboditele' Šamgara (5,6). Spatřovalo v jejím neobyklém činu podivuhodné jednání Hospodinovo prostřednictvím ženy, dokonce příslušnice cizího lidu, spřáteleného s Kenaanci. Bůh zasahuje neočekávaně a nevypočitatelně. Boží lid smí proto žít neustále v očekávání jeho velkých vysvoboditelských činů. Obšrný popis Jáelina skutku má ukázat, jak snadno a nehrdinsky může padnout obávaný vojevůdce. Svědčí o chatrnosti a směšné bezmocnosti všech válečníků a násilníků.

Kenaanský nápor byl zlomen, jabínská liga zlikvidována, lid mohl opět žít ve svobodě a míru.

bb. Debořina vítězná píseň (5,1 — 31)

Prorokyně oslavuje mocného Hospodina, dárce vítězství, a kárá ty, kteří se neúčastnili společného boje.

5 ¹Onoho dne zpívala Debora a Barák, syn Abinoamův:

^{2a}**Že vlasy bojovníků zas volně zavlály v Izraeli^a,
že se dobrovolně sešel lid,
oslavujte Hospodina!**

³**Slyšte, králové,
poslouchejte, hodnostáři,
já Hospodinu,
já budu zpívat,
hrát chci Hospodinu,
Bohu Izraelovu.**

- ⁴Hospodine, když jsi vytáhl ze Seíru,
když jsi vykročil z Edómského pole,
země se třásla,
z nebes kanuly krůpěje,
ano z oblaků kanuly krůpěje vod.
- ⁵Hory se rozplynuly
před Hospodinem —
i ten Sínaj — před Hospodinem,
Bohem Izraelovým.
- ⁶Ve dnech Šamgara, syna Anatova,
ve dnech Jáeliných ^bopuštěny byly stezky^b.
- ^cKdo se vydávali na cesty^c,
dávali se křivolakými stezkami.
- ^{7d}Opuštěn byl venkov,
pusto bylo^d v Izraeli,
až jsem povstala já, Debora,
povstala jsem jako matka v Izraeli.
- ⁸Kdykoli si lid volil nové bohy,
^erozpoutal se boj^e v branách;
ale ukázal se štít nebo kopí
mezi čtyřiceti tisíci v Izraeli?
- ⁹Mé srdce je při těch, kdo třímají palcát v Izraeli,
při dobrovolnících v lidu;
oslavujte Hospodina!
- ¹⁰Vy, kteří jezdíte na bělavých^f oslicích,
kteří sedáte na soudné stoličce,
kteří chodíte cestou: Rozvažujte!
^{11g}Vzdálení hluku střelců^g, mezi napajedly,
tam ať opěvují spravedlivé činy Hospodinovy,
spravedlivé činy jeho vojevůdce v Izraeli,
když Hospodinův lid sestoupil k branám.
- ¹²Prociť, prociť, Deboro,
^hprociť, prociť, píseň pějí^h!
Povstaň, Baráku,
odved své zajatce,
synu Abínoamův!
- ¹³ⁱTehdy ten, kdo vyvázl z lidu, pošlapal vznešené;
Hospodin mi dopřál, abych pošlapal bohatýry.*)
- ^{14j}Z Efrajima, kdo z něho vzešli, bojovali proti Amálekoviⁱ,

*) nebo: Tehdy sestoupil, kdo vyvázl z lidu, ke vznešeným;
Hospodin sestoupil se (?) mnou mezi bohatýry.

- za tebou, Benjamíne, táhly tvé zástupy,
z Makíra sestoupili ti, kdo třímají palcát,
ze Zabulóna^k ti, kdo nosí velitelskou hůl^k.
- ^{15l}Isacharští předáci^l šli s Deborou,
Isachar hned za Barákem,
do doliny vyslán, následoval ho v patách.
U Rúbenových potoků však
tuz se rozpakovali^m s přípravami.
- ¹⁶Proč jsi zůstal sedět
mezi ohradami?
To abys naslouchal hře na flétnu u stád?
U Rúbenových potoků
tuz se rozpakovali^m s poradami.
- ¹⁷Gileád si zůstal za Jordánem.
A proč Dan byl jako host na cizích lodích?
Ašer se usadil
na břehu moře,
zůstal při svých zálivech.
- ¹⁸Zabulón je lid, který dovedl
nasadit svůj život,
rovněž Naftalí na výšinách pole.
- ¹⁹Králové přišli, bojovali,
tehdy bojovali kenaanští králové
v Taanaku, při vodách megidských,
však žádné stříbro neukořistili.
- ²⁰Z nebes bojovaly hvězdy,
ze svých drah bojovaly se Síserou.
- ²¹Potok Kíšon je odplavil,
potok prastarýⁿ, potok Kíšon.
Jen je pošlapej mocně, má duše!
- ²²Tehdy dupala kopyta koní,
ostrým tryskem cválali stateční.
- ²³Proklejte Meróz,
velí Hospodinův posel,
kletbu uvalte na jeho obyvatele!
- Nepřišli
na pomoc Hospodinu,
na pomoc Hospodinu, mezi bohatýry.
- ²⁴Buď požehnána nad jiné ženy Jáel,
žena Kénijce Chebera,
nad jiné ženy ve stanech buď požehnána!

- ²⁵ Vody žádal,
mléka dala,
v poháru vznešených
podala smetany.
- ²⁶ Rukou popadla stanový kolík,
pravici pořádné^o kladivo,
udeřila Síseru,
roztříštila mu hlavu,
probodla a prorazila mu spánky.
- ²⁷ Klesl jí k^v nohám,
padl, zůstal ležet,
k^v nohám jí klesl, padl;
jak klesl,
tak padl zabítý.
- ²⁸ Z okna vyhlížela a naříkala
Síserova matka
za okenní mříží:
„Proč tak dlouho nepřijíždí jeho vůz?
Proč mešká hřmot jeho vozby?“
- ²⁹ Nejmoudřejší z jejich kněžen odpověděly,
ona si teď pro sebe opakuje jejich slova:
- ³⁰ „Jistě získali
a dělí si kořist,
jednu dvě zajatkyně
každému hrdinovi,
ukořistěné pestré šaty pro Síseru,
ukořistěné pestré šaty,
jeden dva pestré šátky
na krk jako kořist.“
- ³¹ Tak zhynou všichni tvoji nepřátelé, Hospodine! —
Ale ti, kdo jej milují, budou jako slunce vycházející
v plné síle. —
Země žila v míru čtyřicet let.

^{a-a} Když se vůdcovství ujali vůdcové v Izraeli, O^A; Zjevení bylo zjeveno v Izraeli, když, O^B; Kteří jste z Izraele svoje duše vystavili nebezpečí, V; Pro pomstu učiněnou v Izraeli, K. — ^{b-b} selhali králové, O^A. — ^{c-c} putovaly kmemy, O^A. — ^{d-d} selhal věstec, selhal, O^A; selhali mocní, selhali, O^B ~ V. — ^{e-e} jako ječný chléb, O^A. — ^{f-v} poledne, O^B. — ^{g-g} překlad nejistý (překlady celého verše se různí). — ^{h-h} probud desetitisíce lidu, O^A. — ⁱ⁻ⁱ překlad v. 13 nejistý. — ^{j-j} Efrajim se na nich pomstil v lůně [Benjámina], O^A; E. je vyplenil (= vykořenil) v Amálekovi, O^B. — ^{k-k} pisáři, K. — ^{l-l} H. moje knížata v I. — ^{m-H} srdce (v. 15n). — ⁿ kadémim (přepis), O^A ~ V. — ^o dosl. dělnické. — ^p dosl. mezi.

(3) : Ž 2,10; Dt 32,3 (4) Dt 33,2 (5) Ž 97,5; Ž 68,8n (6) 3,31; 4,18nn; : Iz 33,8 (8) : Dt 32,17; : 1Š 13,19.22 (10) : Gn 49,10n Za 9,9 Mt 21,5 (14—18) : Gn 49 (14) : 3,13 Gn 50,23 Joz 17,1 (17) Nu 26,29 (18) : 4,10 (19) : Ž 48,5 (20) : Ex 14,25 Joz 10,11-14 2S 5,24 Ž 18,14n; : Sd 4,14 (21) : Ž 83,10 1Kr 18,40 (25) // 4,19 (31) : Dt 12,3 2S 23,6n; Dt 6,5; Mt 13,43 : 2S 23,4n Da 12,3

¹⁻⁵ Tato píseň je starší než ostatní text knihy Soudců, je vůbec jednou z nejstarších hebrejských památek. Je to patrné i na jejím slovním bohatství. Vyskytují se v ní některé výrazy, jejichž význam nedovedeme přesně určit. Mezi překladateli trvají rozpaky už přes dva tisíce let.

Debořina píseň není válečnou písní vítězů, jaké nacházíme u mnoha národů (i Izrael je měl). Je to hymnus na Hospodina. Neoslavuje hrdiny. Zvěstuje vítězství Hospodinovo, jeho vysvobozující čin pro lid. To je něco tak velikého a slavného, že jsou vyzváni 'králové a hodnostáři', aby si přišli zprávu vyslechnout. Píseň byla asi mnohokrát zpívána a její obsah živě znázorňován a předváděn. Snad měla své místo v bohoslužbě před nastoupením dobrovolníků do boje na výzvu proroka či soudce — vysvoboditele.

Dobrovolníci, kteří se dostavili na výzvu Hospodinovu, byli vlastně nazírové (sr Nu 6). Byli oddělení a zasvěceni jedinému aktuálnímu úkolu: vysvobodit lid. Až do splnění svého poslání si nechali narůstat vlasy a vousy, což jim stále připomínalo jejich úkol. Odřekli se 'světa', aby byli volní po Boha.

Hospodin je nenechá samotné. Přichází jako svrchovaný Soudce a Pán, před jehož blízkostí se chvěje celá země. Z dálky přichází, z míst, kde uzavřel se svým lidem smlouvu. Proto je výslovně zmíněna hora Sínaj, na potvrzení toho, že na svou smlouvu nezapomněl, že se lid může na jeho pomoc spolehnout. V cestě mu nezabrání ani nepřátelské území edómské. Říkalo se mu též pohoří Seír (sr Dt 33,2). Nepochopil bychom však smysl písně, kdybychom za jejími obrazy hledali jen přírodní úkazy. Obrazy z přírody je popsána jedinečnost *Božího zjevení*, jež znamená konec starého stvoření. Všechno se kácí a zachvívá až v základech. I nebesa se rozplývají. Jak by tedy před tak mocným Bohem mohl ostát sebemocnější nepřítel?

⁶⁻⁸ *Šamgar* (sr 3,31) — spíše věstec než silák — nebyl podle všeho mocným vysvoboditelem. Jeho čin se týkal výslovně Pelištejců, nikoli Kenaanců. Ostatní země z toho zřejmě neměla užitek. — *Jáel* je příslušnice cizího kočovného kmene, kterou už známe (sr 4,17—22) a která se proslavila právě událostí, o níž se v této písní teprve bude zpívat (5,24nn).

Kenaanský útlak vede obyvatele vsí k útěku do hor. Nikdo si ničím nebyl jist; vládlo jen násilí a zvrů. S duchovním úpadkem lidu souvisel i rozklad mravní. Svou bídu si Izrael přivodil tím, že opustil Hospodina. Za uctívání nových bohů přichází vždy nový trest (Dt 32,17). Lid není schopen vymanit se z poroby. Nemá ani zbraně (podobně jako v 1S 13,19—22). Izrael se však nemá spoléhat na zbraně. Všechno se rázem změní, když zasáhne Hospodin ve prospěch svého lidu. *Debora*, prorokyně a spolu s Barákem vysvoboditelka, je nazvána matkou v Izraeli. Jejím vystoupením začal nový život.

⁹⁻¹³ Není hebrejským způsobem uvádět události v jejich sledu. Ostatně bylo vše známo a šťastný výsledek byl samozřejmě důvodem k oslavování Hospodina. Text sám je zde značně nejasný a překlady se od nejstarších dob silně rozcházejí. Rozhodující je, že se našli dobrovolníci pro věc Hospodinovu, když bylo třeba, a to jak mezi vůdci a správci lidu, tak v lidu samotném. A právě této poslušnosti vděčí teď všichni za to, že je 'vzdálen hluk střelců'. Hospodin zasáhl svou spravedlností a zjevil své spasitelné skutky těm, kteří se k němu přimkli.

Úplně nesrozumitelný je v. 13. Hebrejský souhláskový text připouští, aby se dvojitý *jerad* odvozovalo buď od kořene *r-d-h* nebo od *j-r-d*. Masoretářská vokalizace *jerad* předpokládá pi'el od *r-d-h* = vládnout, pošlapat (Gesenius—Kautzsch, Hebräische Grammatik, 26. vydání, 1896, § 69 g). Smysl by pak asi byl, že vítězný Izrael ovládne své bývalé mocné protivníky. Překladatelé však raději volí jiné řešení a vokalizují *járad* (při ponechání souhláskového textu), od *j-r-d* = sestupovat. V tom případě by 'vznešení' byli vůdcové izraelsí a k nim by se opět připojili ti, kteří dříve řady lidu Božího opustili, nebo ti, kteří přežili vojenskou srážku nebo případně i nepřátelé, kteří unikli smrti.

¹⁴⁻¹⁸ Tažení se zúčastnily tři kmeny středopalestinské. Jako první je jmenován Efrajim, který se předtím musil skrývat před nepřáteli. K těm patří i Amálekovi (3,13 6,33). K Barákovým zástupům se také připojili Benjamínci. Místo kmene Manases zde vystupuje Makir, syn Manasesův. Vedle nich jsou uvedeny tři kmeny galilejské. Ke statečnému Zabulónovi se připojuje Isachar, zvyklý na otrockou službu (Gn 49,14n). Teprve později (v. 18) je zmíněn i kmen Barákův, Naftalí, jenž jako by nikdy neopouštěl výšiny — kmen lidí hbitých v řeči i v boji (Gn 49,21).

Všechny kmeny však nebyly solidární. *Dalších šest* se společné akce nezúčastnilo. Z hříšné nevěřivosti, která je vlastní člověku všech dob, se prorockou výzvou dali probudit jen ti, kterých se nebezpečí bezprostředně týkalo. Izrael nedorostl ještě k opravdové jednotě. Rúben se nám jeví vůbec jaksi slabý. Gileád — zastupující kmen Gád — se stará jen o sebe. V Zajordánii nehrozí nebezpečí, je to pro něj cizí záležitost. K těm, kteří neuposlechli výzvy, patří však i Dan a Ašer, oba také z oblasti galilejské (smíme předpokládat, že Danovci už byli usazeni na

severu, sr. Sd 18). Poprvé se ozve výtky těmto pokolením. Juda a Šimeón sice nejsou jmenováni, ale ukazuje se, že Izrael si uvědomuje svou souználost. Nesolidárním kmenům je ještě jednou připomenuta obětavost Zabulóna a Naftalího, na jejichž bedrech zřejmě spočívalo největší břímě války (sr 4,10).

¹⁹⁻²³ O vlastním průběhu boje se nevypráví. To není téma písně. Je tu jen výsměšně zachycen *útěk* dobře ozbrojených kenaanských vojsk a hrdých městských králů, spolčených v Jabínově lize. Králové Předního Orientu nevytáhli k boji bez dobrozdání hvězdoporců. Spoléhalo na vládu hvězd nad lidskými osudy. Avšak celý vesmír je v moci Hospodinově a musí plnit jeho rozkazy — odtud poznámka o hvězdách, bojujících na straně lidu Hospodinova. Ve zběsilém úprku najdou nepřátelé smrt ve vlnách Kíšonu podobně jako egyptský farao v hlubinách mořských (Ex 14,27n).

Nevíme nic o městě jménem *Meróz*. Může to být ovšem posměšná přezdívka některého města, které z Písma známe, něco jako Mrzákov (od *r-z-h* ?). Může to být označení kteréhokoli nesolidárního města. Patrně jde o město, které bylo blízko, zrovna uprostřed těch, kteří nasadili život v boji. Proto ta přísnost. Stihá je nejen výsměch, ale přímo kletba! Vyhlašuje ji autoritativně Hospodinův posel, snad prorocká osobnost. Kdykoli byla Debořina píseň opakována před bojem, mohla tato slova sloužit jako výstraha těm, kteří by zůstali hlouš k výzvě do boje.

Píseň Debořina, zvláště tato její část, byla nejen posilou a výzvou v dobách soudců, ale i později. Kdykoli byl Boží lid svírán úzkostí a tísně beznadějí, když hynul v otroctví, když se i těch nejstatečnějších zmocňovala malomyslnost, tehdy slova této písně vnašela naději do zoufalých srdcí. Nic není ztraceno. Hospodin, jehož moc i milost je nezměrná, se opět sklonil ke svému lidu. Tak píseň Debořina probouzela ospalý lid ze sna, dávala sílu mdlým a osvobozovala od strachu. I když tato prorocká výzva zněla nejednou jen jako slovo lidské a bezmocné, takže se mnozí nepřipojili k dobrovolníkům, přece se na druhé straně stávala mocným poselstvím a budila malátné k činům i k obětem. Svolávala vždy znovu dobrovolníky a vytvářela z nich šiky bojovníků, ochotných nasadit všechno pro Boží věc.

²⁴⁻³⁰ Píseň končí popisem *dvou scén*: na jedné straně umírá u nohou Jáelíných zcela nehrdinsky Sísera (v. 24—27), na druhé straně na něj doma čeká matka a jeho ženy (kněžny jsou zřejmě jeho ženy). Síserova matka má ovšem významné postavení, ostatní ženy jí prokazují úctu a poslušnost. Celou scénu pěvec jen jako by nadhodil — nechá posluchače, aby si sám domyslel, jakého zklamání se dočkaly nepřátelské ženy. Biblické podání se nechce vysmívat matce Síserově a opuštěným ženám

jeho harému. Sísera pro ně nebyl jenom synem a manželem, pánem, ale především ztělesněním nadějí, pojmem pro štěstí. Matka vojevůdceva nedovede pochopit, že by mohl prohrát. Žije z falešné naděje. A tu právě píseň odhaluje.

⁸¹Závěrečný verš písně nás učí, že se píseň netýká jenom událostí jedné chvíle; máme před sebou zvěst, kterou je třeba vztahovat i na jiné situace, v nichž Hospodin bojuje za svůj lid. Je zde vyhlášován *zánik Božích nepřátel*, božstev, kultů, věr a nadějí. Je tu soud nad modloslužbou, do níž upadá i Boží lid, soud nad bohy, v něž doufá, nad modlami, za něž válčí, nad lži a nad křivdami, které mlčky snáší, nad strachem a zoufalstvím, jemuž propadá ve své nedověře. To vše padne a padá, když Hospodin zasáhne a prosadí svou pravdu a lásku. Teprve potom nastává pravý mír a klid.

e) Soudce Gedeón 6,1—8,35

aa. Gedeónovo povolání Hospodinem (6,1—40)

Midjánci utiskují Boží lid. Na Hospodinův příkaz boží Gedeón Baalův oltář.

6 ¹Izraelci se dále dopouštěli toho, co je zlé v očích Hospodinových. Proto je Hospodin vydal na sedm let do moci Midjánců. ²Těžce doléhala ruka Midjánců na Izraele. Z hrůzy před Midjánci si udělali Izraelci úkryty na horách v soutěskách, v jeskyních a na nepřístupných vrcholcích. ³Sotvaže Izrael zasel, přitáhli Midjánci s Amálekem a východními kmeny a přepadali jej. ⁴Položili se proti nim a ničili úrodu země až po cestu do Gázy. Neponechávali v Izraeli k obživě ani ovci ani osla. ⁵Přitáhli vždy se svými stády a stany; přihnalo se jich jako kobylek takové množství, že je nebylo lze spočítat — ani jejich velbloudy. Přicházeli do země, aby ji ničili. ⁶Izrael byl od Midjánců úplně zbídačen. ⁷Tu volali Izraelci úpěnlivě k Hospodinu ^a.

⁷Když Izraelci tak úpěnlivě volali k Hospodinu kvůli Midjáncům, ⁸poslal k nim proroka, aby jim řekl: „Takto praví Hospodin, Bůh Izraelův: Já jsem vás přivedl z Egypta, vyvedl jsem vás z domu otroctví^a. ⁹Vyprostil jsem vás z moci Egypta i z moci všech vašich utlačovatelů. Vyhnal jsem je před vámi

a jejich zemi jsem dal vám. ¹⁰Řekl jsem vám: Já jsem Hospodin, váš Bůh. Nebojte se bohů Emorejců, v jejichž zemi sídlíte. Ale vy jste mě neuposlechli.“

¹¹Přišel pak Hospodinův posel a posadil se v Ofře^b pod posvátným dubem, který náležel Jóašovi Abiezerskému; jeho syn Gedeón mlátil pšenici v lisu, aby s ní utekl před Midjánci. ¹²Hospodinův posel se mu ukázal a oslovil ho: „Hospodin s tebou, udatný bohatýře!“ ¹³Gedeón mu odpověděl: „Dovol, můj pane, je-li s námi Hospodin, proč nás tohle všechno^c potkalo? Kde jsou všechny jeho podivuhodné činy, o nichž nám vypravovali naši otcové? Říkali: Vždyť nás Hospodin vyvedl z Egypta. Ale teď nás Hospodin zavrhl a vydal do spárů Midjánců.“

¹⁴Hospodin^d se k němu obrátil a pravil: „Jdi v této své síle a vysvobodíš Izraele z moci Midjánců. Hle, já tě posílám.“ ¹⁵On mu však namítl: „Prosím, Panovníče^e, jak bych mohl vysvobodit Izraele? Můj rod je nejubožejší v Manasesovi a já jsem v otcovském domě nejnepatrnější.“ ¹⁶Ale Hospodin^f mu řekl: „Protože „já budu^g s tebou, pobiješ Midjánce jako jediného muže.“ ¹⁷Tu jej požádal: „Jestliže jsem opravdu našel u tebe milost, dej mi nějaké znamení, že se mnou mluvíš ty sám. ¹⁸Jenom se od tud nevzdaluj, dokud k tobě nepřijdu. Rád bych přinesl dar a předložil ti jej.“ Odpověděl: „Zůstanu, dokud se nevrátíš.“ ¹⁹Gedeón odešel, aby připravil kůzle a nekvašené chleby z efy^h mouky. Maso vložil do košíku, vývar nalil do hrnce, vynesl to k němu pod posvátný dub aⁱ nabídl mu to^l.

²⁰Posel Boží^j mu poručil: „Vezmi maso a nekvašené chleby a polož je na toto skalisko; vývar vylej^k!“ On tak učinil. ²¹Hospodinův posel se dotkl masa a nekvašených chlebů koncem naprážené hole, kterou měl v ruce. Vtom vyšlehl oheň ze skály, pohltil maso i nekvašené chleby, zatímco posel Hospodinův zmizel z očí. ²²Tu si Gedeón uvědomil, že to byl posel Hospodinův, a zvolal: „Běda mi, Panovníče Hospodine, vždyť jsem viděl Hospodinova posla tváří v tvář!“ ²³Hospodin jej však uklidnil: „Pokoj tobě! Neboj se, nezemřeš.“ ²⁴I vybudoval tam Gedeón oltář Hospodinu a nazval jej: „¹Hospodin je¹ pokoj“. Dodnes je ještě v abiezerské Ofře^b.

²⁵Té noci mu poručil Hospodin: „Vezmi býčka, který patří tvému otci, toho druhého^m býka, sedmiletého. Zboříš oltář Baalův, který patří tvému otci, a podetneš posvátný kůl, který je u něho. ²⁶Pak řádně vybuduješ oltář Hospodinu, svému Bohu, na vrcholu tohoto kopceⁿ. Vezmeš toho druhého^o býka a budeš jej

obětovat jako zápalnou obět na dříví z posvátného kůlu, který podetneš.“²⁷ Gedeón přibral deset²⁸ mužů ze svých otroků a vykonal, k čemu jej vyzval Hospodin. Protože se však bál domu svého otce a mužů města, nevykonal to ve dne, nýbrž v noci.²⁸ Když muži města povstali za jitra, viděli, že Baalův oltář je rozbořen, posvátný kůl, který byl u něho, je podtat a druhý^m býk obětován na vybudovaném oltáři.²⁹ Vypptávali se jeden druhého: „Kdo tohle provedl?“ Pátrali a hledali, až zjistili, že to provedl Gedeón, syn Jóašův.³⁰ Tu vyzvali muži města Jóaše: „Vydej svého syna. Musí zemřít! Rozbořil Baalův oltář a podtat posvátný kůl, který byl u něho.“³¹ Jóaš však odpověděl všem, kteří stáli proti němu: „To vy chcete vést spor za Baala? Copak vy ho zachráníte? Kdo za něj chce vést spor, ať do jitra zemře! Je-li Baal bohem, ať sám za sebe vede spor, jemu přece rozbořil oltář!“³² Toho dne jej nazval Jerubaal^r se slovy: „Ať si Baal proti němu vede spor, jemu přece rozbořil oltář!“

³³ Všichni Midjánci, spolu s Amálekem a východními kmeny, se spojili, přebrodili se přes Jordán a utábořili v dolině Jizreel.³⁴ Avšak duch Hospodinův vyzbrojil Gedeóna a on zatroubil na polnici a tak svolal^s k sobě Abiezerovce.³⁵ Po celém Manasevi rozeslal posly, takže i ten byl k němu přivolán. Rozeslal také posly k Ašerovi, Zabulónovi a Naftalímu a oni jim vytáhli naproti.³⁶ Potom Gedeón poprosil Boha: „Jestliže chceš vysvobodit Izraele mým prostřednictvím, jak jsi prohlásil, dej mi znamení!“³⁷ Hle, rozprostírá ovčí rouno na humně. Bude-li rosa jenom na rouně a všude po zemi bude sucho, poznám, že vysvobodíš Izraele mým prostřednictvím, jak jsi řekl.“³⁸ Tak se také stalo. Když si nazitří přivstal a vyždímal rouno, vytlačil z něho plný koflík rosy.³⁹ Ale Gedeón poprosil Boha: „Nechť, prosím, nevzplane proti mně tvůj hněv, když promluví ještě jednou. Rád bych to s rounem zkusil ještě jednou. Kéž je jenom rouno suché a všude po zemi rosa!“⁴⁰ I učinil tak Bůh té noci. Jenom rouno bylo suché, zatímco všude po zemi byla rosa.

a-a × O^{'B} V P. — ^adosl. otroků (sr Ex 20,2). — ^bEfratě, O[']; Efrē, V (v. 11.24). — ^co + zlé, O[']. — ^danděl (posel) Hospodinův, O[']. — ^emůj pane, O^{'B} T. — ^fanděl (posel) Hospodinův, O[']. — ^gHospodin bude, O[']. — ^hefa = 36 l. — ⁱpoklonil se, O^{'A}. — ^jHospodinův, O^{'A} V. — ^k+ na to, V ~ K. — ^lHospodinův, O['] V. — ^m:: tučného, O^{'A} (v. 25.28). — ⁿ+ Maóz, O^{'A} (přepis z H.); Maúek, O^{'B}. — ^o × O^{'A}. — ^p:: 13, O^{'A}. — ^rSoud Baalův, O^{'A}; Jarbaal, O^{'B}. — ^sdosl. byl svolán (k němu).

(1) :: Ex 2,15nn (= 14nn K) : Iz 9,3 (= 4 K) (2) : 1S 13,6 (3) Lv 26,16 Dt 28,33; : Sd 3,13 (8) : 1S 2,27; Ex 20,2 Dt 5,6 (10) : Ex

20,3 Dt 5,7 (11) : 2,1nn 13,3nn; : Gn 18,1nn; Joz 17,2 (14) : 1S 12,11 > Žd 11,32 (16) : Ex 3,12 (17) : Ex 4,1-9 1S 14,10 (18) : 13,15n (21) Lv 9,24 1Kr 18,38 1Pa 21,26 2Pa 7,1 (24) : Gn 33,20 Ex 17,15 Joz 22,34 (25) Ex 34,13 : 2Kr 11,18 23,12-15 (31) Dt 17,2-5 : 1Kr 18,21-29 (32) 7,1 (34) (38) : 3,10 11,29 13,25 (37) : Ex 16,13 Nu 11,9 Jb 38,28 (39) : Gn 18,30

¹⁻⁶ Další Boží metlou na zpronevěřilého Izraele se stali *Midjánci*. Byli to kočovníci ze stepí a z oas pouště mezi Egyptem a Sýrií. Spolu s bojovnými Amálekovci a jinými kočovnými kmeny přepadali Izraele, loupili jim stáda a ničili úrodu. Údajem „až po cestu do Gázy“ je patrně míněna silnice jihovýchodně Karmelu, spojující jizreelskou a přímořskou nížinu. Pohroma doléhá především na kmen Manases. Zdá se, že některé kraje byly ušetřeny. Snad se některá města s těmito loupežníky dokonce dohodla. Bylo by to možno předpokládat u Sukót a Penúel (sr 8,5).

Biblické podání odvozuje původ Midjánců od Abrahama a Ketúry (Gn 25,1n). Není ovšem vyloučeno, že byli posemitštěným odštěpkem indoarijských Mitanců nebo Médů (Hrozny), který časem splynul s domorodými kmeny arabské pouště. S některými jejich čeledmi se Izrael stýkal přátelsky. Mojžíš na útěku z Egypta žil právě u Midjánců a oženil se s dcerou jejich knížete Raguela-Jetra (Ex 2,15 [= 14 K] 3,1 4,18). V Gedeónově příběhu jde pravděpodobně o jiné, východní čeledi těchto kočovníků (sr Nu 25,6 31,2 též Gn 36,35). Poprvé v dějinách tu používají *velbloudů* jako jezdeckých zvířat (Albright, 1940, 120n; 1942, 96nn), což jim umožňuje rychlé přesuny i daleké cesty přímo pouští.

Izraelci se snaží zachránit co nejvíce ze svých úrod. Z různých výmolů, vyhloubených horskými potoky, si narychlo upravují improvizovaná opevnění. Četné jeskyně se stávají skladišti obilí i útočištěm. *Bída* však roste, protože při rychlých, nečekaných přepadech není možno skrýt ve skryších stáda dobytka.

⁷⁻¹⁰ Bída připomněla Izraeli, že opustil Hospodina. Začne opět k němu volat a hledat u něho pomoc. A Bůh odpoví. Pošle lidu *proroka*. Podání nám nezachovalo ani jeho jméno, ani bližší určení jeho působitě, aby tím více vyniklo, že přichází se slovem Hospodinovým. Připomíná lidu slavné vysvobození z egyptského otroctví a uvedení do zaslíbené země. Svým spasitelným skutkem vytvořil Hospodin předpoklady pro život svého lidu. Izrael však svěšené možnosti promarnil, uložený úkol nesplnil (Ex 19,5n), darovanou zemi a její obyvatele nepřivedl k Hospodinu, ale naopak sám od Hospodina odpadl k pohanským bohům. Tak přišel i o svou svobodu. Bez Hospodina není svobody; pohanští bohové nepomohou. Je to jeden ze základních tónů biblické zvěsti vůbec: jsme svobodni, jsme vybaveni předpoklady pro královský život synů a dcer Nejvyššího, ale my této svobody zneužíváme a tím se jí zbavujeme.

¹¹⁻¹³K záchraně lidu si Hospodin vyvolil opět soudce — vysvoboditele. Je jím *Gedeón*. Gedeón je z nejpozoruhodnějších postav soudcovských, ačkoli není nikdy označen jako 'soudce'. I když jeho činnost zůstává omezena na kmen Manases, a to předjordánský i zajordánský, svědčí o jeho významu, že zakládal svatyně (6,26nn 8,27), má harém jako král a sedmdesát synů (8,30). Je mu dokonce nabídnuta královská koruna a dědičná vláda (8,22n). Gedeón tuto poctu odmítne, ale jeho levoboček Abímelek (= [můj] Otec je Král; 8,31) z kenaanské matky si královský titul přivlastňuje. Zachycuje náladu v lidu, který pod kenaanským vlivem toužil po Králi na nebi i po králi na zemi (sr 1S 8,6n).

Gedeón pocházel z kmene Manases, z města *Ofra*, ležícího nejspíše nedaleko Šekemu. Je zprvu blíže určen jménem svého otce jako později Saul nebo David, na znamení, že sám byl celkem ještě bezvýznamný, ne-li neznámý. Na rodovém pozemku Abiezerovců (sr Joz 17,2) byly patrně *dvě svatyně*: Hospodinova a Baalova. K Hospodinově náleželo posvátné skalisko a 'dub', k Baalově oltář a posvátný kůl. Ne nadarmo zmiňuje Písmo sv. tyto podrobnosti. Ukazuje jimi na žalostný stav Izraele a jeho duchovní porušenost.

Gedeón právě mlátí obilí, když se mu zjeví Hospodinův posel. Mlátí na neobvyklém místě — *ve vinném lisu*. Lis pozůstával ze dvou jam vytesaných ve skále a spojených korýtkem (sr Bič, Palestina I., 190). Býval zpravidla ve vinici chráněná zdí, zatímco obilné mlaty bývaly na výše položených, zdaleka viditelných místech. Gedeón se tak zajistil před nečekaným vpádem nepřátel. Právě tam se mu zjeví Hospodinův posel; usedne pod 'dubem' nebo terebintou, dávným posvátným stromem starověkých svatyní. To byla výsada těch, kteří zvěštovali vůli božstva. Gedeón před ním stojí jako lidé přijímající Boží rozkaz (sr i Mt 5,1n). Poslovo přání pokoje není jen obvyklým pozdravem, ale nese mu také zvěst o Boží pomoci. Zní ovšem poněkud ironicky, je-li nazýván hrdinou ten, kdo se právě ze strachu skrývá, ale Gedeón je tu viděn jako muž, kterému blízkost Boží pomoci dodá odvahy. O to jde, aby nebyl oslavován člověk, nýbrž sám Hospodin (sr 1K 1,29).

Pozdrav se dotkl bolavého místa. Gedeón projeví pochybnost odvěkou a současnou zároveň: jak to, že kdysi v minulosti — podle vyprávění — činil Bůh veliké věci, ale teď se nic velikého neděje? Naprosto stejně jako novodobý člověk přejde přitom možnost, že je tu vina. Gedeón byl jistě také při tom, když celá rodina zastoupená otcem obětovala Baalovi. Přesto z něho mluví smutek nad tím, že Hospodin už není s lidem, a pochopitelná úzkost pobožného, i když slabého srdce, které touží, aby Hospodin znovu zjevil svou moc i spásu.

¹⁴⁻¹⁹Vysvobození závisí ovšem na Hospodinu, ale u člověka hledá

Hospodin bezpodmínečnou poslušnost a ochotu splnit uložený úkol. Hospodin oslovuje Gedeóna a uděluje mu moc k vysvobození Izraele. Gedeón je už nyní vysvoboditelem, i když se tato skutečnost zjevně projeví až v budoucnu. Je jím proto, že to řekl Hospodin. Gedeónovy pochybnosti však nepřestávají. Co slyšel, je příliš neuvěřitelné. Není si jist, zda s ním mluvila lidská či nadlidská bytost. Chce získat jistotu prostřednictvím znamení.

²⁰⁻²⁴*Pokrm*, který připravil jako dar (H. *minchá*), může být stejně dobře obětním darem jako uctěním vzácného hosta. Nekvašené chleby z tak nadbytečného množství mouky (efa = 36 l) však ukazují spíše k oběti. Nejsou dokladem spěchu (jako by nebylo kdy dát těsto vykynout), nýbrž důsledkem předpisu, že se kvas při takové oběti nesmí vyskytnout (Lv 2,11). Docela jednoznačně to potvrdí příkaz poslův, aby Gedeón vývar vylil, nikoli aby jím ostatní věci polil (::K podle V, v. 20). Polévka měla svůj význam při pohoštění, ale ne při oběti. Posel Hospodinův tím dá Gedeónovi jasnou odpověď; navíc překoná všechno Gedeónovo očekávání tím, že spálí obětní dary ohněm ze skály. To je pro Gedeóna svědectvím, že s ním jedná posel Hospodinův.

Přesto, že *oběť* je takto zřejmě přijata, Gedeón se zděsí Božího zjevení. S takovým úlekem se setkáváme u těch, jimž Bůh zjevuje svou vůli, ve Starém i v Novém zákoně (sr 13,22 Iz 6,5 Ex 33,20 L 1,12). Hospodin však ujišťuje svého vyvoleného pokojem. Gedeón postaví na památku tohoto setkání oltář Hospodinu a nazve svatyni, kterou té chvíle založil: „Hospodin je pokoj.“

²⁵⁻³²Novým Hospodinovým slovem dostává Gedeón rozkaz *zničit svatyni Baalovu* a zřídít novou řádnou svatyni Hospodinovu na vrcholu kopce, aby byla dobře viditelná odevšad. Rozkaz dostává snad ve snu. Jde o úkol nesnadný a nebezpečný. Proto bere na pomoc ještě deset mužů, ale i s nimi přistoupí k dílu až v noci.

Býk, kterého má Gedeón obětovat, je po třikrát nazván druhým býkem. Septuaginta místo toho mluví dvakrát o tučném býku (codex A). Blížejší smysl tohoto údaje byl neznám tedy už alexandrijským překladatelům v posledních stoletích př. Kr. Blíže je býk určen svým stářím 'sedmiletý' (v. 25). Je to přesně doba midjánské poroby (v. 1) a patrně i doba, kdy Izrael nepřinášel oběti Hospodinu. Snad má tento 'druhý' býk zastoupit prvorozeného, který náležel Hospodinu (Ex 13,2 22,29 [= 30 K]), ale byl oddán Baalovi; oltář Baalův na rodovém pozemku Abiezerovců výmluvně svědčí i o porušení rodiny Jóašovy. Ne bezdůvodně se Gedeón bojí nejbližších příbuzných.

'Muži města', tzn. vedoucí představitelé místa, ne-li přímo služebníci Baalovy svatyně, uviděli ráno kromě zřejmě pohany Baalovy svatyně

těž zbytky zápalu na novém oltáři. Není možno utajit, odkud pocházela obět. Pachatel je brzo nalezen. Smrt má být trestem za urážku božstva.

Joaš statečně syna zastává. Je na *Baalovi*, aby svou při vedl sám. Z této argumentace, která může být vykládána jako opatrnicky modlářská, přece jen zní ironie. Ať se nicotný Baal postará sám o sebe, může-li! Skutečnost, že Gedeóna nestihlo žádné neštěstí, které by mohlo být považováno za Baalovu pomstu, mu jistě dodala autority v očích vyznavačů Hospodinových. Proto také později jeho výzvy ochotně poslechnou.

Gedeón tu dostává *nové jméno*, které jej má označit jako 'odpůrce Baalova'. Hebrejský tvar *jerub-ba'al* však v nejlepším případě může znamenat: 'ať vede Baal při' (sr J, 255, pozn. b), jenže gramaticky jej nelze odvodit od slovního kořene *r-j-b* (= vésti při). Souvisí-li s kořenem *r-b-b* (= být početný, veliký), toto jméno znamenalo původně 'kěz se Baal prokáže velikým' (Noth, Personennamen, v. *jerubba'al*) a teprve druhotně bylo lidovou etymologií vykládáno jako 'odpůrce Baalův' nebo 'ten, kdo vede při proti Baalovi'. Zaznívá z toho posměch těch, kteří se radovali z Baalovy porážky (sr 1Kr 18,21-29) a netoužili už po tom, aby 'se prokázal velikým'.

³³⁻⁴⁰Bezprostředním podnětem k válečné akci se stane *nový vpád* kočovníků. Jsou napadeny severní kmeny. Gedeón svolává muže postižených oblastí, nejprve vlastní rod, Abiezerovce, spolu s nimi však i ostatní příslušníky kmene Manases, který měl sídla na obou stranách Jordánu. Dále ještě příslušníky sousedních kmenů, Ašera, Zabulóna a Naftalího. Tedy jenom čtyři kmeny. Udivuje, že není jmenován aspoň ještě kmen Isachar, který přece sdílel s těmito kmeny společnou svatyni na hoře Tábor (sr 8,18).

Hospodinův duch 'vyzbrojil', doslovně 'oblékl' Gedeóna, naplnil ho mocí a silou. Podobně čteme o knězi Zacharjášovi (2Pa 24,20), který je takto vyzbrojen k rozhodnému boji proti modlářství. Také Ježíš Kristus ohlašuje svým učedníkům, že budou „oblečeni mocí s výsosti“ (L 24,49).

Vedení vojska dobrovolníků záviselo vždy na zvláštním přímém rozkazu Hospodinovu. Není projevem nedůvěry, chce-li mít člověk povoláný k takovému úkolu bezpečné ujištění o svém poslání. Stará doba neměla jistě mnoho proroků, jen ojediněle se o některých dovídáme. Čím byl prorok pro pozdější Izraelce, tím býval za stara vidoucí, znalec věštby (1S 9,9). Některé způsoby věštby Hospodin svému lidu trpěl. Zakázal jim však takové, které byly spjaty s hrubým pohanstvím a snahou nějak si Boha podmanit a donutit jej k mluvení (Dt 18,10—14). Gedeón chce mít jistotu, že správně pochopil vůli Boží. Žádá proto *dvouj znamení*. A žádá o ně na humně, tedy na dobře viditelném místě. Už se neskrývá před nepřáteli. Ať už jde o ovčí rouno nebo o čerstvé

ostříhanou vlnu, je pochopitelné, že za noci vlhne snáze než okolní půda humna. Opak toho není samozřejmý, zato však je přesvědčivým dokladem zásahu samotného Hospodina. Gedeón si je nyní jist jeho pomocí.

bb. Gedeónův boj (7,1—25)

S třemi sty věrnými vysvobozuje Gedeón Izraele z moci Midjanců.

7 ¹I přivstal si Jerubaal, to je Gedeón, a všechen lid, který byl s ním, a utábořili se u pramene^a Charód^b. Tábor Midjanců byl od něho na sever, za^c návrším Móre^d v dolině.

²Tu řekl Hospodin Gedeónovi: „Je s tebou příliš mnoho lidu, než abych jim dal Midjance do rukou, aby se Izrael vůči mně nevychloubal: Vlastní rukou jsem se zachránil.“ ³Nuže, provolej teď k lidu: Kdo se bojí a má strach, vrať se a vzdal od pohoří Gileád.“ Dvaadvacet tisíc mužů z lidu se vrátilo, jen deset tisíc jich zůstalo. ⁴Hospodin však řekl Gedeónovi: „Ještě je lidu příliš mnoho. Poruč jim sestoupit k vodě, tam ti je prověřím. O kom ti řeknu: Půjde s tebou, ten s tebou půjde. Ale nesmí jít s tebou nikdo, o kom ti řeknu: Nepůjde s tebou.“ ⁵Poručil tedy lidu sestoupit k vodě. Hospodin řekl Gedeónovi: „Postavíš zvlášť každého, kdo bude chlemtat vodu jazykem jako pes, a každého, kdo si při pití klekne na kolena.“ ⁶Těch, kteří chlemtali a podávali si vodu^e rukou k ústům^e, bylo celkem tři sta mužů. Všechen ostatní lid klekal při pití vody na kolena. ⁷Hospodin přislíbil Gedeónovi: „Třemi sty muži, kteří chlemtali, vás vysvobodím a dám ti Midjance do rukou. Všechen ostatní lid ať odejde, každý do svého domova.“ ⁸Lid si tedy nabral příděl potravy a svoje polnice a Gedeón propustil všechny izraelské muže, každého k jeho stanu; jen těch tři sta si podržel. Tábor Midjanců ležel pod ním v dolině.

⁹Té noci mu poručil Hospodin: „Ihned sestup^s do tábora nepřátel, neboť jsem ti jej dal do rukou!“ ¹⁰Jestliže se bojíš sestoupit sám, sestup do tábora se svým mládencem Púrou^h. ¹¹Uslyšíš, o čem budou mluvit. ¹Vzchopíš seⁱ a vtrhneš dolů do tábora.“ Gedeón sestoupil se svým mládencem Púrou^h na pokraj^j vojensky seřazených oddílů^j v táboře. ¹²Midjanci s Amálekem a vychodními kmeny leželi totiž v dolině v takovém množství jako kobylky, i jejich velbloudů byl bezpočet, takové množství jako písku na mořském břehu. ¹³Gedeón přišel právě, když jeden druhému vyprávěl sen. Povídal: „Považ, jaký jsem to měl sen!

Pecen ječného chleba se valil na midjánský tábor; přivalil se ke stanu a vrazil do něho, až padl, úplně jej převrátil, že stan zůstal ležet.“¹⁴ Jeho druh mu odpověděl: „To nemůže znamenat nic jiného než meč Izraelce Gedeóna, syna Jóašova. Bůh^k mu dal do rukou Midjánce i s celým tábořem.“

¹⁵ Když Gedeón slyšel vyprávění toho snu i jeho výklad, hluboce se uklonil Bohu^l. Vrátil se do izraelského tábora a zvolal: „Vstaňte! Hospodin vám^m dal do rukou tábor Midjánců!“¹⁶ Těch tři sta mužů rozdělil do tří oddílů, všem jim dal do rukou polnice a prázdné džbány a do džbánů pochodně. ¹⁷ Poručil jim: „Dělejte totéž co jáⁿ. Sám půjdu na okraj tábora. Co udělám, udělejte zrovna tak!“¹⁸ Když zatroubím na polnici spolu s ostatními, kteří budou se mnou, zatroubíte i vy na polnice okolo celého tábora a zvoláte: Za Hospodina a za Gedeóna!“

¹⁹ Gedeón se sto mužů, kteří byli s ním, přišli na okraj tábora na počátku prostřední noční stráže, právě když střídali strážné. Zatroubili na polnice a rozbili džbány, které měli v rukou. ²⁰ Tři oddíly najednou zatroubily na polnice a rozbily džbány; do levé ruky uchopili pochodně, do pravé polnice, aby troubili, a zvolali: „Meč za Hospodina a za Gedeóna!“²¹ Zůstali stát kolem tábora, každý na svém místě. V celém táboře nastal divý spěch, zmateně pokřikovali a dávali se na útěk. ²² Zatímco tři sta mužů troubilo na polnice, Hospodin obrátil v celém táboře meč jednoho proti druhému; tábor se dal na útěk do Bét-šity^o směrem k Seréfe^o i k ábelmechólskému břehu naproti Tabatě. ²³ Tu byli svoláni Izraelci z Naftaliho, Ašera a celého Manasesa, aby pronásledovali Midjánce. ²⁴ Také po celém Efrajimském pohoří rozeslal Gedeón posly s výzvou: „Sestupte dolů proti Midjáncům a obsadte vody jordánské až k Bét-baře.“ Všichni Efrajimci byli přivoláni a obsadili vody jordánské až k Bét-baře. ²⁵ Přitom zajali dvě^p midjánská knížata, ^r Oréba (to je Havrana) a Zéba (to je Vlka). Oréba zabili na ^s Havraní skále^s a Zéba zabili ve Vlčím lisu, a pronásledovali Midjánce. Hlavu Oréba a Zéba přinesli Gedeónovi za Jordán.

a:: v zemi, O^A. — ^b Aróed, O^A; Arad, O^B; Harad, V. — ^c před, K. — ^{d-d} návrší Abór, O^A; Gabaath Amóra, O^B; vysoké návrší, V. — ^{e-e} jazykem, O^A. — ^f dosl. na své místo. — ^g + rychle odtud, O^A. — ^h Fara, O^V (místo Púra). — ⁱ⁻ⁱ dosl. budou posilněny tvé ruce. — ^{j-j} padesátnin, O^V; vojenských hlídek, V. — ^k Hospodin, O^A V. — ^l Hospodinu, O^V. — ^m nám, O^B V. — ⁿ dosl. co uvidíte u mne. — ^{o-o} a shromáždil se, O^A; Garagatha, O^B; × V. — ^p × O^B. — ^r + a, O^B. — ^{s-s} Súrín, O^A; Súr, O^B.

(1) 6,32 (2) :1S 14,6 2Pa 14,11; :Dt 8,17 Am 6,13 1K 1,25
(3) Dt 20,8 ::Dt 28,65 (12) 6,5 :Jl 1,6n (22) :1S 14,20 (25)
Ž 83,10.12 Iz 9,3 (= 4 K) 10,26

¹⁻⁸ Gedeón, pojmenovaný zde svou přezdívkou Jerubaal, přitáhne spolu s dobrovolníky k *prameni Charód*. Jeho jméno (Charód = Třesení) naznačuje, že jde o posvátné místo, kde bylo uctíváno nějaké božstvo. Lze dobře vysvětlit, že prameny a studnice byly posvátné zvláště v zemi chudé na vodu, a rovněž je pochopitelné, že vzácný dar mělo chránit mocné božstvo. Pro Izraelce je zde skryta jedna z kenaanských nástrah: přijme spolu s pramenem i to, co se o něm mezi Kenaanci vykládá? Bude z něho čerpat vodu s takovými obřady, jakým ho naučí pohané? Člověk, který se domníval, že na něj vyhlédá přímo božstvo, které chrání čistotu vody v zemi, byl povinen zachovávat určitý obřad. Musel pokleknout, aby vzdal poctu. V blízkosti bohů se lidé báli a chvěli — odtud patrně jméno pramene. U této posvátné vody se nyní utábořilo 'dvaatřicet tisíc' Izraelců. Nevíme, kde toto místo bylo; takových návrší Móře, tj. návrší ukazatele, věštce, mohlo být i více (sr též božiště Móře, Gn 12,6).

Výzva, aby odešli všichni *bázlivi* (podle Dt 20,8), je první prověrkou dobrovolníků. Bázlivost je dokladem nedověry (sr Dt 20,3n). Mohla by odvrátit i srdce ostatních bojovníků od Hospodina, a tak by se mohli stát, že by se Hospodin odvrátil od svého lidu. Ještě hůře však, je-li strach způsoben vlivem jiného božstva ('panický' strach vyvolávalo božstvo Pan!). Odchází překvapivě veliké množství lidu, ale je nutno si stále uvědomovat, že číselné údaje obsahovaly zvláštní symboliku, nám dnes už neznámou. Ve v. 3 je nejasná zmínka o Gileádsém pohoří. To leželo totiž až za Jordánem. Také ono se stalo dějištěm válečných operací (sr 8,4nn).

Druhá prověrka lidu se provádí právě u pramene Charód. Původní smysl vyprávění byl jistě jednoznačný; k vysвобоzení Izraele z moci nepřátel se hodí jenom ti, kteří se nebojí žádného pohanského božstva. Poznali se podle toho, že docela neuctívě *sáhli rukou do vody*, aniž si přiklekli. To vyrozumíváme z v. 6. Naproti tomu ti, kteří pokleknutím vzdali poctu ochrannému božstvu pramene, nebyli způsobilí bojovat za věc Hospodinovu. Gedeón si ponechává jen oněch tři sta mužů, kteří se žádného božstva nebáli. Ostatní byli propuštěni a dostali, jak se zdá, na cestu do svých domovů příslušný příděl potravin. Je to ojedinělá zmínka toho druhu. Snad tím mělo být zabráněno, aby se nespolečili s nepřítelem nebo aby cestou neplenili a neloupili.

Tábor Midjánců je *v dolině*. Z hlediska strategického to bylo místo nevýhodné. Lze tu však počítat i se záměrem vetřelců, dostat Izraelce

z hor (sr 1,19). Ještě za krále Achaba se Aramejci domnívali, že izraelští bohové jsou bohové hor, a spoléhali na vítězství v rovině (1 Kr 20,23).

⁹⁻¹⁴Hospodin si nyní připraví k boji i Gedeóna. Biblické podání neváhá mluvit o *Gedeónově strachu*, aby tím jasněji vyniklo, že vítězství nebude jeho, nýbrž Hospodinovo. Jeho odvaha má vzrůst, až uslyší, o čem si vyprávějí pověřiví nepřátelé. Rozvědka, na niž se vydal se svým mládcem Púrou, dosáhla svého cíle. Midjánskému bojovníkovi se zdálo o *ječném chlebu*, který se přivalil na jejich tábor. Ječmen býval v pověře přiřazován ke kozlovitým démonům stepi, s nimiž měl podobné jméno, protože jak oni, tak i ječmen byli 'chlupatí'. Ve snu se obrovský pecen valí na stan. Ačkoli o žádném stanu dříve nebyla řeč, je v hebrejštině 'stan' určen členem jako samozřejmě známý. To znamená, že je míněn stan, ve kterém byly uloženy modly a posvátné předměty jako záruky božské pomoci. Takový stan zničit nebo dostat do své moci znamenalo vždy naprosté vítězství. Druhý bojovník opravdu chápe sen svého druhá jako předpověď Gedeónova vítězství. Pro Gedeóna je celý příběh orákulem; teď už může přikročit k útoku. Vyhlásí poplach, dá nastoupit svému malému vojsku a zaútočí.

¹⁵⁻²²*Noční útok* byl něčím nezvyklým. To mohli provádět jen lidé, kteří nevěřili na všelijaké mocnosti a přístrachy noci. Ohlušující hluk polnic, který současně zazněl všude kolem midjánského tábora, i záplava světél pochodní nutně vnesly do řad vetřelců děs, že proti nim stojí šiky démonů. Izraelskému hloučku naopak všechno připomíná soud Hospodinův nad nepřáteli. O tomto boji rozhodl Hospodin sám svým zásahem: způsobuje paniku v řadách nepřátel. Dávají se na bezhlavý útek — podle v. 22 utíkají prostě na všechny strany.

Heslo Gedeónova vojska je uvedeno ve dvojí podobě: „Za Hospodina a za Gedeóna“ (v. 18) a „Meč za Hospodina a za Gedeóna“ (v. 20). Vyvolený vysvoboditel a soudce je v obou případech postaven hned za Hospodina. Je Božím reprezentantem v lidu — ovšem jen v tom úkolu, ke kterému byl povolán: vysvobodit.

Stačí, aby Gedeónův lid zůstal stát kolem tábora nepřátel. Nemusí dělat nic jiného než *vyčkat*, až panika mezi nimi vykoná své dílo. Tak vidí izraelský boj biblický vypravěč. Nepřátelské síly se mezi sebou potírají navzájem. Hospodin se jejich bláznovství může vysmívat v majestátním klidu vítěze (sr Ž 2). Ve stínu této jistoty může být klidný i Boží lid. Vítězství nad Midjanci byla událost tak mimořádná, že ještě prorok Izajáš o něm mluví přímo jako o předobrazu doby mesiášovy (Iz 9,3 [= 4 K]). Vzpomínka na ně byla tedy i po staletích v lidu živá.

²³⁻²⁵Hrsta vyvolených bojovníků si neponechává vítězství jenom pro sebe. Umožňuje, aby se i jiní na něm podíleli a z něho radovali,

aby také poznali moc Hospodinovu a přemohli svůj strach. Proto se obrací Gedeón novou výzvou k třem pokolením a navíc k Efrajimovi. Přitom jsou na útěku zajata dvě významná *midjánská knížata*. Jejich jména jsou patrně náboženského původu — podle posvátných zvířat, od nichž jejich kmeny odvozovaly svůj původ. Biblické podání s nimi spojuje i výklad jmen dvou skalisek na území efrajinském.

cc. Gedeónovo pokušení a smrt (8,1—35)

Gedeón poráží midjánské krále Zebacha a Salmunu, trestá nesolidární, odmítá nabídku kralování, zřizuje rodovou svatyni.

8 ¹Efrajimští muži vytýkali Gedeónovi: „Cos nám to provedl, že jsi nás nepovolal, když jsi táhl do boje proti Midjancům?“ **A vedli s ním tuhý spor.** ²Ale on jim odpověděl: „Copak jsem teď učinil něco tak velikého jako vy? Což není Efrajimovo paběrkování lepší než Abiezerovo vinobraní?“ ³Do vašich rukou vydal Bůh^a midjánská knížata Oréba a Zéba. Mohl jsem učinit něco tak velikého jako vy?“ **Tehdy ochladlo jejich rozhořčení proti němu, když k nim takto promluvil.**

⁴Potom přišel Gedeón k Jordánu a přebrodil jej^b, on i tři sta mužů, kteří byli s ním, unavených pronásledováním^c. ⁵Vyzval muže ze Sukótu: „Dejte, prosím, několik bochníků chleba lidu, který mě následuje. Jsou unaveni. Pronásledují midjánské krále Zebacha a Salmunu.“ ⁶Sukótské předáči mu však odpověděli: „To už je ruka Zebachova a Salmunova ve tvé ruce, že máme dát chleba tvému voji?“ ⁷Gedeón prohlásil: „Za tohle rozsekám vaše těla stepním trním a bodlácím, jen co mi dá Hospodin Zebacha a Salmunu do rukou.“ ⁸Odtud táhl do Penúelu a promluvil k nim stejně, avšak penúelští muži mu odpověděli právě tak, jako odpověděli sukótskému. ⁹Řekl tedy penúelským mužům: „Až se vrátím v pokoji, rozbořím tuto věž.“

¹⁰Zebach a Salmuna byli i se svým vojskem v Karkóru, asi s patnácti tisíci muži, se všemi, kteří zbyli z celého tábora východních kmenů; sto dvacet tisíc mužů ozbrojených mečem padlo. ¹¹Gedeón táhl cestou kočovníků^d východně od Nóbachu a Jogbohy a přepadl tábor, právě když se tábor cítil v bezpečí. ¹²Zebach a Salmuna utekli a on je pronásledoval. Zajal oba midjánské krále, Zebacha a Salmunu, a celý tábor^e naplnil hrůzou^e. ¹³Když se Gedeón, syn Jóašův, vracel z bitvy^f naproti Sluneč-

nímu svahu¹, ¹⁴zajal jednoho mládence ze sukótských mužů a vyslychal ho. On mu sepsal sukótské předáky a starší, sedmdesát sedm mužů. ¹⁵Potom přišel k sukótským mužům^e a řekl: „Tu je Zebach a Salmuna, kvůli nimž jste mě potupili slovy: To už je ruka Zebachova a Salmunova ve tvé ruce, že máme dát tvým unaveným mužům chleba?“ ¹⁶Vzal stařešiny města a stepní trní a bodláčí a jím dal sukótským mužům za vyučenou^h. ¹⁷Potom rozbořil penúelskou věž a muže města pobil. ¹⁸Zebacha a Salmuny se otázal: „Jaciⁱ byli ti muži, které jste povraždili na Táboru?“ Odpověděli: „Byli podobní tobě, každýⁱ vypadal jako kralevic.“ ¹⁹Nato řekl: „To byli moji bratři, synové mé matky. Živ je Hospodin! Kdybyste je byli nechali naživu, nezabil bych vás.“ ²⁰Poručil svému provorozenému synu Jeterovi: „Vstaň a zabij je!“ Ale mládenec nevytasil meč, protože se bál — byl to ještě chlapec. ²¹Tu řekli Zebach a Salmuna: „Vstaň sám a skol nás! Vždyť^k jaký muž, taková jeho síla^k!“ Gedeón tedy vstal a zabil Zebacha a Salmunu a pobral měsíčky, které měli jejich velbloudi na krku.

²²Izraelští muži požádali potom Gedeóna: „Buď naším vladařem, ty i tvůj syn i vnuk, protože jsi nás vysvobodil z moci Midjanců.“ ²³Ale Gedeón je odmítl: „Nebudu vaším vladařem, ani můj syn nebude vaším vladařem. Hospodin bude nad vámi vládnout!“ ²⁴Dále jim Gedeón řekl: „Rád bych vás o něco požádal. Každý mi dejte jeden nosní kroužek ze své kořisti!“ Nepřátelé totiž měli zlaté nosní kroužky, protože byli Izmaelci. ²⁵Odpověděli: „Rádi dáme!“ Rozprostřeli^l pláště a každý tam hodil nosní kroužek ze své kořisti. ²⁶Váha zlatých nosních kroužků, které si vyžádal, byla tisíc sedm^m set šekelůⁿ zlata, kromě měsíčkovitých přívěsků, náušnic a purpurových rouch, která měli na sobě midjánští králové, a kromě šperků, které měli na krku jejich velbloudi. ²⁷Gedeón z toho udělal efód a vystavil jej ve svém městě, v Ofře^o. Tam za ním chodil smilnit celý Izrael, takže se stal léčkou Gedeónovi i jeho domu. ²⁸Midján však byl pokořen před Izraelci a už se nikdy nevzpamatoval. Země žila za dnů Gedeónových v míru čtyřicet let.

²⁹Jerubaal, syn Jóášův, pak odešel a usadil se ve svém domě. ³⁰Gedeón měl sedmdesát synů, kteří vzešli z jeho beder; měl totiž mnoho žen. ³¹Také jeho ženina v Šekemu mu porodila syna; jemu dal jméno Abímelek. ³²I zemřel Gedeón, syn Jóášův, ^pv utěšeném stáří^p a pochovali ho v hrobě jeho otce v abiezské Ofře^r.

³³Jakmile však zemřel Gedeón, Izraelci opět chodili smilnit k Baalům a Baala smlouvy dokonce prohlásili za svého boha. ³⁴Nepřipomínali si Hospodina, svého Boha, který je vytrhl z moci všech jejich okolních nepřátel. ³⁵Ani domu Jerubaala–Gedeóna neprojevovali vděčnost za všechno dobro, které vykonal pro Izraele.

^aHospodin, O' V T. — ^btak O' P V. — ^ca hladových, O'A. — ^ddosl. bydlících ve stanech. — ^evyhladil, O'A. — ^f†: od výstupu (k) Ares, O'A; z bitvy (u) Ares, O'B; před východem slunce, V K. — ^gknížatům, O'; × V. — ^hrozsekal, O' V (jako i v. 7; dosl. zmlátil). — ⁱdosl. odkud. — ^jH. jeden; × O'; jeden z nich, V T. — ^k—^kjako (síla) muže je tvoje síla, O'B; podle věku je síla člověka, V. — ^l: sg. O'. — ^mpět, O'B. — ⁿ1 šekel = 8,3 g ('lehký') nebo 16,6 g ('těžký'). — ^oEfratě, O' (Efraimu, O'A); Effe, V. — ^p—^p × O'. — ^rEfratě, O'; Effe, V.

(1) :12,1 (2) 6,34 (5) Gn 33,17 Joz 13,27 (8) Gn 32,31 (= 30 K) (17) :1Kr 12,25 (19) Nu 35,19 (21) :9,54; Ž 83,12 (22) :1S 8,5 (24) :Ex 32,2n; ::Nu 31,28n.50n 2S 8,11n (27) :17,5 1Kr 12,28n (28) :3,11 5,31 (31) 9,1 (32) 6,11 (33) 9,4 (35) :9,5.24

¹⁻³Efrajimská žárlivost na Gedeónovy úspěchy nebyla ničím neobvyklým. Podobně se kmenové sobectví projevovalo ještě i v době královské. V pozadí celého domlouvání je obava, že nyní bude mít kmen, z něhož pochází vysvoboditel, převahu nad velikým kmenem Efrajim. Velmi moudré bylo Gedeónovo prohlášení, že spoluúčast Efrajimců považuje za požehnanou ('Bůh vydal' midjánská knížata do jejich ruky) a úspěšnou ('lepší' než jeho boj). Tím je současně ujistil, že nebude chtít, aby mu byla odměnou moc a vláda nad Efrajimem. Je ovšem možno vyčíst za jeho slovy i skrytý hrot, neboť bez 'Abiezera vinaobraní' by nebylo 'Efrajimova paběrkování'. Nesporným však zůstává, že jako u Jákovova požehnání (Gn 48,17—19) i zde mladší Efrajim, ač druhý, se dostává před staršího Manasesa na první místo. Rozvážností Gedeónovou bylo zabráněno bratrovražednému boji (:Sd 12,4—6).

⁴⁻⁹Tím se končí zpráva o první fázi osvobozovacího boje, o boji v Předjordání. Gedeón se svými muži překročí nyní Jordán. Bere s sebou zase jenom tři sta bojovníků prověřených Hospodinem. Vítězství není dovršeno, dokud jsou na svobodě 'králové' Midjanců. Západojordánská porážka se jich zřejmě nedotkla, jejich tábor se cítí bezpečný (v. 11). Navíc mohli počítat i s podporou některých izraelských měst (Sukót, Penúel). Proto Gedeón nemůže ještě pokládat svůj úkol za splněný. Města Sukót a Penúel byla sice spjata s jákovovskou tradicí (Gn 32,31 [= 30 K] 33,17), ale nežila jákovovskou vírou. Měla snad dokonce nějakou dohodu s Midjanci. Jinak by nebylo možno vysvětlit jejich nesolidárnost s Ge-

deónem a jeho lidmi, zvláště v krajině, kde nepřátelé byli tak nablízku. To je ovšem zrada vůči ostatnímu Izraeli a zpronevěra vůči Hospodinu. Tím, že odpirají pomoc Gedeónovi, pohrdají nejen jím, nýbrž také tím, v jehož síle šel do boje. Tato města se postavila na stranu nepřátel Hospodinových, budou proto sdílet i jejich úděl.

¹⁰⁻¹⁷ Patnáctitisícový sbor Midjanců nezasažených západojordanou porážkou se usadí ve stepi, kde se oddává klamnému pocitu bezpečnosti. Ve stepi jsou přece doma, nepočítají zřejmě s tím, že by je až sem Izrael pronásledoval. Gedeón však napadne nepřátelský tábor obchvatem po kočovnické stezce (stranou hlavní cesty), tedy z té strany, odkud nejméně útok očekávali. Boj, který vede k rychlému vítězství, není vylíčen. Jsme jen zpraveni o zajetí obou králů; výraz 'král' je tu asi jenom titul kmenových knížat.

Při návratu vykoná Gedeón slíbený *trest* nad proradnými městy. Už nejstarší biblické překlady jsou nejednotné v pojetí textu, takže nemůžeme s určitostí říci, v čem trest spočíval, zvláště u sukótských stařešinů. Starší izraelských měst tvořili orgán občanský i náboženský. V čele jim stáli 'předáci' (H. *šárim* > 'knížata', K; nebyl to titul šlechtický). Mládenec, který provedl soupis na Gedeónův příkaz, náležel asi k personálu svatyně. Není myslitelné, že by kterýkoli jinoch byl tehdy dovedl psát. V Penúelu zboří Gedeón 'věž', to je patrně věžovitý chrám, útočiště lidu v dobách nebezpečí (sr Sd 9,46nn). 'Muži města' přitom zahynou. Při potrestání sukótských nešlo jistě o pouhé zmrskání, neboť hebrejský text tu má sloveso *d-v-š*, jehož se užívá o mlácení obilí. Užítí 'stepního trní a bodláčí' ukazuje možná na nějaké magické praktiky při vyhánění zlých duchů.

¹⁸⁻²¹ Vzácnou kořistí jsou oba králové. Z vyprávění se dá soudit, že známe z Gedeónova příběhu jen úsek. Nevíme o boji při hoře Tábor, v němž midjánští bojovníci pobili Gedeónovy bratry. Sotva to bude bitva u Móre (7,1). Gedeón je povinen vykonat *krevní mstu*. Přenáší tento úkol na syna, aby poražené potupil. Hoch se činu hrozí, ustupuje před ním, a tak vykoná rozsudek Gedeón sám, jak to vyžadovaly zvyklosti oné doby. Tím ovšem vniká do textu nový motiv, velmi osobní, o němž při povolání Gedeónově nebylo ani náznaku. Je to doklad, že všechna vyprávění o Gedeónovi tvořila původně řadu pověstí, jež byly teprve časem sloučeny v jedinou zprávu.

Po vykonaném soudu Gedeón pobere měsíčkovité *amulety*, které měli midjánští velbloudi vpleteny do srsti na krku nebo pověšeny kolem krku (jako u Arabů podnes; Hertzberg). I vysvoboditel svého lidu se ocitá v nebezpečí modlářských pověr. Neponechá si kořist sice pro sebe, ale také ji neoddá Hospodinu náležitým způsobem (v. 27).

²²⁻²⁸ Z vděčnosti za záchranu nabízí lid svému vysvoboditeli dědičné vladařství. V Izraeli se začíná ozývat touha po *králi*. Lid si neuvědomuje, že to je zrada na Hospodinu (sr 1S 8,7). Starověký král byl totiž pro své poddané viditelným zástupcem, až i vtělením božstva. Proto v něm viděli záruku vítězství v každém boji. I když bojují sami, věří, že král bojuje 'za ně'. Král je dokonce zárukou plodnosti země a pozehnání práce. Takto zhmotněná víra v panovníka byla ochotna snášet poddanství až otrocké. Izraeli však měl stačit Hospodinův zákon jako směrnice pro život soukromý i veřejný. Ale čím dál tím méně je v Izraeli těch, kdo vědí, že jejich svoboda je lepší než egyptské otroctví pod božským faraónem, i než otroctví okolních národů pod mnohem menšími pány. Proto nyní vybízí Gedeóna, aby založil královskou dynastii. Gedeón odmítne nabízenou hodnost. Jediným Panovníkem Izraele je Hospodin sám.

Vítězní Izraelci ukořistili nepřehledné množství amuletů a šperků, jimiž se Midjanci jako členové posvátného svazu Izmaelců (Noth, 85n; sr vk Gn 37,25) zdobili ke svým bohoslužebným obřadům. Mohou se vítězům stát velikým svodem. Snad právě proto si vyžádá Gedeón z nich podíl a chce je oddat Hospodinu (sr Nu 31,50). Podléhá však podobnému pokušení jako Áron pod horou Sínaj (Ex 32,2n). Neudělá sice ze zlata býčka, ale udělá z něho předmět, který svede k modlářství. V textu se mluví o *efódu*. Později se v Izraeli označovala takto součást kněžského roucha (sr 1S 23,9), již bral kněz na sebe, když měl udílet věštbu. V případě Gedeónově jde o něco zcela jiného, podobně jako Sd 17,5 a snad i 1S 21,10 (= 9K). Byl to nejspíše zlatý předmět, snad přímo socha (sr GB :: Galling, 343). Asi se na ni navlékalo věštecké roucho; časem zůstal 'efód' označením jen tohoto roucha. Pohnutky Gedeónova činu jsou neprůhledné. Vypráví se o zhotovení efódu v souvislosti s přáním lidu, aby se stal Gedeón dědičným vladařem. Lid dal tímto přáním výraz své touze mít nějakého viditelného, blízkého ručitele milostivé Boží ochrany. Měl efód jako prostředek k udílení věštb přiblížit Hospodina lidu? Chtěl Gedeón tuto službu sám vykonávat? Ve skutečnosti efód odváděl lid od Hospodina a Gedeónovu domu byl ke zkáze. Vedl ke 'smilnění', což je typické označení pro baalovskou modloslužbu.

²⁹⁻³⁵ Gedeón sám nebyl na dalším smutném vývoji úplně bez viny. Odmítl sice pokušení stát se dědičným vladařem, ale převzal leccos ze způsobů takových vladařů. V neposlední řadě se to týká jeho *harému*. Množství žen i přímých potomků bylo pro poddané zárukou božské přízně, již se těší jejich král, a tím i zárukou plodnosti všeho. O Gedeónovi slyšíme, že měl i ženu v Šekemu; byla asi teprve pozdějším podáním degradována na 'ženinu'. Spíše pocházela z významného rodu šekemských

Kenaanců, a právě proto nebyla povinna následovat svého muže do Ofry. Gedeónův svazek s ní měl upevnit přátelská pouta mezi Šekemany a Izraelci (sr vk 6,11—13).

Přes Gedeónovy hříchy a kazy Hospodin od něho neodňal svou milost. Země žije v pokoji a on se dožívá 'utěšeného stáří'. Je počítán mezi ty, kteří „skrže víru vybojovávali království“ (Žd 11,32n). Po jeho smrti však Izrael znovu propadá modlářství a přivolává na sebe Boží soud. Výslovně je jmenován Baal smlouvy, šekemský bůh, jako ten, ke kterému se Izrael přiznává jako ke svému Bohu. Spojenectví šekemské se Izraeli vymstí; doloží to následující příběhy Abímelekovy.

f) Abímelekovo kralování

9,1—57

Abímelek pobíjí Gedeónovce, ujímá se vlády v Šekemu, padá rukou ženy.

9 ¹Abímelek, syn Jerubaalův, odešel do Šekemu k bratřím své matky a promluvil k nim i k celé čeledi rodu své matky takto: ²„Promluvte naléhavě se vším šekemským panstvem! Co je pro vás výhodnější? Aby nad vámi vládlo sedmdesát mužů, sami Jerubaalovci, anebo aby nad vámi vládl jediný muž? Pamatujte, že jsem váš ^apokrevní příbuzný.“ ³Bratři jeho matky promluvili o něm naléhavě se vším šekemským panstvem v tomto smyslu a ^bti se přiklonili ^b k Abímelekovi, neboť si řekli: „Je to náš bratr!“ ⁴Potom mu vydali sedmdesát šekelů stříbra z chrámu Baala smlouvy; za ně si Abímelek najal ničemy a dobrodruhy, aby ho provázeli. ⁵Tak přišel do otcovského domu v Ofře^c a povraždil na jednom kameni své bratry Jerubaalovce, sedmdesát mužů. Zbyl jen Jótam, nejmladší syn Jerubaalův, protože se skryl.

⁶Všechno šekemské panstvo a všichni z domu Miló se shromáždili a uvedli Abímeleka v královský úřad při ^dposvátném stromu^d se sloupem^e, který je v Šekemu. ⁷Když to oznámili Jótamovi, šel a postavil se na vrcholu hory Gerizím, hlasitě volal a mluvil k nim: „Slyšte mě, šekemské panstvo, a vás necht slyší Bůh!

⁸Sešly se pospolu stromy,
aby si nad sebou pomazaly krále.
Vyzvaly olivu:

„Kraluj nad námi!“

⁹Ale oliva jim odpověděla:

„To se mám vzdát své tučnosti,
jíž ^fse uctívají bohové i lidé,
a kymáčet se nad stromy?“

¹⁰Stromy pak vyzvaly fik:

„Pojď ty nad námi kralovat!“

¹¹Fík jim však odpověděl:

„To se mám vzdát své sladkosti
a svých výborných plodů
a kymáčet se nad stromy?“

¹²Stromy pak vyzvaly vinnou révu:

„Pojď ty nad námi kralovat!“

¹³Vinná réva jim však odpověděla:

„To se mám vzdát svého moštu,
který je k radosti bohům i lidem,
a kymáčet se nad stromy?“

¹⁴I vyzvaly všechny stromy bodlák^g:

„Pojď ty nad námi kralovat!“

¹⁵Bodlák^g odpověděl stromům:

„Jestliže mě doopravdy chcete pomazat
za krále nad sebou,
pojďte se ukrýt do mého stínu!

Ale jestliže ne,

vyšlehni oheň z bodláku^g

a sehlť libanónské cedry!“

¹⁶Nuže: Jednali jste věrně a poctivě, když jste si ustanovili za krále Abímeleka? Jednali jste dobře s Jerubaalem a s jeho domem? Jednali jste s ním podle toho, jak si zasloužil? ¹⁷Můj otec přece za vás bojoval s nasazením vlastního života a vytrhl vás z moci Midjánců. ¹⁸Vy však jste dnes povstali proti domu mého otce, povraždili jste jeho syny, sedmdesát mužů na jednom kameni, a ustanovili jste Abímeleka, syna jeho otrokyně, za krále nad šekemským panstvem, jen proto, že to je váš bratr! ¹⁹Jestliže jste tohoto dne jednali věrně a poctivě s Jerubaalem a s jeho domem, radujte se z Abímeleka, a on ať se také raduje z vás! ²⁰Pakliže nikoli, vyšlehni oheň z Abímeleka a sehlť šekemské panstvo i dům Miló, vyšlehni též oheň z šekemského panstva a z domu Miló a sehlť Abímeleka.“²¹Poté se dal Jótam na útěk a uprchl do Beéru, kde se usadil, daleko od svého bratra Abímeleka.

²²Jen tři roky panoval Abímelek nad Izraelem. ²³Bůh poslal zlého ducha, ^haby způsobil rozkol ^hmezi Abímelekiem a šekemským panstvem, takže šekemské panstvo se Abímelekovⁱ zpronevěřilo. ²⁴Tak násilí spáchané na sedmdesáti Jerubaalovcích a jejich prolitá krev dopadly^j na Abímeleka, jejich bratra, který je povraždil, i na šekemské panstvo za to, že ho podporovalo, aby své bratry povraždil. ²⁵Šekemské panstvo postavilo proti němu zálohy na vrcholcích hor a oloupili každého, kdo se ubíral cestou mimo ně. Bylo to hlášeno Abímelekovⁱ.

²⁶Tenkrát přišel Gaal, syn Ebedův^k, se svými bratry a dorazili do Šekemu. Šekemské panstvo k němu pojal^o důvěru. ²⁷Vyšli na pole a sbírali hrozny na svých vinicích, lisovali je a uspořádali slavnost vinobraní, pak vešli^l do chrámu svého boha, hodovali, pili a proklínali Abímeleka. ²⁸Přitom mluvil Gaal, syn Ebedův: „Kdo je Abímelek ve srovnání s Šekemem^m, že mu máme sloužit? Což to není syn Jerubaalův? A není Zebúl jeho správce? Služte raději mužům Chamóra, otce Šekemova! Proč bychom my měli sloužit jemu?“ ²⁹Kdybych měl v rukou tento lid, odstranil bych Abímeleka!“ Vyzvalⁿ Abímeleka: „Rozmnož své houfy a vytáhni!“ ³⁰Jak uslyšel Zebúl, velitel města, řeč Gaala, syna Ebedova, vzplanul hněvem ³¹a tajně^o poslal k Abímelekovⁱ posly se vzkazem: „Hle, do Šekemu přišel Gaal, syn Ebedův, se svými bratry a pobuřují proti tobě město. ³²Povstaň teď v noci spolu s lidem, který je s tebou, a ukryj se v poli do zálohy!“ ³³Z jitra při východu slunce povstaneš a přitrhneš k městu. On i jeho lid vyjdou k tobě a ty s ním naložíš podle okolností, které se ti^p naskytnou.“

³⁴Abímelek povstal v noci, i všechen lid, který byl s ním, a rozestavili zálohy proti Šekemu do čtyř oddílů. ³⁵Gaal, syn Ebedův, vyšel a stoupl si do vrat městské brány, právě když Abímelek se svým lidem povstal ze zálohy. ³⁶Když Gaal uviděl ten lid, řekl Zebúlovi: „Hle, z hřebenů hor sestupuje nějaký lid!“ Zebúl mu odpověděl: „Vidíš stín hor a připadá ti jako muži.“ ³⁷Ale Gaal mluvil dál: „Hle, nějaký lid sestupuje z Pupku země a jeden oddíl přichází cestou od posvátného stromu mrakopravců.“ ³⁸Tu mu řekl Zebúl: „Kdepak jsou teď tvé řeči? Vždyť jsi říkal: Kdo je Abímelek, abychom mu měli sloužit? Ano, je to ten lid, který jsi tak znevažoval. Jen vytrhni a bojuj proti němu!“ ³⁹Gaal tedy vyšel v čele šekemského panstva, aby bojoval proti Abímelekovⁱ, ⁴⁰ale Abímelek ho zahnal na útěk, a mnoho probodených zůstalo ležet až po vrata brány. ⁴¹Abímelek se usadil

v Arumě^s a Zebúl vypudil Gaala a jeho bratry ze Šekemu. ⁴²Druhého dne vyšel lid na pole. Hlásili to Abímelekovⁱ. ⁴³Ten rozdělil lid do tří oddílů a ukryl se do zálohy v poli. Když uviděl, že lid vychází z města, zvedl se proti nim, aby je pobil. ⁴⁴Abímelek a oddíly^t, které byly s ním, přitrhli a postavili se do vrat městské brány, kdežto na všechny, kdo byli na poli, přitrhly oba druhé oddíly a pobily je. ⁴⁵Po celý den bojoval Abímelek proti městu. Dobil město a povraždil lid, který byl v něm, potom je rozbořil a posypal solí.

⁴⁶Jak to uslyšelo všechno panstvo šekemské věže, vešli do sklepení^u chrámu boha smlouvy^u. ⁴⁷Abímelekovⁱ bylo hlášeno, že se tam shromáždilo všechno panstvo šekemské věže. ⁴⁸I vystoupil Abímelek se všim svým lidem na horu Salmón, uchopil sekeru, usekl ze stromu větev, zvedl ji a vložil si ji na rameno. Lidu, který byl s ním, poručil: „Co jste viděli, že jsem udělal, udělejte rychle jako já!“ ⁴⁹Všechen lid, každý z nich, usekli větve a šli za Abímelekem. Nakladli je na sklepení a zapálili je nad nimi. Tak zemřeli všichni muži šekemské věže, na tisíc mužů a žen.

⁵⁰Potom^v táhl Abímelek do Tebesu, oblehl a dobyl je. ⁵¹Uprostřed města byla pevná věž, kam utekli všichni muži a ženy, ^vi všechno panstvo^v města. Zavřeli za sebou a vystoupili na střechu věže. ⁵²Abímelek přišel až k věži, aby bojoval proti ní. Přiblížil se ke vchodu do věže, aby založil požár. ⁵³V tom hodila nějaká žena mlýnský kámen Abímelekovⁱ na hlavu a porazila mu lebku. ⁵⁴Rychle zavola svého zbrojnoše a poručil mu: „Vytas meč^x a usmrť mě! Ať o mně neříkají: Zabila ho žena!“ Mládenec jej tedy probodl a on zemřel. ⁵⁵Když izraelští muži uviděli, že Abímelek zemřel, vrátil se každý do svého domova^v. ⁵⁶Tak odplatil Bůh Abímelekovⁱ za zločin, jehož se dopustil proti svému otci, když povraždil svých sedmdesát bratrů. ⁵⁷Též všechny zločiny šekemských mužů obrátil Bůh na jejich hlavu. Postihla je kletba Jótama, syna Jerubaalova.

^{a-a} dosl. vaše kost a vaše tělo. — ^{b-b} dosl. jejich srdce se naklonilo. — ^cEfraty, O' (sr 8,27); Efrý, V. — ^{d-d}:na rovinách, K (podle rabínských výkladů). — ^eH. *muggáb*; + který se nalézal, O'B; :: který stál (t. strom), V. — ^{f-f}... Bůh i lidé, O'A; uctívají lidé Boha, O'B. — ^gpodle K. — ^{h-h} × H. — ⁱdomu Abímelekovu, O'. — ^jH. *b-v* qal :: hif'il, aby uvedl, O' ~ V. — ^knebo apelativně? otroka; Jobelův, O'B; Obedův, V (též v dalších vv.). — ^lvnikli, O'B. — ^mse synem Šekemovým, O'. — ⁿa řekl bych, O'. — ^opodle K (= O'B V); jiní: listivě (sr GB); s dary, O'A. — ^pdosl. tvé ruce. — ^rnebo: věstců (obojí = H. *'-n-n*); patrně totožný s bo-

žistém Móre, Gn 12,6. — sArimě, O'A; Arémě, O'B; Rumě, V. — t:; sg, V. — u-domu Baala smlouvy, O'A; Baithélberith, O'B; chrámu svého boha Berith, V (s dodatkem o vážnosti onoho místa). — v-v x O'B. — xH. svůj; můj, O'B. — v dosl. místa.

(1) 8,31 (4) 8,33 :9,46; :11,3 (6) :Gn 35,4 Joz 24,26 (7)
Dt 11,29 (9) Ž 104,15 (14) 2Kr 14,9 (20) v. 57 (23) :1S 16,14
18,10 19,9 1Kr 22,23 (24) Gn 9,6 (28) Gn 33,19 34,2 (46)
:8,33 9,4 (49) v. 20 (53) 2S 11,21 (54) :1S 31,4 (56) v. 5
:1,7 Jr 50,29 Mt 7,2 (57) v. 20

¹⁻⁵ Abímelekův *pokus o zřízení království* je prvním velkým průlomem do dosavadního způsobu izraelského spoluzití. Abímelek je po matce patrně z významného rodu šekemského, tedy kenaanského. Jestliže starozákonní podání připojuje jeho vystoupení bezprostředně za vysvoboditelský zápas Gedeónův, chce tím naznačit, jak nebezpečné je pro lid Hospodinův jakékoli sblížení s živlem duchovně tak odlišným, jako byli Kenaanci. Gedeón dočasně rozdíl překlenul. Abímelek naopak využil stálého napětí mezi Izraelem a Kenaanci ve svůj prospěch. Nejprve získá na svou stranu příbuzné z matčiny strany. Ti potom horlivě agitují mezi 'šekemským panstvem'. Byli to asi významní představitelé města i jeho svatyně. Užívají dvou důvodů: 1. Lepší je vláda jediného než vláda sedmdesáti mužů, o niž by se snad Gedeónovi synové mohli pokusit; to by znamenalo nesporně větší hospodářské břímě, než by unesly jejich vlastní statky. 2. Ten, kdo se uchází o královskou hodnost, je jejich příbuzný po matce, šekemský občan.

Agitátorům se podaří získat pro uchazeče o trůn představitele slavné svatyně *Baala smlouvy*. Toto božstvo se těšilo veliké úctě i mimo úzký okruh svého města. I Izrael sem přišel za Jozua obnovit smlouvu s Hospodinem (Joz 24). Vliv Baalův však znovu nabyl vrchu a tak vidíme Abímeleka, jak jedná, podporován kruhy Hospodinu — a tím i Izraelovi — nepřátelskými. Starověké chrámy bývají současně bankami. Chrámového pokladu se užívalo často i k financování válek a různých jiných akcí. V tomto případě chrám Baala smlouvy půjčí Abímelekovi potřebný obnos, aby si pořídil osobní stráž. Písmo sv. hodnotí lidi, kteří tuto službu přijali, jednoznačně záporně.

Ještě dříve, než je Abímelek uveden na trůn, zajišťuje si jej způsobem typickým pro 'krále': dá *vyvraždit* celé své příbuzenstvo z otcovy strany, které se mohlo proti jeho volbě vzepřít. Jedná tak za tichého souhlasu šekemských kruhů, ale Písmo sv. staví celý jeho čin do tak jasného světla, že nemohou být pochybnosti o špatném konci Abímelekově i jeho společniců hned od samotných začátků jeho svévolného vystoupení.

⁶Historie nejednou povýšila vrahy na oslavované velikány. Abí-

melek je slavnostně *korunován*. V jeho doprovodu se objevují vedle šekemských předáků muži z 'domu Miló'. Tímto označením je patrně míněna věžovitá stavba z v. 46n.

Archeologický průzkum *Šekemu* vedl k odkrytí základů takové věže z pozdní doby bronzové, která tedy ještě stála v počátcích izraelského období. Zdivo měří 5 m v průměru a stěny jsou dlouhé 21 × 25 m. Nemůže být sporu o tom, že šlo o věžovitou stavbu. Jenom v tom nejsou archeologové jednotní, představovala-li tato stavba chrám (např. McCown, 221), či nikoli (Watzinger, I., 59n). Představovala-li chrám, pak téměř s jistotou můžeme prohlásit, že jde o pozůstatky chrámu Baala smlouvy (sr Bič, Palestina, I., 76, II., 25). Poblíž chrámu je třeba představit si posvátný okrsek, na němž se shromažďoval lid k nejrůznějším úkonům kolem posvátného stromu a sloupu (sr Gn 35,4 Joz 24,26 též 1Kr 12,1).

Uvedení v královský úřad je záležitostí bohoslužebnou. V daném případě ji provádějí baalovští kněží u svatyně patrona města, Baala smlouvy. Podrobnosti obřadu nejsou zachyceny. Lidu Hospodinovu se neměl stát vzorem, jež by následoval.

Jakožto *král* je Abímelek pro šekemské občany viditelným znamením Baalovy blízkosti a neklamnou zárukou jeho přízně. Hospodinův soud zní ovšem jinak a záhy se projeví rozkol mezi oběma stranami (v. 23). Přechodně ovšem znamená Abímelekovu vládu převahu kenaanského žvilu nad izraelským. Např. ve vojsku Abímelekově sloužili i Izraelci (v. 55). Území nového království se příliš nerozrostlo za oblast šekemskou s jejím okolím. V podstatě šlo jen o dočasné obnovení bývalého městského království, jak je známe z doby předizraelské.

⁷⁻²¹ *Jótam* je jediný ze sedmdesáti bratří, kterému se podařilo uniknout bezohlednému vraždění Abímelekovu. Dříve než se vzdálí z dosahu moci nehodného bratra, ohlásí jemu i jeho spojencům Boží pomstu. Jeho slovo se prokázalo v krátké době jako skutečné prorocké slovo od Hospodina. Využil posvátnosti hory Gerizim. Z této hory bývalo vyhlášáno blahoslavenství plnitelům Zákona, nyní odtud zazní rozsudek. Dokud stojí v posvátném okruhu hory, nepřátelé se bojí vztáhnout na něho ruku.

Jótam využívá formy *bajky*. Jeho bajka má v sobě hrot proti monarchii vůbec. Žádný hodnotný strom nechce být králem nad ostatními, protože má důležitější poslání — nést dobré ovoce. Být králem není funkce užitečná, král se jen 'kymácí' nad ostatními. Ke kralování se hodí ten, kdo se nehodí k žádnému užitečnějšímu úkolu. Starověcí králové se rádi přirovnávali k mohutnému stromu, v jehož stínu mohou odpočívat poddaní. *Jótam* zesměšňuje tuto představu, naznačuje její nesmyslnost. Nakonec se králem stane ničemný 'bodlák' (přesněji přeloženo *čtád* = kustovnice), který nejenže nenese plody a nedává stín, zato však snadno vzplane a svými plameny ohrozí i nejvznešenější mezi palestinskými

stromy, libanónské cedry. Volbou Abímeleka si Šekemané zvolili bodlák za krále. Sami na sebe tím přivolali Hospodinův soud, který je už při díle a v daném okamžiku se provalí. Jako v případě Midjanců, tak i zde se protivníci zničí nakonec sami navzájem. Lid Hospodinův uvidí jejich vzájemný boj.

Jótam jenom prorocky vyhlašuje tento *rozsudek*, sám si nečiní žádný nárok na panování nad Izraelem. Jeho řeč je určována klasickou izraelskou linií: ne člověk, ale Hospodin má kralovat (8,23). Jótamovo jméno (= Hospodin je dokonalý) vyznává tuto dokonalou postačitelnost Hospodinovu. — Po oznámení vyznavačské bajky Jótam nadobro mizí z jeviště. Utíká do Beéru, ale není zaručeno, že jde o týž Beér jako v Nu 21,16—18. Jméno prostě značí studnici a vyskytuje se jinak jen ve složených místních jménech, např. Beer-šeba.

²²⁻²⁵ Jen *tři roky* trvala Abímelekova vláda, když došlo k roztržce mezi ním a Šekemany. Zklamání Šekemských pocházelo zřejmě odtud, že jejich město z volby krále nemělo valného zisku. Nepodařilo se vytvořit významnější státní celek; Abímelek dokonce ani nesídlil v městě. V čele města stojí správce Zebúl. Ani kněžstvo Baalovo nedosáhlo moci, po níž toužilo. Za těmito sobeckými silami však víra vidí Hospodinovu působení. On zlé třestá zlým. Ve své svrchovanosti posílá zlého ducha, aby v městě způsobil rozkol. Je to výsměch šekemské domyšlivosti, že nemusí proti nim vůbec posílat svůj lid. Způsobí, že jeho protivníci sami povstanou proti sobě. Nepřátelství začne tím, že Šekemští přepadají na horách pocestné, aby si přivlastňovali zisk, který patřil Abímelekovi.

²⁶⁻⁴⁹ V Šekemu se náhle objeví *nový agitátor*. Vůdce skupiny dobrodruhů — právě jako předtím Abímelek — má velké ambice. Nic bližšího o něm nevíme. Jeho jméno Gaal v hebrejštině vyvolává představu hnusu (H. *gó'al*). Snad je proto v palestinské tradici jeho otec jmenován Ebed (= otrok), což částečně už Septuaginta a potom Vulgáta zaměňují za jiná jména. Jde nejspíše o Kenaance, který chce svrhnout otrocké jho izraelské. Chce získat město na svou stranu a situace mu přeje. V řeči, kterou pronáší k šekemským občanům, zdůrazňuje okolnost, že Abímelek je také Jerubaalovým synem, jako byli bratři, které pobil. Je tedy také Izraelec, tzn. nepřítel všeho kenaanského. Gaal naváže na dávnou tradici města, na Chamóra, otce Šekemova, zřejmě aby vyvolal vzpomínku na dávnou srážku mezi Izraelci a Kenaanci (Gn 34). Má úspěch.

Gaal se nestává protikrálem, ale vůdcem šekemského *odboje*. Bezstarostná nálada vinobraní přispěla k víře v laciný úspěch vzpoury. Následuje obyčklá obětní hostina v Baalově chrámě. Podání líčí skoro ironicky lehkověrnost bezpáteřných lidí, kteří odpadají od jednoho a hned se přidávají ke druhému chvastounovi.

Opatrně jedná *místodržitel Zebúl*. Snad se vůbec drží v pozadí nebo se tváří jako přivrženec vzpoury, jak je vidět z jeho rozhovoru s Gaalem. Ten s ním mluví jako se spojencem (v. 36nn). Zebúl však tajně vyzývá Abímeleka k rychlému úderu. Způsob, jak jedná s králem, svědčí, že jde o starého rádce, jehož slova si král váží. Slovo moudrého rádce platilo jako věštba. Gaal nečekal, že se úder dostaví tak brzo. Zástupy, které vidí přicházet, jsou pro něho zlým znamením. Strom 'mrakopravců' či věštců a 'Pupek země' jsou posvátná místa v blízkosti Šekemu. Lze usuzovat, že onen posvátný strom je totožný s božištěm Móre (Gn 12,6) a 'Pupek světa' bývá v tomto případě ztotožňován s horou Gerizím, neboť Šekemští podobně jako i jiné náboženské pospolitosti viděli střed světa ve svém obvodu (obdobně podnes o chrámu Božího hrobu v Jeruzalémě; Hertzberg). Gaal prohrál svou bitvu. Abímelek odkládá rozhodný úder proti městu až nazítří. Mezitím snadno vypudí Zebúl samozvance.

Po celodenním boji král město dobude a zničí. Na znamení, že má zůstat pustinou navždy, posype rumiště solí. *Kenaanské Šekem zaniklo*, ale časem tu povstalo nové město, postavené Izraelem. Posledním útočištěm vzbouřenců se stává Baalova svatyně. Uprchlík se tam stává nedotknutelným, protože stojí pod přímou ochranou božstva. Není zcela jednoznačné, jde-li v tomto případě o sklepení nebo spíše o věž. Pravděpodobně to bylo sklepení. To se stává hrobem 'tisíce' lidí. Podivuhodně doslova se plní prorocké slovo Jótamovo, vyhlášené na Gerizímu. Abímelek vydal oheň a zničil Šekem. Ale i jeho odplata se blíží.

⁵⁰⁻⁵⁷ *Tebes*, vzdálené asi 15 km od Šekemu, stálo patrně na straně šekemských vzbouřenců. Po dobytí města chce Abímelek i zde zničit nepřátele v chrámovém útočišti tímž způsobem jako v Šekemu. V provedení úmyslu mu zabrání žena. Mlýnským kamenem (mletí mouky byla ženská práce) zasáhne a smrtelně zraní neopatrného, příliš sebejistého dobyvatele.

Abímelek došel na konec cesty, předurčené slovem Hospodinovým prostřednictvím Jótama. Nezničili ho sice Šekemští, ale byli nepřímo příčinou jeho záhuby. Abímelekovo království zůstalo v dějinách Izraele pouhou epizodou. Ukazuje však Hospodinovu vůli, že v Izraeli nemá vládnout samozvanec, nýbrž Hospodin sám. Zničením kenaanského Šekemu pokračoval Abímelek nevědomky v jozuovské tradici vyhlazování kenaanského baalismu. I jako odpadlík musil posloužit Hospodinově věci.

V celém příběhu se užívá jen jména *Jerubaal*, nikoli Gedeón. Pokračuje zde totiž spor mezi Hospodinem a Baalem, o němž byla řeč hned na začátku Gedeónova příběhu. A můžeme dodat ke slově Gedeónova otce Jáše: Necht si Baal vést svůj spor jak umí, proti slovu Hospodinovu je on i jeho stoupenci bezmocný. Svrchovaný Král zůstane vítězem.

g) Soudcové Tóla a Jaír

10,1—5

Vysvoboditelé z kmene Isachar a Gileád obhajují Izraele po dobu čtyřiceti pěti let.

10 ¹Po Abímelekovi povstal k vysvobození Izraele Tóla, syn Púy, syna Dódova^a, z pokolení Isachar. Sídli v Šamíru^b v Efrajimském pohoří. ²Soudil Izraele třiadvacet let. Když zemřel, byl pochován v Šamíru.

³Po něm povstal Jaír Gileádský. Soudil Izraele dvaadvacet let. ⁴Měl třicet^c synů, kteří jezdili na třiceti^c oslátkách a měli třicet^c měst^d; podle nich se nazývají jairovy vesnice až podnes; jsou v Gileádské zemi. ⁵Když Jaír zemřel, byl pochován v Kamónu^e.

^asyn bratra jeho otce, O'; strýce Abímelekova, V. — ^bSamaří, O'A. — ^c32, O'; 23, 1Pa 2,22. — ^dpodle O' V P K; v H. nepravdělný tvar 'ajárim místo 'árim slovní hříčkou k 'ajárim = oslátky. — ^eRammó, O'A; Rammón, O'B.

(1) Gn 46,13 Nu 26,23 1Pa 7,1 (3) Nu 32,41 Dt 3,14 (4) :: 1Pa 2,22; :Sd 12,14; 1Kr 4,13 1Pa, 2,23

¹⁻⁵Dva 'malí' soudcové, které zmiňuje začátek této kapitoly, se nemohou pochlubit válečnými úspěchy a mimořádnými činy. Přesto se o Tólovi mluví jako o vysvoboditeli. Sama pouhá existence člověka vedeného Duchem svatým, bez nápadných činů, vede k vysvobození svěřeného lidu ze zlé moci. Údaj 'po Abímelekovi' je časový, nikoli zařazení do jedné řady s takovým svévolným usurpátorem. Jmenování Tóla a Jaír 'povstali', byli tedy charismatiky, lidmi, obdarovanými zvláštními duchovními dary od Boha. Oba byli příslušníky starých izraelských rodů. (Gn 46,13 Nu 26,23; Nu 32,41 Dt 3,14).

U Tóly překvapuje, že je uvedeno i jméno jeho děda. Že může být za tímto údajem skryto víc než pouhé jméno, dokládají O' i V. Chápu totiž jméno Dódó jako jméno obecné: jeho strýc (= bratr jeho otce). Snad nám dochoval rodokmen Tólův konkrétní zprávu o synovi zplazeném v levirátním sňatku (bratrem zemřelého (sr Dt 25,5)). Jistě není správný závěr Vulgáty (a ostatně i O'), že šlo o strýce Abímelekova, už proto, že rod Gedeónův pocházel z Efrajima, nikoli z Isachara.

Gileádský Jaír je představitelem povážlivých jevů v lidu Božím. Izrael měl být společenstvím lidu, který pracuje na půdě patřící Hospodinu. Tuto půdu přijal jen jakoby v léno. Praxe ovšem mohla být silně ovlivněna kenaanskými zvyklostmi. Jaír vypadá spíše jako kmenový

kníže v Gileádu než jako soudce — vysvoboditel. Jestliže se Jaír uvádí v Nu 32,41 a Dt 3,14 jako syn Manasesův, který tedy žil ještě za Mojžíše, jde o shody jmen. Soudce Jaír patrně pocházel z téhož pokolení. Vnuci byli často pojmenováni po dědech. Je nesnadno určit, co se skrývá za údajem o 30 oslátkách, jichž zná Septuaginta 32 a 1 Pa 2,22 naopak jen 23. Dnes nepoznááme z textu nic než slovní hříčku: oslátky — města (H. obojí 'ajárim, ačkoli pravidelný tvar za 'města' je 'árim).

h) Soudce Jiftách

10,6—12,7

aa. Ztrestání nevěrného Izraele (10,6—18)

Pobloudilý Izrael teprve v bezvýhodném postavení zase prosí Hospodina o pomoc.

⁶Izraelci se dále dopouštěli toho, co je zlé v očích Hospodinových. Otročili Baalům a Ašoretám i bohům aramejským^a a bohům sidónským, též bohům moábským a bohům Amónců i bohům Pelištejců. Hospodina opustili a nesloužili mu. ⁷Proto vzplanul Hospodin hněvem proti Izraeli a vydal je napospas Pelištejcům a Amóncům. ⁸Ti potírali a stírali Izraelce^b od toho roku^b po osmnáct let, všechny Izraelce za Jordánem v zemi emorejské v Gileádu. ⁹Amónci překročili i Jordán, aby bojovali také proti Judovi, Benjámínovi a Efrajimcům. Na Izraele dolehlo veliké soužení. ¹⁰Tu volali Izraelci úpěnlivě k Hospodinu: „Zhřešili jsme proti tobě, opustili jsme^c svého Boha a otročíme Baalům.“

¹¹Hospodin řekl Izraelcům: „Což^d jsem vás nevysvobodil od^d Egyptanů, Emorejců, Amónců^e a Pelištejců? ¹²Také Sidónci, Amáleci a Maónci^f vás utlačovali, ale volali jste ke mně a já jsem vás vysvobozoval z jejich moci. ¹³Vy jste mě však zase opustili a otročíte jiným bohům, proto vás už nevysvobodím. ¹⁴Jděte si volat k bohům, které jste si vybrali, ať vás vysvobodí v čas vašeho soužení!“ ¹⁵Izraelci odpověděli Hospodinu: „Zhřešili jsme. Nalož s námi, jak sám uznáš za vhodné, jenom nás ještě tentokrát^g vyprosti!“ ¹⁶Odstranili cizí bohy ze svého středu a sloužili Hospodinu^h. I ustrnul se nad bídou Izraele.

¹⁷Amónci se svolaliⁱ a utábořili v Gileádu. Izraelci se také shromáždili a utábořili se v Mispě, ¹⁸a^j lid, totiž gileádští pře-

**dáciⁱ, dohodl^k mezi sebou: „Ten, kdo zahájí boj proti Amón-
cům, bude náčelníkem všech obyvatel Gileádu.“**

^a × O^A; Arad, O^B. — ^{b-b} × V. — ^c + Hospodina, V. — ^{d-d} × O^A V. —
^e + Moáb, O^A. — ^f: Midjan, O¹; Kanaan, V. — ^g dosl. tohoto dne. —
^h + samému, O^B; + Bohu, V; O^A rozšiřuje text. — ⁱ vystoupili, O¹. —
^j knížata lidu gileádského, O^A; × lid, V. — ^k dosl. řekli.

(6) 2,11 3,7 aj.; 2,13 3,7; 1Kr 11,5,7 Ezd 9,1 (8) Nu 21,21nn
(10) :1S 12,10 (14) :Dt 32,37n Jr 2,28 (16) :Gn 35,2 Joz 24,23;
Sd 2,18 (17) 11,29 :Gn 31,49 (18) 11,6nn

⁶⁻¹⁸ Izrael se dostal do velmi těžké situace. Od pobřeží Středo-
zemního moře slíjí nápor Pelištejců, od východu *útoky Amónců*. Několika verši je
charakterisováno ovzduší doby. Politická poroba jde ruku v ruce s poro-
bou duchovní. Vede však posléze i k duchovnímu procitnutí. Boží kázeň
ovšem neskončí po prvním kajícím projevu. Což neodpadl lid už tolikrát
k cizím bohům? Ať pozná jejich neschopnost pomoci. Znovu a znovu
slyší lid tvrdé slovo proroků a snad i kněží, kteří se dotazují věštbou na
Boží vůli: „Nevysvobodím“. Amónci chtějí využít dočasně slabosti
Izraele k obsazení částí zajordánského území. Byli kdysi Emorejci zatla-
čeni do východních stepí; později Izraelci porazili emorejské krále a usa-
dili se v Zajordání (Nu 21,21nn.33nn). Sídlem Amónců bylo území ko-
lem Rabat-amónu (= dnešní Ammán, hlavní město Zajordánského krá-
lovství). Odtud vychází nyní nápor Amónců proti Gileádu. Překračují
dokonce Jordán (10,9), tak jako se to dočasně podařilo Moábcům
(3,12nn). Izraelci marně čekají na příslib pomoci od Hospodina. Z vlast-
ního rozhodnutí přece nemohou jít do války. Žijí v nejistotě, kdo má být
vůdcem. Nakonec se rozhodují uznat za vůdce toho, kdo zahájí boj.
Jejich naděje se upínají na Jiftácha (11,5nn). Shromáždí se v Mispě,
připraveni k akci. Mispa byla gileádskou svatyní (sr Gn 31,49). Jméno
tohoto místa znamená Hlídku. Může přitom jít o vojenskou hlídku, ale
zde půjde spíše o pozorovatelnou božských znamení (sr Oz 5,1).

bb. Jiftáchovo vítězství (11,1—40)

Jiftách vysvobozuje Izraele z moci Amónců. Obětuje Hospodinu, dárci
vítězství, svou jedinou dceru.

11 ¹Jiftách Gileádský byl udatný bohatýr. Byl synem nevěstky,
²zplomený Gileádem^a. ²Také vlastní žena porodila Gileádovi
syny. Když její synové dospěli, vypudili Jiftácha. Řekli mu: „Ne-
máš nárok na dědictví v domě našeho otce, protože jsi syn po-

stranní^b ženy.“ ³Jiftách uprchl před svými bratry a usadil se v ze-
mi Tób. Seběhli se k němu ničemové a podnikali s ním výpady.

⁴⁰Po nějaké době se Amónci pustili do boje s Izraelem.

⁵Když už Amónci s Izraelem bojovali, vypravili se gileádští starší
pro Jiftácha do země Tób. ⁶Řekli mu: „Pojď, a budeš naším
vůdcem a budeme bojovat proti Amóncům.“ ⁷Jiftách odpově-
děl gileádským starším: „Což právě vy jste mě z nenávisťi ne-
vypudili z otcovského domu^d? Jak to, že přicházíte ke mně teď,
když je vám úzko?“ ⁸Gileádští starší Jiftáčovi řekli: „Právě
proto se teď obrácíme na tebe, abys šel s námi a bojoval proti
Amóncům a byl naším náčelníkem, náčelníkem všech obyvatelů
Gileádu.“ ⁹Jiftách odpověděl gileádským starším: „Jestliže mě
pohnete k návratu, abych bojoval proti Amóncům, a Hospodin
mi je vydá, budu vskutku vašim náčelníkem?“ ¹⁰Gileádští starší
se Jiftáčovi zavázali: „Ať Hospodin, který to slyší, je svědkem
mezi námi, že všechno uděláme podle tvých slov.“ ¹¹Jiftách se
tedy odebral s gileádskými staršími a lid^e si jej ustanovil za ná-
čelníka a vůdce. Jiftách pak přednesl celou svou záležitost před
Hospodinem v Mispě.

¹²Potom vyslal Jiftách posly ke králi Amónců se vzkazem:
„Co máš proti mně, že jsi na mě přitáhl, abys bojoval proti mé
zemi?“ ¹³Král Amónců odpověděl Jiftáčovým poslům: „Izrael
přece při svém tažení z Egypta zabral mou zemi od Arnónu až
k Jaboku, ba až k Jordánu. Vydej ji nyní po dobrém.“ ¹⁴Jiftách
vyslal znovu posly ke králi Amónců ¹⁵a vzkázal mu: „Takto
praví Jiftách: Izrael nezabral ani moábskou, ani amónskou zemi.
¹⁶Když táhl Izrael z Egypta, ubíral se pouští k Rákosovému moři,
až přišel do Kádeše. ¹⁷Tenkrát vyslal Izrael posly k edómskému
králi se žádostí: Dovol, abych prošel tvou zemí; ale edómský
král nechtěl ani slyšet. Poslal také k moábskému králi, ale ani
on nesvolil. Proto zůstal Izrael v Kádeši. ¹⁸Potom táhl pouští
a obešel edómskou a moábskou zemi, až dospěl na východ od
moábské země. Utábořili se na druhém břehu Arnónu, vůbec na
moábské území nevstoupili; Arnón tvoří totiž hranici Moábska.
¹⁹Izrael pak poslal posly k emorejskému králi Síchonovi, králi
Chešbónu, a požádal ho: Dovol, abychom prošli tvou zemí ²⁰ke
svému cíli^g! ²⁰Síchon však nedůvěřoval Izraeli, že by jeho úze-
mím jen prošel. Proto shromáždil všechn svůj lid a utábořili se
v Jachse. A zahájil boj s Izraelem. ²¹Ale Hospodin, Bůh Izrae-
lův, vydal Izraelovi do rukou Síchona i všechn jeho lid, takže je
pobili. Tak obsadil Izrael celou zemi Emorejců, kteří v té zemi

sídlili. ^{22h} Obsadili celé území Emorejců^h, od Arnónu až k Jaboku a od pouště až k Jordánu. ²³ Nuže, Hospodin, Bůh Izraelův, vyhnal Emorejce před svým izraelským lidem. A ty bys to území chtěl obsadit? ²⁴ Jistě, můžeš obsadit zemi toho, koho ti podrobí tvůj bůh Kemošⁱ. Ale zemi každého, koho vyžene Hospodin, náš Bůh, před námi, tu obsadíme my. ²⁵ Nuže, jsi snad lepší než moábský král Balák, syn Sipórův? Pustil se on s Izraelem do sporu nebo do boje? ²⁶ Izrael sídlí v Chešbónu a jeho vesnicích, v Areóru^j a jeho vesnicích i ve všech městech při Arnónu^k již tři sta let. Proč jste je za tu dobu nezabrali? ²⁷ Pokud jde o mne, já jsem se proti tobě neprohřešil, avšak ty se dopouštíš zlého vůči mně, když se chystáš proti mně bojovat. Nechtě Hospodin jako soudce rozhodne dnes mezi Izraelci a Amónci!^l ²⁸ Ale král Amónců nechtěl ani slyšet vzkaz, který mu Jiftách poslal.

²⁹ Tu spočinul na Jiftáchovi duch Hospodinův a on táhl Gileádem a Manasesem do gileádské Misy a z gileádské Misy táhl proti Amóncům. ³⁰ Hospodinu pak složil Jiftách slib: „Vydáš-li mi Amónce opravdu do rukou, ³¹ ten, kdo mi vyjde^l naproti ze dveří mého domu, až se budu vracet v pokoji od Amónců, bude patřit Hospodinu a toho obětuji jako zápalnou oběť.“ ³² Nato táhl Jiftách do boje proti Amóncům a Hospodin mu je vydal do rukou. ³³ Připravil jim velmi těžkou porážku mezi Aróerem a cestou do Minit^m a až po Ábel-keramím, totiž dvaceti městům. Tak byli Amónci pokořeni před Izraelci.

³⁴ Když přicházel Jiftách do Misy ke svému domu, hle, jeho dcera mu vychází naproti s bubínky a s tancem. Měl jenom tu jedinou, kromě ní neměl syna ani dceru. ³⁵ Jak ji uviděl, roztrhl své roucho a zvolal: „Ach, má dcerko! Srazilas mě do prachu, uvalila jsi na mě neštěstí! Vlastními ústy jsem se zavázal Hospodinu a nemohu to vzít zpět.“ ³⁶ Ona mu odpověděla: „Můj otče! Když ses vlastními ústy zavázal Hospodinu, učin se mnou, co jsi vyřkl, za to, co Hospodin pro tebe učinil při pomstách nad tvými nepřáteli, nad Amónci.“ ³⁷ Požádala pak svého otce: „Ať je mi dovoleno toto: Ponech mi dva měsíce. Ráda bych odešla na hory a oplakala se svými družkami své panenství.“ ³⁸ On jí řekl: „Jdi.“ Propustil ji na dva měsíce a ona odešla se svými družkami, aby na horách oplakala své panenství. ³⁹ Po uplynutí dvou měsíců se vrátila k otci a on při ní splnil slib, který učinil. Ona vůbec nepoznala muže. V Izraeli se pak stalo zvykem, ⁴⁰ že izraelské dívkyⁿ vycházívaly rok co rok opěvovat^o po čtyři dny v roce dceru Jiftácha Gileádského.

^a— kterého porodila Gileádovi, O'. — ^b podle K (< O'); H. jiné. — ^c v. 4 × O'^B. — ^d + a neposlali pryč od sebe, O'. — ^e × O'^A. — ^f + a poslové se vrátili k Jiftáchovi, O'^A; a já odejdu, O'^B. — ^g—^g dosl. k mému místu; tak i O'^A :: našemu, O'^B; až k řece, V. — ^h—^h × O'^B ~ V. — ⁱ Kemoš bylo božstvo moábské; Amónci měli Milkóma. — ^l tak H.; v Jazéru, O'^A; v zemi Aróer, O'^B ~ V. — ^k Jordánu, O' V. — ^l + první, V. — ^m Semóith, O'^A; k Arnonu, O'^B. — ⁿ dosl. dcery. — ^o oplakávat, O' V.

(1) Nu 26,29 (2) :Gn 21,10; Dt 23,3 (= 2K) (3) :9,4 1S 22,2 (8) 10,18 (11) v. 29 10,17 :Gn 31,49 (13) :Joz 13,25 (15) Dt 2,9,19 (17) Nu 20,14nn (18) Nu 21,13 (19) Nu 21,21nn Dt 2,26nn (24) ::Nu 21,29 (25) Nu 22,2 :Joz 24,9 (29) :3,10 6,34 (30) :Gn 22,1nn; :2S 15,8 (31) ::Dt 18,10; :2Kr 3,27 (34) :1S 18,6n (35) Nu 30,3

¹⁻³ V dobách hlubokého duchovního úpadku izraelského lidu se vyskytovaly i v Izraeli *kněžky*, jak je znal okolní kenaanský svět. Písmo sv. je nazývá jednoduše nevěstkami — podle jejich hlavní funkce. Pohané, a s nimi také izraelští modláři, přeceňovali a zbožšťovali plodivou sílu. Takovou kněžkou byla asi i Jiftáchova matka. Proto jej jeho bratři nepřipustili k dědictví po otci a vyloučili jej tím z obecnství lidu Hospodinova (sr Dt 23,3 [= 2K]). Jiftách se však hlásí k Izraeli a staví se tak do jedné řady s Támarou (Gn 38), Rachab (Joz 2) nebo Rút (Rt 1nn). Jako se Izrael neuzavřel jmenovaným ženám, tak přijal posléze i Jiftácha do svých řad. Sami gileádští stařešinové jej v době tísně povolali z vyhnanství domů.

Vyhnanec *Jiftách* se stal pochybnou existencí. V zemi Tób, která se zpravidla hledá v aramejské oblasti severně Jarmuku (sr 2S 10,6nn, kde je řeč o mužích tóbských > Istob, K), shromáždil okolo sebe dobrodruhy a s nimi asi podnikal loupežné výpravy. Jistě se stal proslulým po celém kraji. Není vyloučeno, že vpadal i na amónské území. S touto jeho minulostí, která ovšem v leccem připomíná partyzánské akce Davidovy (1S 22nn), kontrastuje jeho důstojné vystupování od chvíle, kdy byl svými krajany povolán nazpět.

⁴⁻¹¹ Jiftách se stává soudcem-vysvoboditelem ne jako jiní hned. Byl totiž nejprve povolán *staršími gileádskými* a byla s ním uzavřena smlouva: zvítězí-li, bude náčelníkem a vůdcem. Zvítězí pochopitelně jen tehdy, bude-li s ním Hospodin. V tom případě nemůže být pochybností, že náleží plnoprávně k izraelskému obecnství, bez ohledu na původ z matčiny strany, a že má i Hospodinův souhlas, aby se stal náčelníkem celého Gileádu. Za tohoto předpokladu jej stařešinové také hned uvádějí v jeho dědická práva, zřejmě aby napravili svoje dřívější provinění (viz jeho výtku ve v. 7). Ke konci příběhu se už mluví se samozřejmostí o Jiftáchově domě v Mispě.

Uzavřená *smlouva* nezůstane jen soukromou ústní dohodou. Ve svatyni v Mispě je potvrzena obřadně a také asi zaznamenána úředně. I když ještě není zpečetěna vítězstvím nad Amónci, může od této chvíle Jiftách mluvit jako svrchovaný panovník. Gileádsko je jeho zemí. Může tak mluvit ve vědomí, že zastupuje Hospodinův lid. Hospodin se vskutku milostivě přiznal k tomuto muži (v. 29).

^{12–28} V případě Jiftáchova soudcování se objevuje něco v celé dosavadní době soudců nebývalého: *diplomatické vyjednávání*. Jiftách věděl, že Amónci i Moábcí sídlí ve své zemi podle práva Hospodinova (Dt 2,9.19). Proto s nimi vyjednává a nesahá hned po zbrani. Jedná ovšem s amónským králem jako rovný s rovným. Až královsky sebevědomě znějí slova: „Taktó praví Jiftách“. A přece v jeho vzkazech nenajdeme žádné zpupné velikášství. Území rozdělil už před věky Hospodin. Izrael nechce bojem sousedům nic vzít, ale bude hájit, co je jeho.

Amónci jsou stejně jako Moábcí podle biblické tradice potomci starce Lota a jeho vlastních dcer (Gn 19,37.38). Jsou tedy dokonce blízcí přfbuzní Izraele. Oba, Amónci i Moábcí, bývají po pravidle jmenování společně. Pro Izraele představovali duchovní jednotu, že někdy ani nebylo mezi nimi přísně rozlišováno. Jak jeden, tak druhý byli pro lid Hospodinův stálým svodem a nebezpečím (sr Dt 23,4—7 [= 3—6KJ]).

Hlavním městem Amónců bylo Rabat-amón, nynější Ammán. Hlavním bohem a ochráncem jejich království byl *Milkóm*, ačkoli zde je jmenován *Kemoš* (v. 24), bůh Moábců. Amónci však byli zastíněni Moábcí, a tak i jejich bůh ustoupil moábskému. Amónci nevytvořili nikdy mocnější říši. Jenom v dobách úpadku Izraele napadali zajordánské kmeny. Amónský král, s nímž jedná Jiftách, vyhlašuje nárok na část území, obývaného Izraelci. Odvolává se na minulost dosti dávnou, na dobu izraelského tažení z Egypta do zaslíbené země. Tenkrát prý toto území — chešbónskou krajinu — neprávem obsadili.

Jiftách vyvrací *tvrzení amónského krále*. Činí tak výkladem, který vychází ze stejné tradice jako Nu 20,14—21 a 21,21—31 (: Joz 13,25). Země Moábců a Amónců nebyla Izraelci zaslíbena. Proto šetřili práv těchto národů. Při tažení z Egypta jen žádali moábského i edómského krále o volný průchod jejich zeměmi. Uvarovali se bojových akcí, i když jejich žádost byla odmítnuta. Nevstoupili na území moábské nebo amónské. Oblast, na niž teď amónský král vznáší nárok, nebyla tenkrát součástí amónského státu. Byla ovládána emorejským králem Síchonem se sídlem v Chešbónu. I toho žádali o volný průchod jeho zemí. Dobyli a obsadili ji, teprve když on sám začal válku. Ostatně nárok Amónců je i z jiného hlediska nerozumný a neopodstatněný: na zmíněném území žijí Izraelci již 'tři sta let'. Za celou tu dobu nebyl vznesen žádný protest ze strany

amónských králů — ač na to bylo dost času. Nezáleží v této souvislosti na tom, že časový údaj je vyjádřen jen zaokrouhleným číslem, které je vyšší než připouští historické bádání nebo archeologický průzkum.

Ostatně ať si nynější amónský král nemyslí, že je lepší než *Baldk*, moábský král z doby exodu. Ten si pozval věštce a kouzelníka Bileáma, aby proklel Izraele (Nu 22—24). Když však slyšel místo kletby stále jen požehnání, zalekl se moci izraelského Boha, který přemohl jeho najatého věštce, a vzdal se všech bojových akcí proti Izraeli. Pro amónského krále by to mělo být výstrahou, aby se vzdal nepřátelských akcí proti Izraeli.

Konečně zazní i výmluvný důvod pro smýšlení širších kruhů v Izraeli: amónský král má vládnout jen takovémú území, které mu dá jeho bůh Kemoš; Izrael ovládá zemi, kterou mu dal Hospodin. Předpokládala se prostě *existence jiných bohů*, kteří jsou pány jiných národů. Izrael byl přitom leckdy v pokušení degradovat Hospodina jen na jednoho z těchto mnohých bohů (sr 1S 26,19). Ale uvědoměli vyznavači Hospodinovi věděli, že Hospodin rozhoduje i o ostatních zemích (sr Dt 2,9.19), protože jeho jsou všechny země (Ex 19,5). Z Jiftáchových slov vycítujeme, že stojí pevně na Božím právu daném lidu. Nejde mu o nároky na určité území, nýbrž o nárok na existenci v určitém území. Izrael tu má své poslání, které je vázáno i na jistý prostor. Nárokům Amóncův proto nesmí ustoupit. Jde v poslehu o věc Hospodinovu, nejen o věc jeho lidu.

^{29–40} Jednání Jiftáchovo s Amónci nevede k žádné dohodě. *Válka* je nevyhnutelná. Hospodin se však přiznává k Jiftáchovi. Nezvítězí proto, že je dobrým stratégem nebo že kolem sebe má dobrodruhy přivyklé boji, ale proto, že povede Hospodinův boj s nepřáteli jeho lidu.

Jako povoláný soudce-vysvoboditel prochází městy a vesnicemi a volá do boje. Zastávka v Mispě má patrně bohoslužebný ráz. Před bojem volá Jiftách k Hospodinu o *pomoc*. S tím souvisí i jeho slib, který učiní. Západní kmeny nevyzývá k účasti na boji; ty měly v téže době mnoho co činit s Pelištejci. Kmenová solidarita je ostatně ještě příliš slabá. Gileádci jsou odkázáni jenom na sebe. O boji a o bojišti je jenom neurčitá zmínka, ale je jisto, že vítězství bylo rozhodující.

Skutečnost, že se Jiftách odvolává na Hospodinovy sliby a činy, jak je zná ze zvěsti o vyjití z Egypta a obsazení země, svědčí v jeho prospěch. Přes svůj pochybný původ je věrným příslušníkem lidu Hospodinova. Vypráví se také hrozný příběh o jeho *slibu*, který jistě učinil ve svrchované tísní, připraven přinést Hospodinu tu největší obět. Lidské oběti se vyskytovaly právě v kenaanském prostředí, ve kterém Izrael žil (sr 2Kr 3,27). Příběh o obětování Izáka (Gn 22) měl ovšem Izraele provzdušit o tom, že Hospodin lidské oběti nechce a sám místo nich nabízí náhradou obět zvířete. Avšak pod vlivem pohanů se dostávaly do Izraele

vždy znovu, např. i za Šalomouna (Moloch, 1 Kr 11,5) a zvláště za některých jeho nástupců (Achaz, 2 Kr 16,3; Manases, 2 Kr 21,6). Jiftách zřejmě od počátku myslil na lidskou obět. Zvíře by nebylo dostačujícím důvodem pro zvláštní slib. Že po vítězství bude hojnost obětí, to bylo předem samozřejmé. Nepočítal však, že to bude jeho jediná dcera. Ale právě v tom je obsažen už trest. Ustoupit od toho, co slavnostně vyřkl, potom nemohl, třebaže slib sám o sobě byl v rozporu se zákonem Hospodinovým. Slib Bohu se musil dodržet (Nu 30,3). Věrolomný soudce by nemohl doufat v oddanost lidu a podle víry lidu ani v pomoc Boží. Jiftáchova dcera žila ve světě týchž představ a svůj úděl pokorně přijímala. Další vyprávění ukazuje, že tento příběh slouží též jako vysvětlení starobylého zvyku, spíše gileádského než celoizraelského, totiž smutečního obřadu dívek v nějaké horské svatyni. Z toho, že je zdůrazněno panenství Jiftáchovy dcery, lze usuzovat, že šlo patrně o slavnost dívek, jež měly vstoupit v manželství.

cc. Jiftáchův boj s Efrajimci (12,1—7)

Vzpurní Efrajimci jsou poraženi u jordánských brodů.

12 ^{1a}I svolali se efrajimští muži^a a táhli k severu^b. Vyčítali Jiftáchovi: „Proč jsi táhl do boje proti Amóncům a nezavolał jsi nás, abychom šli s tebou? Zapálíme ti dům nad hlavou^c!“ ²Jiftách jim odpověděl: „Já i můj lid jsme měli těžký spor s Amónci^d. Ač jsem vás úpěnlivě volal, nevysvobodili jste mě z jejich moci. ³Když jsem zjistil, že mě nevysvobodíte^e, vzal jsem svůj život^f do vlastních rukou^g a táhl jsem na Amónce. A Hospodin mi je vydal do rukou. Proč jste tedy dnes na mě vytáhli? Abyste proti mně bojovali?“ ⁴Jiftách shromáždil všechny gileádské muže, bojoval s Efrajimem a gileádstí muži Efrajima pobili. Ti totiž říkali: „Vy jste efrajimští utečenci“; Gileád leží uprostřed mezi Efrajimem a Manasesem. ⁵Gileád dobyl na Efrajimovi jordánské brody. Když nyní řekl někdo z efrajimských utečenců: „Rád bych se přebrodil“, zeptali se ho gileádstí muži: „Jsi Efratejec?“ Jestliže odvětil: „Nejsem“, ⁶vyzvali ho: „Tak řekni šibbolet!“ On však řekl: „Šibbolet“ a nedokázal to přesně vyslovit. Tu ho popadli a zabili při jordánských brodech. Toho času padlo z Efrajima čtyřicet dva tisíc mužů.

⁷Po šest let soudil Jiftách Izraele. I zemřel Jiftách Gileádský a byl pochován v některém^h gileádském městě.

^a-^av Efrajimu došlo k rozkolu, V. — ^b:: do Sefiny, O^A (< H. *šápóná*). — ^cdosl. nad tebou. — ^dtak i V; a Amónci mne velmi pokořovali, O^A. — ^e::sg, H. O'. — ^fdosl. duši. — ^gH. sg. — ^h:: svém, O' V.

(1) :8,1 (3) :5,18 9,17 (5) :3,28 7,24 (6) :Mt 26,73

¹⁻⁷Po této válce, stejně jako předtím za Gedeóna (sr 8,1), se po skončeném boji srocuji proti vítězi *Efrajimci* a vyhrožují mu. Tento kmen, žárlivý na svůj význam, zřejmě nechce přiznávat poctu vítěze jinému. Gileáďany pokládá za odpadlíky. Snad byla tato oblast kdysi Efrajimem kolonizována a Efrajim si proto osobuje právo rozhodovat i tam. Patrně se také obává silné osobnosti vladaře ve svém blízkém okolí. Bojí se, že by takový uznávaný vládce mohl opanovat i Efrajim. Gedeónovi se kdysi podařilo dosáhnout smíření. Nyní však došlo k bratrovražednému boji. Prchající Efrajimce prozrazuje na útěku jejich nářečí. Nevyslovovali hlásku š, říkali místo ní s. Nevíme, proč bylo zvoleno právě slovo šibbolet (= 'klas' jako symbol plodnosti). Souvisí možná s otázkou: „Jsi Efratejec?“ Ve slově Efrata právě spoluzní představa plodnosti (sr vk Gn 35,19), podobně jako ve jménu Efrajim (Gn 41,52). Snad je to také reakce na Efrajimovo vyvyšování nad Gileáďany.

Obsazení *jordánských brodů* je taktika, která se opakuje víckrát, už v boji proti Moábcům po smrti Eglónově. Přechod ze Zajordání do západní části Palestiny je možný jen na několika místech. Kdo má pod dozorem tyto přechody, má otevřenu cestu i dál. Proto se Ehúd zajišťuje proti novému vpádu Moábců (3,28). Také Gedeón doporučuje Efrajimcům, aby obsadili brody a zabránili tak Midjancům vpadnout znovu do země (7,24). Nyní se Jiftách naopak zajišťuje proti Efrajimcům a současně si může kontrolovat jejich rozpínavost.

Podivný je neurčitý údaj o místě Jiftáchova *pohřbu*. O některých soudcích říká jenom několik slov, a přece uvádí jménem místo jejich hrobu. Někteří usuzují, že jde o poruchu textu, že máme číst: 've svém městě v Gileádsku' podle O' a V. Palestinské podání však zřejmě neuvádí jméno pohřebiště úmyslně; důvody nejsou známy. Jelikož zajordánské kmeny byly ostatními kmeny izraelskými podezírány, že s nimi nezůstanou solidární (např. Nu 32,6 Joz 22,10nn), je možno vyčíst i obavu, že by se hrob Jiftáchův mohl stát svodem k jeho uctívání, a tím k roztržce Izraele.

i) Soudcové Ibsán, Elón a Abdón 12,8—15

Tři vysvoboditelé obhajují Izraele po dobu dvacetipěti let.

⁸Po něm soudil Izraele Ibsán^a z Bét-lechemu. ⁹Měl třicet synů. Třicet dcer vyvdal jinam a třicet dívek^b přivedl odjinud svým synům. Soudil Izraele sedm let. ¹⁰I zemřel Ibsán a byl pochován v Bét-lechemu.

¹¹Po něm soudil Izraele Elón^c Zabulónský. Soudil Izraele deset let. ¹²I zemřel Elón Zabulónský a byl pochován v Ajalónu^d v zabulónské zemi.

¹³Po něm soudil Izraele Abdón, syn Hiléla^e Pireatónského. ¹⁴Měl čtyřicet synů a třicet vnuků, kteří jezdili na sedmdesáti oslátkách. Soudil Izraele osm let. ¹⁵I zemřel Abdón, syn Hiléla^e Pireatónského, a byl pochován v Pireatónu v efrajimské zemi na Amálekovské^f hoře.

^aEsebón, O^{'A}. — ^bdosl. dcer; žen, O^{'A} V. — ^cAilón, O^{'A}; Ailóm, O^{'B}, Ahialon, V. — ^dAilim, O^{'A} (jako místo úmrtí, ne pohřbu); Ailóm, O^{'B}; X V. — ^eSellém, O^{'A}. — ^fLanak, O^{'A}.

(9) :10,4 (11) :Gn 46,14 Nu 26,26 (14) :10,4 5,10

⁸⁻¹⁰Bét-lechem je jméno několika palestinských svatyn, z nichž nejproslulejší byla judská. Není jisto, pocházel-li Ibsán právě z ní. Při celkovém počtu dvanácti soudců lze předpokládat jejich vztah k jednotlivým pokolením izraelským. Někteří badatelé se ovšem domnívají, že *Ibsán* byl spíše Zabulónc (např. J). Na soudce Ibsána se odvolával široký rod. Zmínka o množství synů i o dcerách naznačuje, že se spřijínil daleko široko, a to nás opět vede spíše do mocného pokolení Judova než do nepatrného galilejského kmene Zabulón. O Ibsánových činech nemáme žádných zpráv.

^{11a}Elón Zabulónský je jmenovcem svého města 'Ajalon' — souhláskami se píše stejně. Zřejmě tu máme co dělat se záměrnou slovní hříčkou; o tomto soudci se nedovídáme více než právě jen tento skrovný údaj (známe Ajalon jen jako jméno místa na západním svahu Efrajimského pohorí. Bylo-li též zabulónské Ajalon, zaniklo beze stopy).

¹³⁻¹⁵Pireatónský *Abdón* má syny a vnuky, kteří jezdili na oslátkách jako synové Jaíra Gileádského (10,3—5). Znamená to, že spravovali různé obce a vykonávali dozor nad rozlehlým krajem? Je možno jen říci, zvláště s ohledem na zmíněné vnuky, že se tu začíná utvářet v Izraeli

instituce jakýchsi dědičných úradů. Jenom na tomto místě čteme, že se nějaká hora v Efrajimsku nazývala horou Amálekovskou. Kde byla a proč se tak nazývala, není známo.

O těchto třech soudcích tedy víme opravdu málo (sr 3,31 a 10,1—5). Jen jedna věc je u všech tří zdůrazněna, a to jejich poslání: 'soudit'. A soudit znamenalo chránit právo, spravedlnost a pravdu, chránit člověka a Boží lid před poblouzením, bezprávím a lží a vysvobozovat je z nebezpečí modloslužby, jež je kořenem všeho otroctví, tělesného i duchovního. O všech soudcích se sděluje, že zemřeli. Jejich poslání bylo splněno, i když bylo omezeno jen na dobu několika let.

i) Soudce Samson 13,1—16,31

aa. Samsonovo narození (13,1—25)

Hospodinův posel ohlašuje rodičům narození Božího zasvěcenca a dává jim pokyny, jak jej mají vychovávat.

13 ¹Izraelci se dále dopouštěli toho, co je zlé v očích Hospodinových. Proto je Hospodin vydal do moci Pelištejců na čtyřicet let.

²Byl jeden muž ze Sorey, z danovské čeledi, jménem Manóach. Jeho žena byla neplodná, nerodila. ³I ukázal se Hospodinův posel té ženě a řekl jí: „Hleď, ty jsi neplodná, nerodila jsi, avšak otěhotníš a porodíš syna. ⁴Proto se teď měj na pozoru: nepij víno ani opojný nápoj a nejez nic nečistého. ⁵Hleď, otěhotníš a porodíš syna, ale břitva se nesmí dotknout jeho hlavy; ten chlapec bude od narození^a Boží zasvěcenec. On začne vysvobozovat Izraele z moci Pelištejců. ⁶Žena přišla povědět svému muži: „Přišel ke mně muž Boží. Podobal se Božímu poslu, tak byl hrozný. Ani jsem se ho nezeptala, odkud je, a on mi své jméno nepověděl. ⁷Řekl mi: Hle, otěhotníš a porodíš syna. Nepij teď víno ani opojný nápoj a nejez^c nic nečistého^c, protože ten chlapec bude od narození^a až do^b smrti Boží zasvěcenec.“

⁸Manóach úpěnlivě prosil Hospodina: „Prosím, Panovníče, ať k nám znovu přijde Boží posel tebou poslaný a poučí nás, co máme dělat s chlapcem, který se má narodit.“ ⁹Bůh^d vyslyšel Manóacha a Boží^e posel přišel znovu k té ženě, právě když seděla

na poli a její muž Manóach nebyl s ní. ¹⁰Žena rychle běžela povědět o tom svému muži. Řekla mu: „Ukázal se mi ten muž, který ke mně přišel ^oonoho dne^f.“ ¹¹Manóach šel hned za svou ženou, přišel k tomu muži a otázal se ho: „Jsi ty ten muž, který mluvil k této ženě?“ On odpověděl: „Jsem.“ ¹²Manóach řekl: „Nuže, dojde-li na tvá slova^e, čeho je nutno dbát při tom chlapci a co s ním máme činit?“ ¹³Posel Hospodinův odpověděl Manóachovi: „Ať se žena varuje všeho, o čem jsem jí řekl: ¹⁴Ať neokouší ničeho, co pochází z vinné révy. Nesmí pít víno ani opojný nápoj ani jíst ^oněco nečistého^o. Ať bedlivě dbá všeho, co jsem jí přikázal!“ ¹⁵Manóach řekl Hospodinovu poslu: „Dovol, abychom tě zdrželi a připravili ti kůzle.“ ¹⁶Ale Hospodinův posel Manóachovi odpověděl: „I kdybys mě zdržel, nejedl bych z tvého pokrmu. Chceš-li však připravit zápalnou oběť, oběťuj ji Hospodinu!“ Manóach totiž nevěděl, že je to posel Hospodinův. ¹⁷Manóach se ještě Hospodinova posla zeptal: „Jaké je tvé jméno? Rádi bychom tě poctili, až se splní tvá slova^{g,h}.“ ¹⁸Ale Hospodinův posel mu odvětil: „Proč se ptáš na mé jméno? Je nepostižitelné.“

¹⁹Tedy vzal Manóach kůzle a obětní dar a obětoval na té skále Hospodinu, který ⁱpřed Manóachem a jeho ženouⁱ učinil nepochopitelnou věc: ²⁰Když totiž vystupoval plamen z oltáře k nebi, i posel Hospodinův v plameni z oltáře^j vystoupil. Jak to ⁱuviděli Manóach a jeho ženaⁱ, padli tváří k zemi. ²¹Potom se už Hospodinův posel Manóachovi a jeho ženě neukázal. Tehdy poznal Manóach, že to byl posel Hospodinův, ²²a řekl své ženě: „Určitě zemřeme, neboť jsme viděli Boha!“ ²³Jeho žena mu však odpověděla: „Kdyby nás chtěl Hospodin usmrtit, nepřijal by od nás zápalnou oběť ani obětní dar, nebyl by nám toto všecko ukázal, ani by nám teď neoznámil něco takového.“ ²⁴I porodila žena syna a dala mu jméno Samson^k. Chlapec vyrostl a Hospodin mu požeňnal. ²⁵A duch Hospodinův ho začal poukat v danovském táboře mezi Soreou a Eštaólem.

^adosl. od (mateřského) lůna, v. 5.7. — ^bH. + dne své. — ^cdosl. žád-
nou nečistotu, v. 7.13 : 4. — ^dHospodin, P V. — ^eHospodinův, P. —
^ftak O^A; onehdy, V. — ^g:: sg, O¹ P V, v. 12.17. — ^htak kt (: qr),
sr v. 12. — ⁱdosl. (zatímco) Manóach a jeho žena (na to) hleděli, v. 19 ~
20. — ^jx O^A V. — ^kH. Šimšón (= Slunéčko).

(1) 3,12 aj.; Joz 13,2n (2) Joz 15,33; :Gn 11,30 25,21 29,31
1S 1,2 L 1,7 (5) Nu 6,2-21 :1S 1,11 (14) :v. 4 (15) :6,18
(17n) :Gn 32,30 (=29 K) ::Ex 3,14 >Zj 19,12 (20) :6,21; :Lv

9,24 Ez 1,28 Zj 1,17 (22) :Ex 33,20 (24) >Žd 11,32; :Gn 24,1
35,9 (25) :3,9n 6,34 11,29 14,6.19 15,14 1S 16,13; Sd 18,12
Joz 19,41

¹⁻²⁵Zpráva o dalším vysvoboditeli začíná obvyklou zmínkou o těžké době způsobené izraelskou bezbožností. Nástrojem Božího hněvu byli v tomto případě Pelištejci. Byli to nejnebezpečnější nepřátelé Izraele v době před vznikem království. Uprostřed *nejdelšího útlu*ku o jakém jsme dosud četli — trval čtyřicet let — připravuje však Hospodin vysvobození. Prostřednictvím svého posla (sr vk Gn 16,7) dává zvěstovat lidu narození vysvoboditele. Pozdější narození Samuelovo zvěstuje kněz jako Boží odpověď na modlitby bezdětné ženy (1S 1,17), patrně jako výsledek věštby. Narození Samsonovo je ohlášeno zvěstí, kterou předčí už jen poslání Gabrielovo k Marii (L 1,26—56). Zmínka o neplodné matce řadí Samsona po bok zaslíbených synů od Izáka a Jáкова přes Samuela k Janu Křtiteli.

Posel Hospodinův se zjeví ženě Manóacha, zřejmě nijak významného muže z pokolení Danova. Ani se nepředstaví, poněvadž pouhé jeho zjevení ukazuje svou hrůzou, o koho jde. Hovoří s lidmi, odpovídá na jejich otázky, jako by byl 'muž Boží', prorok, ale nenavazuje užší obecnství. Nesmí povědět své jméno (sr Gn 32,30 [= 29K]); je jenom vykonavatelem vyšší vůle. Na jeho jménu nezáleží, mohl by zjevit jen jméno Hospodinovo, a to je pro člověka nepostižitelné, dokud mu je Hospodin sám nezjeví a nevyloží (Ex 3,14). Mýlil by se, kdo by se domníval, že si Hospodina známostí jeho jména k sobě připoutá a kdykoli si jej zavolá. Manóach dostatečně naznačil, že jméno se chce dovědět jen proto, aby 'posla' uctil v tom případě, že se věštba splní. Ani to by přece nebylo v pořádku (Zj 19,10). Posel smí vyřizovat jen rozkazy svého Pána. Proto také nemůže přijmout obecnství stolu s těmi, k nimž je poslán. Mizí jejich pohledu právě tak záhadně jako se objevil — v plameni oběti (v. 20). Právě tím ukazuje, že náleží k dvořanstvu toho Boha, jemuž je oběť určena (sr Žd 1,7).

Manžele dosud bezdětně pověřil Hospodin úkolem být rodiči vysvoboditele. Jejich *bezdětnost* tvoří pozadí Božího divu: Bůh dává to, co lidé dát nemohou. Nic bližšího o nich nevíme, jen můžeme soudit, že rodiče Samsonovi byli zbožní lidé. Vyplývá to už z pečlivosti, s níž se ptají na příkazy, které mají zachovávat. Vždyt dítě má být 'zasvěcenec' (H. *názír*). Podobně jako v případě Gedeónově (6,18) je přijetí Hospodinova poselství zpečetěno obětí, tentokrát na výslovný příkaz Hospodinova posla. Manóach není sice z kněžského rodu, ale v době předkrálovské byl obětníkem každý muž jako hlava rodiny (sr 1S 1,3nn).

Nazírové neboli *zasvěcenci* byli lidé zasvěcení zvláštní, mimořádné

službě Hospodinu. Ve starší době si takto odděloval Hospodin pro celý život jednotlivce jako svoje svědky (Am 2,11n sr 1S 1,11), později se sami zavazovali k určité službě, zpravidla na dobu předem určenou (Nu 6). Také bojovníci v bojích Hospodinových byli zasvěcenci. V případě Samsonově jsou významné dva rysy: jeho nazírství je¹ předurčeno, dříve než se narodil (v. 5). Nebude se teprve sám rozhodovat. A dále: má být zasvěcencem po celý život. Hospodin klade mimořádný nárok na tohoto vysvoboditele. Vybaví jej však také darem nadlidské síly. Samson, tak ojedinělý ve svém doživotním nazírství, bude stát sám, ojedinělý i ve svých bojích.

Význačným rysem zaslíbeného vysvoboditele měla být nazírská *střízlivost*. Služba Hospodinu vyžaduje bdělosti, pozornosti celé myslí, vůle, která není nalomena žádným opojením. Opojením se člověk uzavírá pro působení Ducha svatého (Ef 5,18). Izraelec má přemýšlet o Zákoně, rozlišovat čisté a nečisté, pravdu a lež. Ani zasvěcenec nebude ovšem uchráněn různého pokušení. Na Samsonovi uvidíme, že žil všelijak nesvatě.

Nečisté pokrmy ve smyslu rituální nečistoty byly především ty, které patřily nějak výrazně a typicky do kultů různých pohanských božstev. Příkazy o čistém a nečistém byly preventivní ochranou před kultickým společenstvím pohanů. Podobně volný růst vlasů měl patrně bránit úpravám nebo stříhání vlasů, jak se praktikovaly v bohoslužebném životě sousedních národů (např. egyptští kněží si holili hlavy).

Už *matka* budoucího soudce-vysvoboditele se musí přísně varovat všeho, co by mohlo nějak ovlivnit zaslíbení. Nesmí se dotknout vína nebo čehokoli nečistého. Musí spoléhat jenom na slovo Hospodinovo, které bylo jí a jejímu muži zjeveno. Zaslíbený *syn* má být zasvěcencem již od lůna mateřského (sr Jr 1,5). Jakékoli uctívání vysvoboditelovy matky je znemožněno tím, že jí podání nechává až do konce beze jména. Je to jenom 'žena' a 'matka' (sr i Ježíšovo oslovení matky pouhým 'ženo', J 2,4 19,26).

Sílu k vysvobození Izraele nepřijal Samson při narození ani výchovou. Teprve v mužném věku jej začne duch Hospodinův 'ponoukat' v 'danovském táboře' (H. Machané Dan), místě nám blíže neznámém (sr 18,12). Duch Hospodinův působí při Samsonovi nepokoj. Nedává mu však přímá prorocká vidění nebo rozkazy k bojovým akcím jako třeba Otnielovi (3,10), Gedeónovi (6,34) nebo Jiftáchovi (11,29). Samson je vůbec člověk nepokoje. V té době ještě nechápe, jakou cestu nastupuje. Má však Boží *požehnaní* (v. 25); to nebylo řečeno o žádném jiném soudci - vysvoboditeli. A duch Hospodinův bude s ním při jeho různých skutcích (14,6.19 15,14).

Poslání Samsonovo je vymezeno a omezeno. On jenom *začne* s vysvobozováním Izraele od Pelištejců. Boje proti nim budou pokračovat až do Davidova vítězství nad Goliášem (1S 17). Člověk může dostat jen dílčí úkoly, aby se nevyvyšoval a nebyl vyvyšován nad Hospodina.

bb. Samsonova svatba (14,1—20)

Pelištejská nevěsta zrazuje svého ženicha, avšak Hospodinův duch jej neopouští.

14 ¹Samson sestoupil do Timnaty a spatřil v Timnatě ženu z pelištejských dcer. ²Když se vrátil, sdělil svému otci a matce: „V Timnatě jsem spatřil ženu z pelištejských dcer. Nuže, vezměte mi ji za ženu!“ ³Ale otec s matkou mu bránili: „Což není žádná ^amezi dcerami tvých bratří^a a všeho mého^b lidu, že si jdeš pro ženu mezi pelištejské neobřezance?“ Samson však odpověděl svému otci: „Tu mi vezmi za ženu, protože to je ta pravá v mých očích!“ ⁴Otec a matka netušili, že to je od Hospodina, že hledá příležitost k zásahu proti Pelištejcům; toho času totiž vládli Pelištejci nad Izraelem.

⁵I sestoupil Samson s otcem a matkou do Timnaty. Když přišli^c k timnatským vinicím, vyskočil náhle proti němu řvoucí mladý lev. ⁶Tu se ho zmocnil duch Hospodinův, že jej roztrhl jako kůzle holýma rukama. Otcí ani matce nepověděl, co udělal. ⁷Pak sestoupil dolů, aby se domluvil s tou ženou. V Samsonových očích to byla ta pravá. ⁸Když se začas pro ni vracel, odbočil, aby se podíval na padlého lva. A hle, ve lví zdechlině bylo včelstvo a med. ⁹Nabral si jej do hrsti^d a cestou jej jedl. Zašel k otcí a matce a dal i jim, aby jedli; ale nepověděl jim, že med vybral ze lví zdechliny. ¹⁰I sestoupil jeho otec k té ženě a Samson^e tam uspořádal hostinu^f, jak tenkrát dělávali mládenci. ¹¹g Jakmile ho uviděli^g, vybrali třicet družbů, aby byli při něm. ¹²Samson jim řekl: „Chci vám dát hádanku. Jestli mi ji dokážete rozluštit za sedm dní hostiny a uhodnete její smysl, dám vám třicet košil a třicately sváteční šaty. ¹³Jestli mi ji však nebudete moci rozluštit, dáte vy mně třicet košil a třicately sváteční šaty.“ Souhlasili s ním: „Dej nám svou hádanku, ať si ji poslechneme.“ ¹⁴Řekl jim tedy:

„Ze žrouta vyšel pokrm,
ze siláka vyšla sladkost.“

¹⁵Po tři dny nebyli s to hádanku rozluštit. Sedmého^h dne navedli Samsonovu ženu: „Přemluv svého muže, ať nám prozradí hádanku! Jinak tě upálíme i s domem tvého otce. To jste nás semⁱ pozvali, abyste nás obrali?“¹⁶I vyčítala ta žena s pláčem Samsonovi: „Jenom nenávisť chováš vůči mně, nemáš mě rád! Dals hádanku synům mého lidu a mně jsi ji neprozradil.“ Odpověděl jí: „Ani svému otci a své matce jsem ji neprozradil, a tobě bych ji měl prozradit?“¹⁷Ale ona na něj s pláčem naléhala po celých sedm dní hostiny, že jí to sedmého dne prozradil. Tolik na něj dotírala. A ona prozradila rozluštění hádanky synům svého lidu.¹⁸Sedmého dne, ještě před západemⁱ slunce, mu řekli muži města:

„Co je sladší než med,
co je silnější než lev?“

Odpověděl jim:

„Kdybyste neorali mou jalovici,
neuhodli byste mou hádanku.“

¹⁹Vtom se ho zmocnil duch Hospodinův, sestoupil do Aškalónu a pobil tam^k třicet mužů. Pobral jim, co měli na sobě, a dal sváteční šaty těm, kdo rozluštili hádanku. S planoucím hněvem se pak vrátil do otcovského domu.

²⁰Samsonovu ženu dostal jeden z družbů, který mu byl druhem.

^{a-a}v domě tvého otce, P. — ^b:: tvého, P. — ^cpřišel, O'B; zahnul, O'A. — ^ddo úst, O'A (< *piv* místo H. *kappāv*). — ^esvému synu Samsonovi, V. — ^f+ sedmidenní, O'P. — ^gprotože se ho báli, O'A (< *bejir'átām* místo H. *kir'ótām*). — ^h:: čtvrtého, O'P. — ⁱH. *haló'* = *halóm*? :T. — ^j:: východem, O'B. — ^kdosl. z nich.

(1) Joz 15,10 19,43 :Gn 38,12 (2) :Gn 34,4 (3) :Gn 24,3n 28,1n; :Gn 34,14 (6) 13,25; :1S 17,34n 2S 23,20 (12) :1Kr 10 Ez 17,2; :Gn 45,22 (15) :16,5nn (17) :16,6n (20) 15,2

¹⁻⁴Zvláštní cesty tohoto soudce začínají láskou k pelištejské ženě. Samson jde za zalíbením svých očí, na nic jiného přitom nemyslí. Jeho rodiče se sice pozastavují nad jeho volbou, ale nebrání mu v ní. Je na tom znát, jak dalece už pokročila duchovní porušenost Izraele, když ani nazír nedbá příkazů Božích. Hospodin však skrytě připravuje zápletku, chystá spor, který znemožní Izraelcům splynout s Pelištejci, a naopak mezi nimi prohloubí propast. Lid vyvolený má povinnost přivádět ostatní k Hospodinu, nesmí se přizpůsobovat světu.

Pelištejci nebyli zřejmě proti smíšeným sňatkům; vždyť jimi narušo-

vali svéráz Izraele a duchovně si podmaňovali tento 'zvláštní lid' (Ex 19,5). Samsonovi rodiče ovšem věděli, jakým nebezpečím je pro izraelského muže pohanská žena. Samson tu vystupuje jako umíněný mladík, který si nedá říci. To moderního čtenáře nijak nepřekvapuje, ale ve starém Izraeli to bylo něco křiklavě nenáležitého. Rodiče povolí jeho přání. Vyjednat sňatek bylo záležitostí ženichova otce, nikoli ženicha samého (sr Gn 34,4). A tak šli, Samson i jeho rodiče, do Timnaty.

⁵⁻⁹Před cílem Samson zřejmě odbočil. Střetne se tu se *lvem*. Asyřané znázorňovali rádi svého krále jako přemožitele lvů. Na jejich reliefech najdeme i scénu, v níž král trhá lva holýma rukama. V babylónských vyobrazeních mají někteří démoni lví hlavu. V Písmu sv. je lev obrazem toho Zlého. Připomíná odvěkého nepřítele, který „jako lev řvoucí obchází, hledaje koho by sežral“ (1Pt 5,8). Proti němu pomáhá jenom strážlivost a bdělost — tyto nazírské vlastnosti. Ve své vlastní síle by Samson nic nepořídil. Je však proniknut duchem Hospodinovým. Srážka se lvem je jen předehrou k jeho zápasům s Pelištejci. Podobně přemáhal lva i dobrý pastýř David (1S 17,34n); uvádí se to právě před jeho zápasem s pelištejským Goliášem.

Překvapuje, že Samson vybírá *med* ze zdechliny. Žádný Izraelec a tím méně nazír by se jí nedotkl. Ale v tom je právě pointa Samsonovy hádanky: Z děsivé dravé obludy vyjde nakonec med, sladkost, příslib Boží země (Dt 8,8). Nepřítel nezmaří Boží plány, naopak napomůže k jejich uskutečnění.

¹⁰⁻²⁰Sedmidenní *hostina* se konala v domě nevěsty a nikoli v domě ženichově, jak tenkrát bývalo zvykem v Izraeli. I v tom se projevuje převaha Pelištejců, a to nejen politická, nýbrž i duchovní. Ženich měl mít družinu mládenců — bojovou družinu, která po sedm dní obklopuje ženicha, svého 'krále'. Samson byl v cizí zemi sám. Dostává tedy družinu třiceti mláďenců z timnatské chasy. Možná — podle domněnky některých překladů (sr O'A) — ze strachu před ním, aby ho případně zneškodnila. *Hádanky* a popěvky obyčejně nevymýšlel ženich, ale družba. Zde přináší svou hádanku sám ženich. Cena je zřejmě značně vysoká. Šlo o nějaká sváteční roucha, dosti drahá, když se pelištejští mládenci ohražují, že budou ožebračeni na svatbě, k níž byli pozváni, budou-li nuceni zaplatit svou prohru.

Samson má příležitost poznat ještě o svatební hostině, jak pochybná byla jeho volba. *Žena*, kterou pokládal za 'tu pravou', se přikloní na stranu svých souvěrců a postaví se proti svému muži. A Samson jí podléhá, dá se slzami pohnout k tomu, aby jí vyhradil smysl své hádanky. I zrada ženy má však své místo v plánech Božích. Všichni, především Samson, musejí pochopit, že není možné sloučit to, co je Hospodinovo, s tím, co

je pelištejské (sr Mt 12,30 L 11,23). Proto je znovu naplněn duchem Hospodinovým a připraven k prvnímu vysvoboditelskému činu.

Pobití třiceti Pelištejců v Aškalónu není tedy svévolným Samsonovým činem. Jedná opět výslovně jako *bojovník*, proniknutý duchem Hospodinovým. Je to Hospodinova válka proti Pelištejcům, i když na izraelské straně bojuje jen jediný muž. Už nyní má být patrné, že proti tomuto nepříteli nepomůže žádné vojsko ani výzbroj.

Jen jakoby mimochodem je nakonec vyprávění připojena zmínka, že nevěstu nedostal Samson, nýbrž jeho druh či přítel, přední z oněch třiceti družbů, který posud zaujímá při svatebních veselících v Orientě významné místo, řídí tance, vymýšlí zábavu atd. (sr J 3,29).

cc. Samsonův boj (15,1—20)

Samson ničí úrodu nepřátel a vítězně proti nim bojuje.

15 ¹Po nějakém čase, ve dnech, kdy se žala pšenice, navštívil Samson svou ženu a přinesl darem kozlíka. Řekl: „Rád bych vešel do pokojíku ke své ženě.“ Ale její otec mu nedovolil vejít ²a namítl: „Myslíš jsem, že k ní chováš nenávisť. Tak jsem jí dal tvému družbovi. Což není její mladší sestra hezčí? Může být tvá místo ní!“ ³Ale Samson jim^a odpověděl: „Tentokrát budu bez viny vůči Pelištejcům, když jim^b provedu něco zlého.“ ⁴Odešel a pochytil tři sta lišek. Potom vzal pochodně, otočil vždy dvě lišky ocasy k sobě a mezi ně připevnil pochodeň. ⁵Pochodně zapálil a lišky pustil do nepořádku obilí Pelištejců. Zapálil jak mandele, tak nepořádku obilí, dokonce i vinice a olivy. ⁶Pelištejci se vyptávali: „Kdo tohle udělal?“ Rozkřiklo se: „Samson, zeť Timnašana, za to že mu vzal ženu a dal ji jeho družbovi.“ I přitáhli Pelištejci a upálili^c ji i s jejím otcem. ⁷Tu jim řekl Samson: „Když takhle jednáte, neustanu, dokud se vám nepomstím.“ ⁸Zbil je^d hlava nehlava^d; utrpěli těžkou porážku. Potom sestoupil a usadil se ve skalní strži Étam.

⁹Ale Pelištejci přitáhli a utábořili se v Judsku; rozložili se v Lechi. ¹⁰Judští muži se ptali: „Proč jste na nás přitáhli?“ Odpověděli: „Přitáhli jsme spoutat Samsona a naložit s ním stejně, jako on naložil s námi.“ ¹¹I sestoupilo tři tisíce judských mužů ke skalní strži Étam a vyčítali Samsonovi: „Copak nevíš, že nad námi vládnu Pelištejci? Cos nám to provedl?“ Odpověděl jim: „Jak nakládali oni se mnou, tak jsem já naložil s nimi.“ ¹²Řekli

mu: „Sestoupili jsme, abychom tě vydali v moc Pelištejců.“ Samson je požádal: „Od přísáhněte mi, že se na mě nevrhnete vy sami!“ ¹³Přislíbili mu: „Nevrhne se na tebe. Jenom tě pevně spoutáme a vydáme do jejich ruky, určitě tě neusmrtime.“ Spoutali ho dvěma novými provazy a odvedli ho od skály. ¹⁴Když přišel do Lechi, Pelištejci ho přivítali válečným pokřikem. Vtom se ho zmocnil duch Hospodinův a provazy na jeho pažích byly jako nitě, které sežehl oheň. Pouta se mu na rukou rozplynula. ¹⁵Našel čerstvou^e oslí čelist, popadl ji do ruky a pobil jí tisíc mužů. ¹⁶Tu řekl Samson:

„Oslí čelisti^f jsem zbil hromadu, dvě hromady^f,
oslí čelisti jsem pobil tisíc mužů.“

¹⁷Když domluvil, odhodil čelist. To místo se nazývá Rámat-lechi (to je Návrší čelisti). ¹⁸Dostal pak nesmírnou žízeň a volal k Hospodinu. Řekl: „Ty jsi způsobil skrze svého služebníka toto velké vysvobození. A teď mám umřít žízni a upadnout neobřezancům do moci?“ ¹⁹I rozpoltil Bůh^g skalní kotlinu v Lechi a vytryskla z ní voda. Napil se, okřál^h a ožil. Proto se to místo nazývá Pramen volajícího; ten je v Lechi dodnes. ²⁰Soudil Izraele ve dnech Pelištejců dvacet let.

a:: jemu, O^A V. — b:: vám, O^A V. — c + dům jejího otce, O^A ~ P. — d-d úsloví; dosl. kyčel nad pávní. — e pohozenou, O⁷ (+ na cestě, O^A). — f-f jsem je nadobro pobil, O⁷ ~ V. — g Hospodin, V T. — h dosl. vrátil se mu duch.

(2) 14,20 (4) : Ž 63,11 Pís 2,15 Pl 5,18 (6) : 14,15 (14) 13,25 (18) : 1S 31,4 (20) // 16,31

¹⁻⁵Samsonův tchán dal jeho ženu družbovi. Pro Samsona to je *křivda a ponižení*. Své manželství nepovažoval za zrušené, nedal své ženě rozlukový list, naopak vrací se a přináší dar, kůzle, které pohané obětovali bohyni lásky (sr Gn 38,17.20). Tato podrobnost vyprávění ukazuje, jak hluboko zabředl do pohanských zvyklostí. Bude musit projít Boží školou, aby byl způsobilý stát se vysvoboditelem svého lidu. Ale už i prožitá urážka je mu poučením, že nepatří s Pelištejci do jednoho tábora. Cítí se ukřivděn, a proto i oprávněně citelně zasáhnout svého tchána, jeho rod a Pelištejce vůbec. Chce sice mstít jenom osobní křivdu, ale připraví tím situaci, kdy bude nucen vystoupit opravdu jako vysvoboditel.

Lišky v daném textu nepředstavují jen drobné škůdce vinic a domáčího zvířectva. Hebrejský výraz *šú‘ál* může označovat šakala, zvíře pohybující se na rumišťích (sr Pl 5,18) a kolem mrtvol (sr Ž 63,11). V Egyptě bůh mrtvých Anupev měl šakalí hlavu (sr Bonnet, heslo Anubis, 41n).

Samson tedy uvolňuje temné živly podsvětí právě v době žní a ničí tak požehnaní pelištejského boha Dagóna, jehož jméno zřejmě souvisí s výrazem *dāgān* = obilí.

Spálení obilí nemuselo být projevem bezuzdného nepřátelství. Ve 2S 14,30 najdeme podobný čin jako velmi důraznou výzvu k jednání. Samsonův čin by mohl být chápán jako donucující prostředek k povolnosti přibuzenstva, kdyby se týkal jen polnosti ženina rodu a kdyby tu nebyl takový důraz na to, že soud byl přenechán 'liškám'.

⁶⁻⁸Pelištejci se krutě *pomstí* na svém spoluobčanu a souvěrci, pro něhož je pohroma stihla. Surově jej upálí i s jeho dcerou v jejich domě. V Izraeli se uplatňoval trest upálením jen, když se kněžská dcera dopustila smilstva (Lv 21,9). U Pelištejců nelze počítat s touto praxí už proto, že podstata a pozadí činu jsou jiné. Známe však všeobecně rozšířenou zásadu napodobivé magie, kdy se stejné zažehnávalo stejným. Škodu způsobenou ohněm mohl napravit jen oheň. Protože šlo o živly podsvětí, bylo nutno uklidnit je lidskou obětí. Samson byl pro daný okamžik nedosažitelný; budou pykat ti, kteří mu jsou blízcí. Tím Pelištejci zasáhli Samsona, ale on se pomstí a způsobí jim těžkou porážku. Ještě více se přiostrčí beztak již napjatý poměr mezi nimi. Teď už je smír vyloučen. Krev volá po krvi.

⁹⁻¹⁶Pelištejci vytáhli na trestnou výpravu proti jedinému člověku. Samson se usadil ve skalní strži Étam, zřejmě na judském území, s nímž tehdejší danovské území sousedilo (sr Joz 19,40—46 : 15,33). Při pelištejském vpádu projeví *Juda* nedostatek solidarity se Samsonem a jeho pokolením. Judejci se odvolávají na pelištejskou nadvládu. Jsou ochotni jej vydat nepřátelům, jen aby sami měli klid. Místo jeho pobytu znají. Jdou splnit požadavek svých nepřátel a utlačovatelů, aby vydali zasvěcence Hospodinova, vysvoboditele a soudce. Ale právě v této samotě a opuštěnosti se plně projeví Samsonovo pověření Hospodinem a pohotovává pomoc věrného Hospodina. Samson je ochoten vydat sám sebe. Pelištejci se nebojí; obává se jen, aby na něj nevztáhli ruku Judejci, aby Izrael neposkrvnil své ruce zabitím Hospodinova zasvěcence a aby případně on sám nebyl donucen v sebeobraně prolít bratrskou krev.

Ve chvíli, kdy zazněl válečný pokřik Pelištejců, zasahuje *Hospodin*. Svým duchem zmocní spoutaného, zbaví jej pout a dá mu nalézt i vhodnou zbraň, oslíčí čelist. Zase tu máme co dělat se zvířetem, které v Egyptě patřilo k Sethovi, bohu temnoty a zla, nezřídka ztotožňovanému s kenaanským Baalem (Bonnet, 172). Pelištejci jako Hospodinovi nepřátelé patří do tábora jeho odvěkého Nepřítele a propadají smrti.

¹⁷⁻²⁰Závěr kapitoly tvoří vyprávění, které se váže k prameni *Lechi*. Místo dostalo své jméno podle oslí čelisti, o níž se vyprávělo jako

o jediné zbrani v tomto boji. Po skončení velikého boje je Samson zcela vysílen žízní. K jeho prosbám otevírá Bůh skálu, aby odtud dal vytrysknout oživujícímu proudu. Prameny byly a jsou pro lid Palestiny velmi drahým a vzácným darem. Připomínaly oživující moc a dobrotu Hospodinovu. Byly viditelnou zárukou, že Hospodin nenechá svůj lid zahynout, ale vyvede vody života třeba i z holé skály.

dd. Samsonův pád a triumf (16,1—31)

Samson je podveden Pelištejkou, ale umíraje dokonává pomstu.

16 ¹Pak se Samson odebral do Gázy. Spatřil tam ženu nevěstku a vešel k ní. ²Obyvatelům Gázy bylo oznámeno^a: „Přišel sem Samson.“ Obcházeli kolem a číhali na něho celou noc v městské bráně. Po celou noc tiše vyčkávali. Řekli: „^bAž nastane jitro, zabijeme ho.“ ³Ale Samson ležel jen do půlnoci. O půlnoci vstal, vysadil křídla vrat městské brány s oběma veřejemi, vytrhl je i se závorou, vložil je na ramena a vynesl je na vrchol hory ležící směrem k Chebrónu^c.

⁴Potom se zamiloval do ženy v Hroznovém údolí. Jmenovala se Delíla. ⁵I přišla k ní pelištejská knížata se žádostí: „Hleď na něm vymámit, v čem spočívá jeho obrovská síla, čím bychom ho přemohli a spoutali, a tak ho zneškodnili. Každý z nás ti dá tisíc sto stříbrných.“ ⁶Tedy naléhala Delíla na Samsona: „Prozrad mi přece, v čem spočívá tvá obrovská síla a čím tě spoutat, abys byl zneškodněn?“ ⁷Samson jí řekl: „Kdyby mě spoutali sedmi syrovými houžvemi, které ještě nevyschly, zeslábl bych a byl bych jako kterýkoli člověk.“ ⁸Pelištejská knížata jí donesla sedm syrových houžví, které ještě nevyschly, a ona ho jimi spoutala. ⁹Přítom u ní v pokojíku na něj číhali. Pak křikla na Samsona: „Pelištejci jdou na tebe, Samson!“ Tu zpřetrhal houžve, jako se trhá šňůrka z koudele, když ji sežehne oheň. Ale nevyšlo najevo, v čem spočívá jeho síla. ¹⁰Delíla naléhala na Samsona: „Vidíš, jaks mě balamutil a vykládals mi lži! Teď mi však prozrad, čím bys mohl být spoután!“ ¹¹Odpověděl jí: „Kdyby mě pevně spoutali novými provazy, jichž se dosud nijak nepoužívalo, zeslábl bych a byl bych jako kterýkoli člověk.“ ¹²I vzala Delíla nové provazy, spoutala ho jimi a křikla na něho: „Pelištejci jdou na tebe, Samson!“ Přítom v pokojíku na něj číhali. Tu strhal provazy s paží jako nitě. ¹³Delíla vyčítala Samsonovi:

„Dosud jsi mě balamutil a vykládals mi lži. Prozrad mi, čím bys mohl být spoután!“ Odpověděl jí: „Kdybys vpletla sedm pramenů mých vlasů do osnovy...“^{d66} ¹⁴Učinila tak, upevnila kolíkem a křikla na něho: „Pelištejci jdou na tebe, Samsone!“ Procítl ze spánku a vytrhl tkalcovský kolík i s osnovou^e. ¹⁵Zase mu vytýkala: „Jak můžeš říkat: Miluji tě, když tvé srdce není při mně! Už třikrát jsi mě obalamutil a neprozradils mi, v čem je tvá obrovská síla.“ ¹⁶Když jej po celé dny^f obtěžovala svými řečmi a dotírala na něho, že z toho byl až k smrti unaven, ¹⁷otevřel jí své srdce dokořán a řekl jí: „Nikdy se nedotkla mé hlavy břitva, protože jsem od narození^g Boží zasvěcenec. Kdybych byl oholen, má síla by ode mne odstoupila, zeslábl bych a byl bych jako každý člověk.“ ¹⁸Delíla viděla, že jí otevřel své srdce dokořán, poslala pro pelištejská knížata a vzkázala jim: „Tentokrát přijďte, neboť mi otevřel své srdce dokořán.“ Pelištejská knížata k ní tedy přišla a přinesla s sebou stříbro. ¹⁹Ona ho uspala^h na klíně^h, zavolala jednoho muže a dala oholitⁱ sedm pramenů jeho vlasů. ¹Tak přispěla k tomu, aby jej zneškodnili^j. Jeho síla od něho odstoupila. ²⁰Křikla: „Pelištejci jdou na tebe, Samsone!“ Procítl ze spánku a pomyslně si: „Dostanu se z toho jako dosud vždycky a pouta setřesu.“ Nevěděl, že Hospodin od něho odstoupil. ²¹Pelištejci se ho zmocnili, vypíchli mu oči a odvěkli ho do Gázy, kde ho spoutali dvojítm bronzovým řetězem. Musel ve věznici mlít. ²²Ale vlasy na hlavě mu začaly hned po oholení dorůstat.

²³Pelištejská knížata se shromáždila, aby obětovala velkou oběť svému bohu Dagónovi a aby se oddala radovánkám. Řekli: „Náš bůh nám vydal do moci Samsona, našeho nepřitele.“

²⁴Když ho lid viděl, oslavoval svého boha. Volali: „Náš bůh nám vydal do moci našeho nepřitele, pustošitele naší země, který mnohé z našich pobil.“

²⁵Dostali se^l do dobré nálady a křičeli: „Přiveďte Samsona^k, ať nám^l poslouží ke kratochvíli!“ Přivedli Samsona z věznice,^m aby jim byl ke kratochvíli^m. Postavili ho mezi sloupy. ²⁶Samson požádal mládence, který jej vedl za ruku: „Pust mě, ať mohu ohmatat sloupy, na nichž budova spočívá, a oprít se o ně!“ⁿ ²⁷Dům byl plný mužů i žen, byla tam všechna pelištejská knížata.

I na střeše bylo na tři tisíce^o mužů a žen, přihlížejících kratochvíli se Samsonem. ²⁸Tu volal Samson k Hospodinu a prosil: „Panovníče Hospodine, rozpomeň se na mne a dej mi, prosím, jen ještě tentokrát sílu, Bože^p, abych rázem mohl vykonat pomstu na Pelištejcích za svoje oči!“ ²⁹Pak objal Samson pevně oba prostřední sloupy, na nichž spočívala budova, a vzepřel se proti nim, proti jednomu pravici a proti druhému levici. ³⁰A řekl: „Ať zahynu zároveň s Pelištejci!“ Napnul sílu, a dům se zřítíl na knížata i na všechen lid, který byl v něm, takže mrtvých, které usmrtil umíraje, bylo víc než těch, které usmrtil zaživa. ³¹I sestoupili jeho bratři a celý jeho rod, vynesli ho, vrátili se a pochovali ho mezi Soreou a Eštaólem v hrobě jeho otce Manóača. Soudil Izraele dvacet let.

a: O'. — b + počkáme, O'A. — c + a položil je tam, O'. — d + a připevnila kolíkem do zdi (: do země, V), zeslábl bych (~ V) a byl bych jako kterýkoli člověk. (14) I uspala ho Delíla a vpletla mu sedm pramenů jeho vlasů do osnovy..., O'. — e + ze zdi, O'; + ale (zdroj) jeho síly zůstal nepoznan, O'A. — f celou noc, O'A. — g dosl. od lůna (mateřského). — h^h mezi koleny, O'A. — i dosl. oholila; oholil (?), O' V. — j^j začal slábnout, O'A. — k dosl. jejich srdce. — k + z vězení, O'. — l před námi, O'; před nimi, V. — m^m prováděli svou kratochvíli s ním, O'A; ... před nimi, O'B V. — n + a mládenec tak učinil, O'A; + a trochu si odpočinout, V. — o:: 700, O'B. — p × O'A; můj Bože, V.

(1) :v. 21 (5) :14,15 (9) :15,14 (16) :14,17 (17) 13,5.7 (21) :2Kr 25,7 Jr 39,7 (23) :1S 5,2 (31) // 15,20

¹⁻³Podání zná také jeden Samsonův příběh z Gázy, jednoho z pelištejských středisek (v. 21). I tam se Samson odvážil. Po jeho předchozích srážkách s Pelištejci to nebylo naprosto nic samozřejmého. Jen docela stručně je zmíněna jeho návštěva u jakési nevěstky. Je to jednání, jisté zarážející u izraelského soudce. V kenaanských kultech plodnosti, jež Pelištejci sdíleli s domorodým obyvatelstvem, byla prostitute běžným zjevem. Samson tedy nedělal podle Pelištejců nic mimořádného. Byl pro ně dokonce nedotknutelný, dokud neopustil dům nevěstky. Byli si ovšem jisti, že mají Samsona ve své moci. Rozhodnou se čekat 'do jitra'. Kdož ví, nechrání-li jej božstvo. Z jitra se konaly různé věštby, pak bude možno jednat. V noci stejně z města neunikne. Stačí hlídat dům a městskou bránu. Nikdo nepočítal s tím, že zamčená brána nebude pro něho překážkou. Odnesení vrat bylo přirozené pro opevněné město velikou potupou. Vždyť město tím bylo vydáno všanc jakémukoli nepříteli.

⁴⁻²⁰Příhoda v Timnatě (k. 14) ani v Gáze Samsona nepoučila. Znovu se zamiluje do Pelištejky, a to v 'Hroznovém údolí' (H. *nachal*

sóréq). Zde však bylo připraveno pro izraelského vysvoboditele *nové pokušení* v démonických svodech krásné Delíly. Pelištejští vládcové uměli těžít z jejího vlivu na Samsona. Sami hned přišli vyjednávat a nabízeli bohatou odměnu. Zbraň plačtivého domlouvání a žadonění tentokrát dojde svého cíle.

Její otázku Samson třikrát odbývá výmluvami. Nechce vyrazit své tajemství a dát všanc své zasvěcení Hospodinu; nemá však také odvahu říci to přímo a trvat na tom. Syrové houžve (v. 7) se zdály být spolehlivým poutem, protože se při vysychání stahují a svazek se ještě více upevní. Vezmeme-li v úvahu ještě jejich počet sedmi, jevil se úspěch předem zaručen. Nejinak tomu bylo s novými provazy (v. 11). Pelištejská žena možná myslila na nějaké magické praktiky, když Samson zdůrazňoval, aby byly nepoužité. Starověkému člověku to znělo věrohodněji než nějaký logický důkaz. Konečně zapletení pramenů jeho vlasů (a to opět sedmi!) do osnovy, která se tenkrát rozprostírala na ležato na zemi (Dalman, V., 100n), se nutně jevilo jako bezpečný prostředek, jak spoutat nebezpečného protivníka.

Nakonec Samson přece *podlehne*. Zradí své poslání. Nepomyslí, že by jej opravdu někdo mohl ostříhat, zbavit tak viditelného znaku nazírství (zasvěcenosti), a tím potupit. S čím však nepočítal, to se stalo. Po této zradě jej Hospodin nechá upadnout do lidských rukou. Samson spolehal na sebe, na svou sílu, ale ne na toho, od něhož ji měl, a na cíl, k němuž ji měl. Příliš pozdě poznal své poblouzení.

²¹⁻³¹Z rukou lživé milenky se dostává do rukou svých nepřátel. Trestem jsou postiženy nejprve jeho oči, jimiž se nejvíce proviňoval, když se dával zlákat krásou pelištejských žen. Nyní je uvržen do tmy slepoty. *Ve vězení* je postaven k práci otrokyň (Ex 11,5 Mt 24,41 L 17,35). Musí mlít mouku; to byla pro muže neslýchaná potupa. Pro Pelištejce se navíc stal předmětem posměšného popěvku, který nám podání zachycuje ve v. 24. Nejtěžší potupa však na Samsona čeká o výroční pelištejské slavnosti. Pod dojmem různých malířských děl, podmíněných zvláště překladem Vulgáty, se rozšířil názor, že oslepený Samson hrál na nějaký hudební nástroj. Hebrejský originál pro tuto 'hru' užívá výrazu, jež známe z pohrávání Izmaelova s Izákem (Gn 21,9) a z láskování Izákova s Rebekou (Gn 26,8). Některé rukopisy O' (např. codex A) překládají v. 25: „prováděli svou kratochvíli s ním“. Jde tu patrně přímo o pohlavní zneužívání, známé z různých dokladů starého Předního Orientu.

Nyní však je míra dovršena. Samson si odpykal trest za svévolné porušování nazírské odříkavosti. Byl to trest od Hospodina. Ale Hospodin o něm také prohlásil, že bude jeho zasvěcencem až do smrti (13,7), a Boží slovo je pevné (Iz 55,11). S tím Pelištejci nepočítali; při svých

nezřízených radovánkách viděli jen zneškodněného nebezpečného protivníka, který jim byl vydán na milost a nemilost. Jenže Samsonovi ve vězení narostly znovu vlasy a měl dosti času, aby činil pokání a s lítostí se vrátil k Hospodinu. Hospodin se také vrátil k němu a dal mu ještě jednou, naposledy, příležitost, aby splnil své vysvoboditelské poslání. Čin, k němuž dojde při pelištejské *náboženské slavnosti*, při níž má být Samson terčem posměchu, je nazýván pomstou. Není to však pomsta za uraženou pýchu. Je to pomsta za urážku Hospodina, který byl potupen ve svém zasvěcení. Hospodin si jej vyvolil za svůj nástroj, on mu zase dá i sílu, aby uložený úkol splnil.

Scéna není vylíčena natolik, abychom si ji mohli docela jasně představit. Normálně totiž bývalo v předoorientálních chrámech shromaždiště pro lid venku na nádvoří, zatímco budova bývala pro službu kněží. Možná, že tu jde spíše o krytou dvoranu než o budovu, — známe více svatyně tohoto typu z kenaanského prostředí. Můžeme usuzovat, že pohlaváři byli shromážděni dole pod zastřešením a ostatní účastníci přihlíželi jejich řádění ze střechy. Vždyť šlo o jedinečné divadlo!

Ve chvíli své *smrti* je Samson zase vysvoboditelem Izraele. Žádný z vysvoboditelů nepadl rukou nepřátel. Spolu s nepřáteli, ne však jejich rukou, padl jediný Samson. Všem ostatním bylo dopřáno zemřít tak, jak si to Izraelec přál: v plnosti dnů a v míru. Kromě Jiftácha také s hojným potomstvem. Ale i Samson smí před smrtí okusit přítomnou milost Boží, milost, že byl navrácen ke svému poslání. Nedokončil ovšem své dílo, ale Hospodin již na počátku prohlásil, že Samson jen začne vysvobozovat Izraele (13,5).

Postava Samsonova vykazuje všelijak nesvaté rysy, které nikterak neodpovídají našim představám Božích zasvěcenců. Ale Písmo sv. zná člověka jen jako hříšníka. I vysvoboditelé byli jenom hříšní lidé, aby tím jasněji vynikla ničím nezasloužená odpouštějící láska Boží. Při díle není žádný světec, který by svými zásluhami druhé vykoupil. Při vši své lidské ubohosti smí však ukazovat k tomu, který vykoupení světa dokončil obětí svého života. Proto je i Samson zahrnut mezi svědky víry (Žd 11,32) a různí církevní otcové v něm přímo viděli předobraz Kristův. Zpráva o jeho pohřbu se zřejmě váže k nějakému místu mezi Soreou a Eštaólem při 'danovském táboru' (13,25).

Končí zprávy a vyprávění o soudcích - vysvoboditelích. Konec knihy Soudců tvoří příběhy dvou pokolení izraelských: o stěhování Danovců a o trestné výpravě proti Benjamíncům.

3. ZMATKY V ZASLÍBENÉ ZEMI

a) Stěhování Danovců
17,1—18,31

aa. Míkovo modlářství (17,1—13)

Míka si pořizuje vlastní svatyni a modly a povolává si lévijce za kněze.

17 ¹Byl jeden muž z Efrajimského pohoří a jmenoval se Míkajehú^a (to znamená Kdo je jako Hospodin). ²Přiznal se své matce: „Těch tisíc sto stříbrných, které ti byly vzaty, pro něž jsi dokonce vyřkla kletbu přede mnou^b, to stříbro je u mne, já jsem je vzal.“ Tu řekla jeho matka: „Můj synu, buď požehnán Hospodinu!“ ³Vrátil matce těch tisíc sto stříbrných a matka prohlásila: „To stříbro jsem cele zasvětila Hospodinu. ^oPředávám je^c tobě můj synu, abys z něho dal udělat obraz rytý a slitý. Dávám ti je nyní zpátky.“ ⁴Ale on vrátil stříbro své matce. I vzala dvě stě stříbrných a dala je zlatníkovi; udělal z nich obraz rytý a slitý, který pak byl v Míkově^a domě. ⁵Ten muž, Míka, měl totiž svatyni^d. Udělal efód a domácí bůžky a pověřil^e jednoho ze svých synů, aby mu byl knězem. ⁶V těch dnech neměli v Izraeli krále. Každý dělal, co uznal za správné.

⁷Byl jeden mládenec z judského Bét-lechemu, ^tz Judovy čelediⁱ; byl to lévijec a pobýval tam jako host. ⁸Ten muž odešel z města, z judského Bét-lechemu, aby pobýval jako host, kde se mu naskytne. Při svém putování došel na Efrajimské pohoří k Míkovu domu. ⁹Míka se ho otázal: „Odkud přicházíš?“ Odpověděl mu: „Jsem lévijec z judského Bét-lechemu a putuji, abych pobýval jako host, kde se mi naskytne.“ ¹⁰Míka mu navrhl: „Zůstaň u mne a budeš mi otcem a knězem. Budu ti za to dávat deset stříbrných ročně, náležitě^s ošacení a stravu.“ Lévijec na to přistoupil^b. ¹¹Přivolil zůstat u toho muže. Mládenec mu byl jako jeden z jeho synů. ¹²Míka pověřil^e lévijce, aby mu¹ byl knězem; i byl v domě Míkově. ¹³Míka si řekl: „Nyní jsem přesvědčen, že mi Hospodin bude prokazovat dobro, neboť mám za kněze lévijce.“

^a tak v. 1 a 4, jinde zkráceně: Míka. — ^b dosl. v mých uších. — ^c H. svou rukou; sama, O^A. — ^d H. dům Boží nebo: dům bohů (:K). — ^e dosl.

naplnil ruku (oběťmi ?), v. 5.12. — ^t × O^B (?) P. — ^s sváteční, O^B; dvojí, O^A V K. — ^b dosl. šel; × V. — ^H. + mládenec.

(2) :Lv 5,1 Př 29,24 (3) ::Ex 20,4 Dt 5,8 :Dt 27,15 Ž 97,7
(4) :Iz 40,19 46,6 (5) :8,27 Oz 3,4; :Gn 31,19; :Ex 28,41 1S
2,28 (6) Sd 18,1 19,1 21,25; ::Dt 21,8 (7) Rt 1,1n; Sd 18,3
(8) :Dt 18,6-8 (10) :Dt 33,8-11 (12) :v. 5

Za příběhy Samsonovy jsou na konec knihy Soudců připojeny dva dodatky, které mají doložit, jak neutěšené byly doby, kdy neměli krále a každý dělal co chtěl^e (17,6 18,1 19,1 21,25). Jeden se týká Danovců (kap. 17n), druhý Benjamínců (k. 18—21). V obou vystupuje lévijec, který přichází z judského Bét-lechemu, postava nikterak kladná. Je pravděpodobné, že obě vyprávění v dnešní své podobě prošla judskou úpravou, odmítající poměry v severním Izraeli.

První dodatek popisuje, jak Danovci hledají nová sídliště. Už vyprávění o Samsonovi vyvolávají pochybnosti, zda toto malé pokolení nebylo aspoň z části vytlačeno ze středopalestinského prostoru, kde z něho zůstaly jen nepatrné zbytky. Aspoň nic nenasvědčuje tomu, že by za Samsonem bylo stálo celé pokolení Dan. Závět Jákobova (Gn 49,16n) i požehnaní Mojžíšovo (Dt 33,22) vyzdvihují jeho bojovnost. Kniha Soudců v kap. 17n ji však nestaví do příznivého světla; z 5,17 vidíme navíc, že to bylo pokolení velmi nesolidární s ostatními.

¹⁻⁶Zpráva o stěhování Danovců je uvedena příběhem z rodiny blíže neznámého Efrajimce Míky. Ten ukradl své matce tisíc sto stříbrných. Tenkrát to ještě nebyly mince; platilo se stříbrem, které bylo odvažováno; proto v některých překladech čteme: 1100 šekelů stříbra. O pohnutkách jeho činu se v textu nic nepraví.

Rozhněvaná matka vyslovila kletbu nad neznámým zlodějem. Slova kletby byla považována za strašnou a nebezpečnou skutečnost. Není tedy divu, že se pachatel zalekl důsledků svého činu a raději se přiznal (sr Lv 5,1). Matka přirozeně nechtěla, aby její syn, s jehož vinou zřejmě nepočítala, byl pod mocí její kletby. Jednou vyslovenou kletbu ovšem už nemohla odvolat. Mohla ji jenom zneškodnit jiným mocným slovem, *požehnaním*. Kletba spočinula podle běžných představ i na stříbrě. Tím bylo vyňato z běžného užívání kohokoliv, i matky. Jediný, kdo se nemusí bát mocného slova kletby, je Bůh. Prokleté stříbro se hodí jenom k nějakému náboženskému účelu. Je možné z něho vyrobit vhodný předmět nebo idol pro svatyni.

Další vyprávění se nám jeví jako zbytečná komplikace. Nejprve dává matka stříbro synovi, syn je vrací matce. Tím měla být zřejmě symbolicky anulována předchozí krádež. Matka chce syna očistit, ale nejedná nyní lépe. Nevíme dobře, proč nebylo všechno stříbro předáno Hoso-

dinu — asi z lakoty. Když se našlo, chtěla si patrně matka přece něco ponechat pro sebe (sr Sk 5,2). Ovšem pak ani obětovaná část stříbra nepřinese pozhnání. Bylo by také možné, že další část obnosu byla věnována na další vybavení a provoz svatyně.

Výraz *'rytý a slitý'* je povšechným označením vyrytého idolu, nejspíše dřevěného, pokrytého odlitým kovovým povlakem, snad zlatým. Zhotovování takových model Zákon zakazuje (Ex 20,4 Dt 5,8 27,15). Tím je kvalifikován čin Míkuv jednoznačně záporně. Vedle toho (sr 18,17n) je jmenován ještě *efód*, předmět rovněž velmi pochybný (sr vk 8,27). Z pouhých dvou zmínek v knize Sd nelze přirozeně dobře vyvozovat, jak vypadal. Jisté je, že Míka nechtěl být modlářem, zrovna tak jako jím nechtěl být ani Gedeón. Jeho chrám měl být místem pro uctívání Hospodina. Tomu měl sloužit i další objekt, terafové, *domácí bůžkové*; měli nejspíše vztah k předkům rodu a sloužili k věštění (sr vk Gn 31,19.30nn). Vidíme tu, jak Izrael v době soudců všelijak podléhal vlivům svého okolí.

⁷⁻¹³Míka zvelebil svou *svatyni*, ale stále mu chyběl *kněz*. Prozatím to rozřešil tak, že pověřil kněžskou funkcí jednoho ze svých synů, doslova: *'naplnil jeho ruce'*. Byl to odborný výraz pro vysvěcení kněze (Ex 28,41 Lv 8,33). V době předkrálovské byli otcové rodin a rodů modlitebníky a obětníky svých rodin a rodů a tato povinnost přecházela z otců na syny (sr vk Gn 25,31nn). Kněžimi byli např. i synové Davidovi (2S 8,18 — *'knížata'*, K), kteří ovšem ustoupili do pozadí před skutečnými kněžimi (sr 2S 20,25). Kněžím náleželo původně především udílení věštev (sr 1S 1,12nn). Proto nebyl Míka se svým *'rodinným'* řešením spokojen a s radostí uvítal příchod bét-lechemského *lévijce* (sr vk Sd 18,30). Lévijci patrně tenkrát nebyli pevně uzavřenou rodovou skupinou; Samuel se na např. stává knězem, i když nepocházel z pokolení Lévi (1S 1, v 1Pa 6,18n [= 33n K] je přiřazen k lévijcům). Putování lévijce bývá někdy vykládáno jako potulování; ve skutečnosti patřilo k poslání lévijců, kteří nedostali do dědictví žádnou půdu v zaslíbené zemi.

Lévijec přivolí zůstat u Míky a stává se mu *'otcem'*, tj. knězem. Ještě dnes se kněz v Palestině označuje jako *abuna* (= náš otec) a konečně i v jiných jazycích je toto označení běžné (sr latinské *pater* = otec). Není to však ukvapené rozhodnutí? Vždyť Míkovu svatyni ani nezná a sotva o ní něco slyšel. Vskutku to je svatyně velice pochybná. Chyběl tu Boží podnět k jejímu založení, jako by už nyní měl být vysloven odsudek nad severoizraelskými svatyněmi vůbec (sr 1Kr 12,29n). Míka se však domnívá, že s lévijcem získává i Boží pozhnání. Záhy pozná svůj omyl.

bb. Násilnictví Danovců (18,1—31)

Danovci uchvacují Míkovy modly a dobývají město Lajiš — Dan.

18 ¹V těch dnech neměli v Izraeli krále. Kmen Danovců si tehdy^a hledal dědičný podíl, aby se mohl usadit, protože mu až po onen den nepřípadl žádný dědičný podíl mezi izraelskými kmeny. ²Danovci tedy vyslali ze své čeledi^b pět mužů, chrabrých bojovníků^c ze svých končin^c, ze Sorey a Eštaólu, aby jako zvědové šli a prozkoumali zemi. Poručili jim: „Jděte prozkoumat zemi!“ I přišli na Efrajimské pohoří až k Míkovu domu a přenocovali^d tam. ³Když byli u Míkova domu, poznali po řeči lévijského mládence. Odbočili tam a zeptali se ho: „Kdo tě sem přivedl? Co tady děláš? Co tu pohledáváš?“ ⁴Odpověděl jim: „Tak a tak to se mnou vyjednal Míka. Najal mne, abych byl jeho knězem.“ ⁵Poprosili ho: „Dotaz se teď Boha, abychom věděli, zdaří-li se nám cesta, na kterou jsme se vydali!“ ⁶Kněz jim řekl: „Jděte v pokoje! Cesta, na kterou jste se vydali, je v rukou Hospodinových.“

⁷Těch pět mužů tedy šlo dál, až přišli do Lajiše. Spatřili město žijící^e v bezpečí po způsobu Sidónců a v něm mírumilovný a bezstarostný lid. ⁸Nebylo v zemi nikoho, kdo by je potupil, nebylo uchvatitele moci^f. Od Sidónců byli daleko a s nikým^g neměli žádnou dohodu. ⁹Špehové se vrátili ke svým bratrům do Sorey a Eštaólu. Bratři se jich zeptali: „Jak jste pořídili?“ ¹⁰Odpověděli: „Vzhůru, vytáhněme proti nim! ¹¹Viděli jsme tu zemi — je velmi dobrá. Vy otálíte? Nerozpakujte se^h tam vtrhnout a obsadit zemi^k! ¹²Přijdete tam k bezstarostnému lidu. Země je na všechny strany otevřená. Bůh^l vám ji vydal do rukou! Je to místo, kde není nedostatek v ničem, co může země dát.“

¹³Tak vyrazilo odtamtud z čeledi Danovců, ze Sorey a Eštaólu, šest set mužů válečně vyzbrojených. ¹⁴Táhli vzhůru a utábořili se v Kirjat-jearimu v Judstvu. Proto se nazývá to místo Danovský tábor (hebrejsky Machané-Dan) až dodnes; je za Kirjat-jearimem. ¹⁵Odtud se ubírali přes Efrajimské pohoří, až došli k Míkovu domu. ¹⁶Tu promluvil těch pět mužů, kteří jako zvědové prošli lajišskou^m zemi. Řekli svým bratrům: „Zdalipak víte, že v těchto domech je efód a domácí bůžci i obraz rytý a slitý? Teď víte, co máte udělat!“ ¹⁷Odbočili tam, přišli k domu lévijského mládence, k Míkovu domu, a pozdravili ho přáním pokoje. ¹⁸Šest set válečně vyzbrojených mužů stálo

při vchodu do brány; byli to Danovci. ¹⁷Pak vystoupilo těch pět mužů, kteří jako zvědové prošli zemi, vešli tam a vzali rytinu, efód a domácí bůžky i slitý obraz, zatímco kněz stál u vchodu do brány se šesti sty válečně vyzbrojenými muži. ¹⁸Když vešli do Míkova domu a vzali rytinu, efód a domácí bůžky i slitý obraz, otázal se jich kněz: „Co to děláte?“ ¹⁹Odpověděli mu: „Mlč! Buď zticha a pojď s námi! Budeš nám otcem a knězem. Co je lepší? Být knězem domu jediného muže, anebo být knězem kmene a čeledi v Izraeli?“ ²⁰Zalíbilo se to knězi, vzal efód a domácí bůžky i rytinu a vstoupil mezi lid. ²¹Nato se obrátili k odchodu. Děti, dobytek i cenný majetek umístili dopředu. ²²Byli už daleko od Míkova domu, když byli přivoláni muži z domů, které stály při domě Míkově. Pustili se za Danovci ²³a volali na ně. Přiměli je k tomu, že se otočili a otázali se Míky: „Co je s tebou, že jsi je přivolal?“ ²⁴Odpověděl: „Mé bohy, které jsem si udělal, i kněze jste vzali a odtáhli. Co mi ještě zbývá? A to se mě ptáte: „Co je s tebou?““ ²⁵Danovci jej okřikali: „Ať už za námi není slyšet tvůj hlas! Jinak se do vás pustí rozhořčení muži a přijdeš o život i se svou rodinou.“ ²⁶Potom Danovci pokračovali v cestě. Míka viděl, že jsou silnější než on, obrátil se a vrátil do svého domu.

²⁷A oni vzali, co si dal udělat Míka, i kněze, kterého měl, a přitáhli na Lajiš, na pokojný a bezstarostný lid. Pobili je mečem a město vypálili. ²⁸Nebylo nikoho, kdo by je vysvobodil, protože město bylo daleko od Sidónu a s nikým neměli žádnou dohodu. Leželo v dolině u Bét-rechóbu. Danovci pak město opět vystavěli a osídlili. ²⁹Pojmenovali město Dan podle jména svého praotce Dana, který se narodil Izraelovi; původně se ovšem město jmenovalo Lajiš. ³⁰Danovci si tam postavili tu rytinu a Jónatan, syn Geršóma, syna Mojžíšova, i jeho potomci byli kněžími danského kmene až do dne, kdy byli ze země odvedeni do zajetí. ³¹Měli tam umístěnu Míkovu rytinu, kterou si dal udělat, po celou dobu, kdy byl dům Boží v Šilo.

^a dosl. v těch dnech. — b: pl. O' T. — c: O' B P; ze své rodiny, V. — d: odpčinuli, O' V. — e: jini: žijící (lid). — f: O' a V jinak. — g: s Aramejcem, O' A ('arām místo 'ādām, H.). — h: co tu sedíte? O'. — i: O' A opakuje údaje z v. 7. — k: pojďme a obsadme ji, nebude to žádná námaha, V. — l: Hospodin, T V. — m: O' A. — n: H. spíše: rytinu efodu. — o: + a slitinu, O'. — p: dosl. srdci knězovu bylo dobře. — q: Míka a mužové..., O'. — r: mou rytinu, O'. — s: co tu křičíš? O'. — t: podle O' A V; dosl. ve jménu. — u: tak O' A V K; H. *menáššig* (s *nún suspensum*) ~ O' B.

(1) 17,6 19,1 21,25; :: Joz 19,40-48 Sd 1,34 5,17 (2) Sd 13,25; :Nu 13,18 (= 17 K) Joz 2,1 (3) 17,7 (5) :1Kr 22,5 Oz 4,12 (12) Joz 15,9,60 1S 7,1; Sd 13,25 (17) 17,5 (29) Joz 19,47 (30) :1Kr 12,29 Am 8,14; Ex 18,3; 2Kr 15,29 (31) Joz 18,1 Jr 7,12

¹⁻⁶Podle knihy Jozue připadl každému izraelskému pokolení dědičný podíl přidělený mu losem. Bylo-li pro ně území příliš malé, předneslo svou žádost o jeho rozšíření Jozuovi, který tu stál jako prostředník mezi Bohem a lidem. Nikdo nesměl jednat na vlastní pěst (Joz 17,14—18). Danovci však *jednají svévolně* (sr Joz 19,47). Hned další kapitoly ukazují (Sd 19—21), že bylo možno jednat podle pokynu Hospodínova a v dohodě s ostatními Izraelci. Danovce neomlouvá okolnost, že tehdy ještě Izrael neměl krále a v něm jednotící státní moc. Jejich akce tím byla usnadněna a je projevem jejich nezkrtné bojovnosti (sr Gn 49,17 Dt 33,22). Nelze ovšem přehlédnout, že Danovci byli silně tísněni Pelištejci a nemohli proti nim uhájit své území při Středozemním moři v sousedství Judovců, i když o tom kap. 18 mlčí.

Danovci *vysílají zvědy* podobně jako kdysi Mojžíš a Jozue (Nu 13 Joz 2). Vycházejí ze Sorey a Eštaólu, tedy z danovských sídlišť, jmenovaných už v 13,2,25. Zvědové přicházejí až k Míkovu domu a *poznávají levijce*; patrně je upozornilo odlišné nářečí (sr Sd 12,6). S naprostou samozřejmostí jej uznávají za právoplatného kněze a Míkovu svatyni za dostačující a vhodnou k udělení věštby, jež měla za starších dob v Izraeli velký význam. Zpráva o vlastním aktu je nápadně stručná. Kněz jistě musel provádět určité úkony, přinést nějakou obět aj., po nichž se teprve mohlo očekávat znamení. Věřilo se různými způsoby, avšak zde není ani naznačeno, kterého z nich levijec použil. Byl to ostatně jen dodatečný dotaz. Na zamýšlenou výpravu se Danovci vydali bez dotazu. Jejich svévolný počín snad způsobil, že část tradice později nepočítala s pokolením Dan ve svazku dvanácti pokolení izraelských; není např. jmenováno v Zj 7,5—8.

Odpověď, kterou kněz Danovcům dal, byla svým způsobem záhadná, jako *věštby* vůbec. Danovci si ji však vyložili pro sebe příznivě a povzbuzeni pokračovali v cestě. Získané zkušenosti je v jejich přesvědčení ještě utvrdily, takže si troufají po návratu jednoznačně tvrdit, že Hospodin vydá do jejich moci Lajiš a jeho území. Bylo by ovšem dobré, mít v budoucnu vlastního kněze, zvláště když celé pokolení stojí před tak velkými úkoly. Kněz Míkova chrámu si získal jejich vážnost. Záleží jim proto na tom, aby pro svůj kmen získali právě tohoto kněze a s ním i jeho posvátné předměty. Zřejmě nebylo snadné pořídit si je, a asi to ani nebylo v Izraeli běžné. Víme vlastně jen o jediném obdobném případě, tj. o Gedeónovu efódu (Sd 8,27), který se ovšem stal svodem. Touha

Danovců se proto jeví jako pochybná. Příliš podlehlí svodům svého kenaanského okolí a domnívali se, že si zajistí blízkost samotného Boha, budou-li mít nějakou modlu.

⁷⁻²¹Zpráva vyzvědačů Danovce povzbudila. Lid ve vyhlédnutém městě je bezstarostný a půda v zemi úrodná. Obyvatelé žijí 'po způsobu Sidónců', tedy Foiničanů. Jménem 'Sidón' se často označovala celá Foinicie. V daném případě tato zmínka varovně upozorňuje na duchovní spřízněnost těchto končin se 'Sidónem'. Ta se později stane osudnou pro celou říši severoizraelskou (sr 1Kr 16,31), protože jí podlehl Izrael se svým královským domem v čele. Pro záměry Danovců bylo příznivé, že obyvatelé Lajiše byli daleko od 'Sidónu' a s nikým 'neměli žádnou dohodu'.

Právě tak jako Míka chtějí si i Danovci zajistit Boží požehnání pro svoje záměry tím, že budou mít s sebou řádného obětníka a věšce. Na vhodnou příležitost kněze získat upozorní zvědové, když se ozbrojenci ocitají v blízkosti Míkova domu. Není čas na nějaké vyjednávání, ale je nutné, aby kněz s nimi šel dobrovolně. Zvědové mají promyšlený plán. Přijdou k lévijcovu příbytku a hovoří s ním jako starí známí. Potom jej zavedou ke svým bratrům, k ozbrojencům; zvědavost a hovor mohou kněze zaměstnat aspoň po tu dobu, než zvědové, znalí už místních poměrů, začnou vynášet z Míkova domu posvátné předměty. Práce je napůl hotova, když ji kněz zpozoruje. Uspokojí ho takovými slovy, že ochotně připustí přestěhování chrámového inventáře. Vždyť jemu samému se nabízí nemalý prospěch: lévijský mládenec bez domova, později kněz v soukromé svatyni (17,11) se stane knězem kmenové svatyně jednoho z izraelských pokolení.

²²⁻³¹Při Míkově domě byla skupina domů, jejichž obyvatelé byli pravděpodobně závislí na Míkovi, takže je mohl svolat k rychlé ozbrojené akci. Svatyně, nyní vykradená, sloužila zřejmě i jim, takže i oni byli postiženi. Danovci jednají s pronásledovateli s vědomím naprosté převahy. Umlouvají Míku. Je nucen vrátit se s nepořízenou.

Příběh o vykradení jeho svatyně a o pronásledování zlodějů připomíná přes všechny rozdíly útěk Jákobův od Lábanu (Gn 31). Míkův nárek nad ztrátou bohů je obdobou žalostného zoufalství Lábanova. A stejně jako v Gn vycitujeme z tohoto vyprávění *výsměch* všemu pohanství, které se spoléhá na dílo lidských rukou. Čtenář má pocítit odpor k takovému jednání a ovšem i k takovým posvátným předmětům, jež je možno z kradeného vyrábět, ukrást a krádež jimi posvětit.

I dobytí 'pokojného' města Lajiš je projevem danovské zvůle. Na troskách si vybudují *nové město*, které svým jménem Dan má hlásat jejich slávu (sr však Gn 11,4). Tam si zřídí toto pokolení svou svatyni, vybaví ji ukradenými předměty a ustanoví si tam kněze podle vlastní volby. Da-

novské *kněžstvo* odvozovalo svůj původ od samotného Mojžíše (sr O^A V; sr Ex 18,3), kdežto jeruzalemské kruhy tuto tradici odmítaly. Z jména Móšé (= Mojžíš) se vsunutím *-n-* stalo Menaššé (= Manases, sr 2Kr 21; samohlásky se nepsaly) a tím dostal celý rod punc duchovní pochybnosti (sr H. a O^B; v H. je *-n-* psáno nad rádkem *m-n-š-h*, takže se jeho druhotnost nikterak nezastírá). Z odporu k jeruzalemskému chrámu vybavil později Jeroboám I. zlatým býčkem nejen staroslavné Bét-el, nýbrž i tuto nejsevernější svatyni (1Kr 12,29). Biblické podání však ukazuje jasně na její nelegitimitnost. Ne bez záměru mluví o Míkových bozích a spojuje původ danských posvátných předmětů se zlodějskou historií Míkovy rodiny; historií, která pokračovala krádeží Danovců. Zdůrazňuje, že legitimní svatyně — aspoň na konci doby Soudců — byla v Šílo (sr Joz 18,1). Vyprávění odhaluje, jak žalostně směšné bylo jednání všech zúčastněných stran. Míka je ve své vynalézavé svévoli stejně ubohý typ jako násilničtí Danovci nebo prospěchářský kněz. Ze všeho je vidět, kolik nepravostí se nakupilo v Hospodinovu lidu. Ale všeho do času! Porušený lid neostojí. Jen do asyrského zajetí trvala kněžská dynastie v Dan. S ní zaniklo i celé tamní obecnství Izraele (2Kr 15,29).

b) Válka Izraelců s Benjamínci 19,1—21,25

aa. Hanebný čin Gibejců (19,1—30)

Gibejci propadají sodomské zvrácenosti.

19 ^{1V} těch dnech, kdy neměli v Izraeli krále, nějaký lévijec pobýval jako host v odlehlých končinách Efrajimského pohoří. Vzal si za ženinu^a jakousi ženu z judského Bét-lechemu. ²Ale ženina se za jeho zády^b dopustila smilstva^c a odešla od něho do otcovského domu, do judského Bét-lechemu. Byla tam po dobu čtyř měsíců. ³Její muž se vypravil za ní, aby jí promluvil do duše^d a pohnul ji k návratu. Měl s sebou svého mládence a pár oslů. Ona ho uvedla^e do otcovského domu. Jakmile ho dívčin otec spatřil, šel mu radostně vstříc. ⁴Pak ho jeho tchán, dívčin otec, zdržoval, takže u něho zůstal tři dny. Jedli a pili a nocovali tam. ⁵Čtvrtého dne povstali za jitra, ale když se zvedl k odchodu, řekl dívčin otec svému zeti: „Posilni se“

kouskem chleba a potom půjdete.“⁶ Tak zůstali a oba spolu jedli a pili. Potom dívčin otec vybídl muže: „Udělej mi to kvůli, zůstaň ještě přes noc a buď dobré mysli.“⁷ Když se muž přece zvedl k odchodu, přinutil ho jeho tchán, že tam opět zůstal přes noc.⁸ Pátého dne povstal za jitra k odchodu, ale dívčin otec na něho zase naléhal: „Posilni se^f, prosím!“⁶ Pozdrželi se, až den pokročil, a oba jedli.⁹ Potom se muž se svou ženinou a mláďencem zvedl k odchodu. Jeho tchán, dívčin otec, mu však řekl: „Pohled, den se schyluje k večeru.^h Zůstaňte přes noc. Den se přece sklání^h. Přenocuj zde a buď dobré mysli. Zítří si přivstanete na cestu a půjdeš ke svému stanu.“¹⁰ Avšak muž nechtěl zůstat přes noc. Zvedl se k odchodu a došel až naproti Jebúsu, což je Jeruzalém, se svým párem osedlaných oslů a se svou ženinou.

¹¹ Když byli u Jebúsu, den téměř pominul. Tu navrhl mláďenec svému pánu: „Pojď, prosím, uchýlíme se do tohoto jebúsejského města a přenocujeme v něm.“¹² Ale jeho pán mu odvětil: „Neuchýlíme se do cizíhoⁱ města, které nepatří Izraelcům. Půjdeme dál do Gibeje.“¹³ A pobídl mláďence: „Pojď, abychom se přiblížili k některému z těch míst a mohli přenocovat v Gibeji nebo v Rámě.“¹⁴ Šli tedy dál^l. Slunce už^k zapadlo, když byli u benjamínské Gibeje.¹⁵ Uchýlili se tam a vstoupili do Gibeje, aby přenocovali. Když tam lévíjec přišel^l, usadil^l se na městském prostranství, ale nebyl tu nikdo, kdo by jej přijal na noc do domu.¹⁶ Večer se vracel z práce na poli nějaký starý muž. Pocházel z Efrajimského pohoří a pobýval v Gibeji jako host; ^mmístní muži^m byli Benjamínci.¹⁷ Rozhlédl se a spatřil na městském prostranství počestného. I otázal se ten starý muž: „Kam jdeš a odkud přicházíš?“¹⁸ Odvětil mu: „Ubíráme se z judského Bét-lechemu do odlehlých končin Efrajimského pohoří, odkud pocházím. Šel jsem až do judského Bét-lechemu, ale teď jdu doⁿ domu Hospodinova^o. Tady však není nikdo, kdo by mě přijal do domu.“¹⁹ A přitom mám jak slámu a obrok pro své osly, tak chléb a víno pro sebe i pro tvou služebnici a pro mláďence ^ppři tvých služebnicích^p. V ničem nemáme nedostatku.“²⁰ Starý muž pravil: „Pokoj tobě! Klidně mi přenech starost o všechno, co potřebuješ. Jenom nezůstávej přes noc zde na prostranství.“²¹ Uvedl ho do svého domu a pro osly připravil krmivo. Umyli si nohy, jedli a pili.

²² Když se^r občerstvili, najednou muži města, ničemové, obklíčili dům, tloukli na dveře a vyzývali toho starého muže,

hospodáře domu: „Vyveď muže, který vešel do tvého domu, ať ho poznáme!“²³ Tu vyšel k nim ten hospodář a domlouval jim: „Ne tak, moji bratři! Nedopustíte se přece něčeho tak zlého! Vždyt tento muž vešel do mého domu. Nesmíte spáchat takovou hanebnost!“²⁴ Tady je má dcerka, panna, a jeho žena. Hned je vyvedu. Můžete je zneužít a nakládat s nimi, jak se vám zlíbí, ale vůči tomuto muži nesmíte spáchat takovou hanebnost.“²⁵ Ti muži ho však nechtěli ani slyšet. Proto popadl ten muž svou ženinu a vyvedl jim ji ven. Obcovali s ní a zneužívali ji po celou noc až do rána; propustili ji, teprve když vzešla jitřenka.²⁶ Za ranního rozbřesku se ta žena dověkla zpět, zhroutil se u vchodu do domu muže, kde byl její pán, a zůstala ležet až do úsvitu.²⁷ Ráno její pán vstal, otevřel domovní dveře a vyšel, aby se vydal na cestu. Tu spatřil ženu, svou ženinu, zhroutenou u vchodu do domu, s rukama na prahu.²⁸ Řekl jí: „Vstaň a půjdeme!“ Ale nedostal odpověď^s. Naložil ji tedy na osla a vydal se na cestu k domovu^t.²⁹ Když přišel do svého domu, vzal nůž, uchopil ženinu a rozsekal ji i s kostmi na dvanáct dílů a rozeslal je po celém izraelském území.³⁰ Kdokoli to viděl, říkal: „Něco takového se nestalo a nebylo spatřeno ode dne, kdy Izraelci vyšli z egyptské země, až podnes^u. Uvažujte o tom, poraďte a vyjádřete se!“

^a × V. — ^bdosl. proti němu. — ^crozhněvala se, O^A; opustila jej, V. — ^ddosl. do srdce. — ^eon přišel, O^A (< *b-v-ʿ* gal :: hifʿil, H.). — ^fdosl. své srdce (v. 5.8). — ^g+ a pili, O^A. — ^{h-h} × O^V. — ⁱdosl. cizince (gen sg). — ^jH. + a šli. — ^kH. + jim. — ^l: pl, O^V. — ^{m-m}dosl. muži toho místa. — ⁿpodle T (^ʿgl :: H. ^ʿet). — ^o: mého, O^ʿ (suf -i zkratkou za *jahwə* ?); Božího, V. — ^{p-p} který je se mnou, V. — ^rdosl. své srdce. — ^s+ neboť byla mrtva, O^V. — ^tdosl. na své místo. — ^uO^A rozšiřuje text.

(1) Sd 17,6 18,1 21,25; :17,7 (9) :Jr 6,4 L 24,29 (10) 1,21 1Pa 11,4 (12) Joz 15,63; Joz 18,28 (15) 20,4 (20) Žd 13,2 (22nn) :Gn 19,4-8 (25) Oz 9,9 10,9 (29) :1S 11,7 (30) 20,7

Druhý příběh, připojený ke knize Soudců (19—21), velmi výrazně charakterizuje rozklad izraelského společenství. Ne náhodou se uvádí právě *benjamínské pokolení* jako odstrašující příklad kenaanské zvrácenosti (sr Gn 19), již Izrael tak žalostně podléhal. Z tohoto pokolení totiž vbrzku stane v čele Izraele jeho první král Saul, a později bude benjamínská oposice nejednou nebezpečná i pro Davida. Příběh z doby Soudců chce být varovným poučením, že Hospodin nestrpí porušování svého zákona a že zvrácené pokolení se zbavuje jak jeho ochrany, tak i bratrských svazků, a samo se přivádí na pokraj záhuby.

¹⁻¹⁰ Bezejmenný *lévíjec* byl knězem právě tak jako jeho soukmenovec z předešlého příběhu (Sd 17n). Má nějakou svatyni, 'dům Hospodinův' (v. 18). O jejím místě víme jen to, že leží kdesi 'v odlehlých končinách Efrajimského pohorí'. Bezejmennost *lévíjce*va poněkud zaráží. Byl to přece člověk, který potom referoval o svém případě celému Izraeli. Je však možné, že tito *lévíjci*, kněží všelijakých svatyněk, nebyli později připomínáni, aby se předešlo uctívání různých místních 'světců', jak se s ním podnes setkáváme např. na půdě islamu.

Z jeho soukromí se jen dovídáme, že měl *ženinu*, která se skoro na pořád nazývá dívkou. Nic není řečeno o tom, měl-li i legitimní ženu, protože v příběhu nevystupuje. *Ženina* se podle hebrejského textu dopustila nevěry a patrně ze strachu před trestem prchá do otcovského domu. (Řecký text mluví pouze o tom, že se rozhněvala, ale kvůli tomu neměla právo opustit jeho dům, i kdyby vina byla na manželově straně.) Pochopíme proto radost jejího otce, když *lévíjec* přišel v dobrém, aby si svou *ženinu* zase odvedl domů. Společně jedí a pijí a tchán opětovně zdržuje a přemlouvá svého zetě, aby zůstal přes noc. V jeho snaze co nejdéle pozdržet zetě, se asi netají jen úsilí zahladit dceřino provinění. Jako by tušil nebezpečí, které hrozí poutníkům, vždy znovu jim brání v odchodu. Bývalo zvykem, vyžádat si před nástupem cesty věštné znamení (sr 18,5). Zmínka o tom je patrně obsažena v údaji, že 'povstali za jitra' (v. 5). Proti tomu jednotné číslo 'povstal za jitra' (v. 8) vyvolává podezření, že *lévíjec* podniká něco sám, snad proto, že nedůvěřuje tchánovi, který zřejmě všechno řídil předtím. Prosazuje svou a odchází s *ženinou* z Bét-lechemu v dobu velice nevhodnou pro dalekou cestu: krátce před setměním.

¹¹⁻²¹ Po dvou hodinách cesty od Bét-lechemu k Jeruzalému bylo třeba myslet na přenocování. Tehdy se Jeruzalém nazýval ještě starým jménem *Febús*. Spolužití s *Jebúsejci* bylo patrně v té době přátelské, když služebník *lévíjce*ův navrhuje, aby se uchýlili na noc do jejich města. Návrh však nebyl přijatelný pro Hospodinova kněze. Musel se víc než kdo jiný stále ohlížet na rituální předpisy a dbát své čistoty ve smyslu náboženském. Pohostinství pohanů hrozilo mnohým znečištěním: už pokrmy byly při společném jídle zasvěceny nějakému cizímu božstvu. *Lévíjec* šel 'ke svému místu', aby tam sloužil obětní, proto nemohl takové znečištění riskovat. Tak lze vysvětlit, proč usiloval dostat se do některého města izraelského. Přicházejí do *Gibeje*, dnešního Tell-el-ful, severovýchodně od Jeruzaléma, stranou hlavní silnice.

Pohostinnost byla nezbytnou složkou všeizraelského společenství. Nepohostinnost obyvatelů *Gibeje* je však motivována ještě jinak než jen netečností. *Benjámský kmen*, na jehož území *Gibeja* byla, sešel na ne-

bezpečnou cestu svůdného kenaanského náboženství. Vzit hosta do domu, znamenalo zajistit jeho bezpečnost. *Gibejci* však mají za lubem něco nekalého. Tak zůstávají příchozí na volném prostranství při vnitřní straně brány, všem na očích a všem vydání na pospas.

²²⁻³⁰ Svou pravou tvář ukáží obyvatelé *Gibeje* až ve chvíli, kdy *ci-zinci* jsou hosty starého hospodáře, efrajimského přistěhovalce. Žil tam mezi nimi jako Lot mezi sodomskými muži (Gn 19,1nn). Srocní *Gibejci* nejsou pouhými ničemy a hýřily. Chovají se jako muži v Sodomě (sr vk Gn 19). *Lévíjec*, host, vdova a sirotek stojí pod svrchovanou ochranou Boží. Kdo to neuznává, dotýká se práv svrchovaného Hospodina. *Gibejci* však propadli kenaanským *orgiastickým kultům*. Nedbají zákona Hospodinova. Vidí v *ci-zinci* vhodnou obět pro svoje záměry. Stařec hájí a brání *lévíjce*, jak umí. Raději chce vydat svou vlastní dcerku smilníkům na pospas. Ti se však rozhodnou pro ženu *ci-zincovu* — a on jim ji sám vyvede. Chtěl tím zachránit dceru hostitelovu? Kupodivu, srocný zástup se ho ani nedotkne.

Smrt ženiny je pouze naznačena: neodpovídá. Teprve O' a V mluví výslovně o její smrti. Zmařený život volá po trestu. Po svém příchodu domů svolá *lévíjec* všechna pokolení izraelská do svaté války, nejhroznější, o jaké se v bibli vůbec vypráví. Jeho čin dnes těžko pochopíme. Vždyť šlo o člověka, třebaže to byla jeho *ženina*. Obdobně rozesláním kusů rozsekaných zvířat vyzýval později Saul Izraelce, aby přispěchali na pomoc ohroženému gileádskému městu *Jábeši* (1S 11,7). O rozsekané lidské mrtvole nemáme odjinud zpráv. Septuagintní kodex A doplňuje ve v. 30, že poslové všude referovali, co se vlastně stalo.

Lévíjec není líčen jako člověk uchvácený duchem Hospodinovým. Vyhláší sice Hospodinův boj, ale nestává se vůdcem jako soudcové. Vždyť nejde o vysvobození lidu z moci cizího nepřítele. Ale z celého období soudců právě tento boj sjednotil nejúplněji Izraele, až na provinilého *Benjámina*.

bb. Trestná výprava proti *Benjámcům* (20,1 — 48)

Benjámcí jsou tvrdě potrestáni za hřích spáchaný v *Gibeji*.

20 ¹I vytáhli Izraelci a shromáždila se celá pospolitost od Danu po Beeršebu, i gileádská země, jako jeden muž k Hospodinu do Misy. ²Sešli se vůdcové^a všeho lidu i^b všechny izraelské kmeny ve shromáždění Božího lidu, čtyři sta tisíc pěšáků ozbrojených meči.

³Benjamínci slyšeli, že Izraelci přitáhli vzhůru^c do Mispy. Izraelci^d je^e vyzvali: „Mluvte, jak došlo k takovému zločinu!“⁴Nato odpověděl ten lévijec, muž zavražděné ženy: „Přišel jsem se svou ženinou přenocovat do benjamínské Gibeje. ⁵Panstvo gibejské však povstalo proti mně a obklíčili mě v noci v tom domě. Chtěli mě zavraždit. A mou ženinu zneužili, až zemřela. ⁶Tu jsem popadl svou ženinu, rozsekal ji a rozeslal do všech krajů^f izraelského dědictví, neboť oni se dopustili mrzké hanebnosti v Izraeli. ⁷Vy všichni jste přece Izraelci. Ujměte se věci a poraďte tady.“⁸Všechn lid povstal jako jeden muž a rozhodl: „Nikdo z nás neodejde do svého stanu, nikdo z nás se neuchýlí do svého domu. ⁹Ale toto uděláme s Gibeou: Potáhneme^g proti ní, jak určí los. ¹⁰Vybereme ve všech izraelských kmenech deset mužů ze sta, sto z tisíce a tisíc z deseti tisíců, aby opatrovali potravu pro lid, který přitáhne^h proti benjamínské Gibejiⁱ, aby jí odplatil^j za všechnu hanebnost, které se dopustila v Izraeli.“¹¹Tak se shromáždili všichni izraelští muži k městu^k, semknuti jako jeden muž.

¹²Izraelské kmeny vyslaly muže do všech čeledí^l Benjamínových s dotazem: „Jaký je to zločin, co k němu u vás došlo?“¹³Ihned vydejte ty ničemy z Gibeje. Na smrt s nimi! Ať odstraníme zlořád z Izraele.“ Ale Benjamínci nechtěli uposlechnout výzvy svých bratří Izraelců. ¹⁴Místo toho se shromáždili Benjamínci z měst do Gibeje, aby vytáhli do boje s Izraelci. ¹⁵Onoho dne bylo napočteno Benjamínců z měst dvacet šest^m tisíc mužů ozbrojených meči, mimo sedm set vybraných mužů napočtených z obyvatelů Gibeje. ¹⁶ⁿZe všeho toho lidu bylo sedm set vybraných mužůⁿ leváků^o; každý z nich vrhal kameny prakem na vlas přesně a neminul se.

¹⁷Izraelských mužů, bez Benjamínců, bylo napočteno čtyři sta tisíc mužů ozbrojených meči, sami bojovníci. ¹⁸Zvedli se a táhli vzhůru do Bét-elu, aby se dotázali Boha. I ptali se Izraelci: „Kdo z nás má táhnout do boje s Benjamínci první?“ Hospodin odpověděl: „Juda bude^p první.“¹⁹Tak se Izraelci ráno zvedli a položili se proti Gibeji.

²⁰Izraelští muži vytáhli do boje s Benjamínem a seřadili se k bitvě proti Gibeji. ²¹Vtom vyrazili Benjamínci z Gibeje a vnesli onoho dne zkázu do Izraele; dvaadvacet tisíc mužů srazili k zemi. ²²Ale lid, izraelští muži, se opět vzchopili a seřadili se k boji na místě, na němž se seřadili prvního dne. ²³Předtím však Izraelci táhli vzhůru do Bét-elu^q a plakali před Hospodinem až

do večera; potom se dotázali Hospodina: „Mám znovu podstoupit boj se syny svého bratra Benjamína?“ Hospodin odpověděl: „Táhněte proti němu!“

²⁴Druhého dne se Izraelci utkali s Benjamínci. ²⁵Ale i druhého dne proti nim vyrazil Benjamín z Gibeje a znovu vnesli zkázu mezi Izraelce; osmnáct tisíc mužů srazili k zemi, ačkoli všichni byli ozbrojeni meči. ²⁶I táhli všichni Izraelci, totiž všechen lid, vzhůru a přišli do Bét-elu. Plakali a seděli tam před Hospodinem a postili se onoho dne až do večera; přitom přinášeli Hospodinu oběti zápalné a pokojné. ²⁷Pak se Izraelci dotázali Hospodina — byla tam totiž v té době truhla smlouvy Boží^r ²⁸a Pinchas, syn Eleazara, syna Áronova, stával v té době před ní: „Mám pokračovat dál ve válečném tažení proti synům svého bratra Benjamína, anebo toho mám nechat?“ Hospodin odpověděl: „Vytáhněte, neboť zítra ti je vydám do rukou!“²⁹Izrael tedy zřídil zálohy proti Gibeji kolem dokola.

³⁰Třetího dne táhli Izraelci vzhůru proti Benjamíncům a seřadili se proti Gibeji jako už dvakrát předtím. ³¹Benjamínci vyrazili proti lidu, dali se odlákat od města a začali jako po dvakrát předtím pobíjet a dobíjet některé z lidu. Na silnicích, z nichž jedna vystupuje do Bét-elu a druhá do Gibeje, padlo v poli asi třicet mužů z Izraele. ³²Benjamínci si řekli: „Zase jsme je porazili jako předtím.“ Izraelci totiž řekli: „Utíkejme a odlákejme je od města k silnicím!“³³Tu se všichni izraelští muži zvedli ze svého místa a seřadili se v Baal-támaře, zatímco izraelská záloha se vyrojila ze svého stanoviště^t z gibejské rokliny^u. ³⁴Proti Gibeji nyní nastoupilo deset tisíc mužů vybraných ze všeho Izraele a nastal urputný boj. Gibejci ovšem nevěděli, že na ně přikvačila záhuba^v.

³⁵To Hospodin porazil Benjamína před Izraelem. Izraelci vnesli onoho dne zkázu do Benjamína; padlo dvacet pět tisíc sto mužů, všichni ozbrojeni meči. ³⁶Benjamínci viděli, že jsou poraženi^w, ale izraelští muži uvolňovali místo Benjamínovi, protože spoléhali na zálohu, kterou zřídili proti Gibeji. ^{37x}Muži ze zálohy přispěchali a zaútočili na Gibeu. Záloha přitáhla a vybila celé město mečem. ³⁸Izraelští muži byli domluveni se zálohou, že jim dá znamení dýmem vystupujícím z města. ^{39y}Proto se izraelští muži v bitvě obrátili k Benjamíncům zády. Benjamín začal pobíjet a dobíjet izraelské muže, asi třicet mužů. Řekli si: „Teď už jsme je nadobro porazili, jako v první bitvě.“⁴⁰Vtom začal vystupovat z města sloup dýmu jako znamení. Když se Benjamín

ohlédl dozadu, spatřil, jak vystupuje z kouř z města k nebi jako při celopaluz.⁴¹ Tu se k nim izraelští muži obrátili čelem. Benjamínci se zhrozili, neboť viděli, že na ně přikvačila záhuba v.⁴² Dali se před izraelskými muži na ústup cestou k poušti, avšak boji neunikli, a ti, kteří vyrazili z měst, vnášeli mezi ně zkázu.⁴³ Obklíčili Benjamína, pronásledovali jej^{aa} bez oddechu^{aa} až na východ od Gibeje a deptali ho.⁴⁴ Tenkrát padlo z Benjamína osmnáct tisíc mužů, sami válečníci.⁴⁵ Někteří se obrátili a dali na útěk do pouště ke skalisku Rimón. Izraelci paběrovali po silnicích a pochytili pět tisíc mužů. Zůstali jim v patách až do Gideónu^{bb} a pobili z nich ještě dva tisíce mužů.⁴⁶ Všech padlých z Benjamína bylo onoho dne pětadvacet tisíc mužů ozbrojených meči, sami válečníci.⁴⁷ Ale šest set mužů se obrátilo a uteklo do pouště ke skalisku Rimón; zůstali na skalisku Rimón čtyři měsíce.⁴⁸ Izraelští muži se vrátili k Benjamíncům a pobili je mečem, pobili všechno, co v městě zůstalo naživu^{cc}, i dobytek, všechno, nač přišli; také všechna města, na něž přišli, vypálili.

^aH. *pinnót* (sg *pinná* = úhelný kámen, pilíř, cimbuří); :: před tváří (Hospodinovou), O^{'B} (< *lipné* místo *pinnót*, H.). — ^bpodle V; × H. — ^c+ k Hospodinu, O^{'A}. — ^d+ přišli a, O^{'B}. — ^e:: levitu, muže zavražděné ženy, V. — ^fdosl. polí. — ^gpodle O'; × H. — ^h; O^{'A}. — ⁱH. *gēba'*. — ^jdosl. učinil. — ^k:: z měst, O^{'A}. — ^l:: sg, O^{'V}. — ^m25.000, O^{'A} V; 23.000, O^{'B}. — ⁿn × O['] ~ V. — ^ovládnoucích oběma rukama jako pravou, O['] ~ V. — ^ppotáhne, O[']. — ^qsr v. 18.26; × H. — ^rHospodinovy, O^{'A}; Hospodina Boha, O^{'B}. — ^s+ a učinili tak, O^{'B}. — ^tzápadně Gibeje, O^{'A} ~ V; od Maaragabe, O^{'B} (< *mi-ma'arē-gāba'*, H.). — ^uH. *gēba'*. — ^vdosl. zlo (v. 34.41). — ^wslabší + a začali utíkat, V. — ^x+ když ustoupili, O^{'B}. — ^y+ Izraelci viděli, že záloha obsadila Gibeu, O^{'B}. — ^zdosl. celopal města k nebi. — ^{aa}-^{aa}sr V (~ O^{'A}); od Manuha, K (~ O^{'B}). — ^{bb}Gadaam, O^{'A}; Gedan, O^{'B}; Gibeón, P; × V. — ^{cc}dosl. neporušeno.

(1—3) :Dt 13,13nn (= 12nn K) Joz 22,11nn (1) Joz 18,26 1S 7,5 10,17 (2) v. 17 (4) 19,15; Joz 18,28 (6) 19,29 :1S 11,7; :Gn 34,7 (16) :3,15 (18) :Dt 17,8nn; Gn 28,19 35,1nn; :Nu 27,21; :Sd 1,1n (25) :Gn 49,27 (26) v. 18 (27) Ex 25,10nn Lv 16,2 Joz 3,15 2S 6,11n 1Kr 8,4 (28) Ex 6,25 Nu 25,7 (29) :Joz 8,12.14 Sd 9,43 (31) :Joz 7,5 (40) :Joz 8,20 (47) 21,13 (48) :Gn 34,25nn; :Nu 35,30nn

¹⁻¹¹Shromážďštěm dobrovolníků se stala *Mispa* (sr 1S 7,16 10,17nn); je to ovšem jiná Mispa, než kterou známe z Gn 31,49 a Sd 10,17 (ta byla v Gileádu). Svatyně ležela na území Benjamínově. Měla velký význam ještě v době makkabejského povstání, kdy aspoň zčásti nahrazovala Jeruzalém (1Makk. 3,46—54). Tam se nyní sešel celý

Izrael: „čtyři sta tisíc mužů ozbrojených meči“. K tomuto číselnému údaji, stejně jako i k ostatním sr vk Joz 4,13 a 7,4n (exkursy). Má se naznačit neobvyklá vážnost situace pro celého Izraele.

Lévijec, který rozsekal svou ženinu a vyzval izraelské kmeny do boje, vystupuje zde jako hlavní svědek a žalobce. Shromážděný lid se rozhodl přísně potrestat viníky. Zavazuje se, že povede *svatou válku* proti Benjamíncům; před skončením boje se nikdo nevrátí domů, jinak by na sebe uvalil kletbu.

Benjamínci rozbili izraelské společenství. Buď se nyní odloučí od pachatelů a vydají je na *soud*, anebo budou souzeni spolu s nimi. Spáchaný čin ohrožuje všechny a Hospodinovým trestem by mohla být postižena, ne-li zničena, celá pospolitost. Vnitřní rozpory mezi táborem benjamínským a izraelským byly zřejmě příliš hluboké. Sotva by Benjamínci jevíli takovou vzájemnou solidaritu a odhodlanost, kdyby byli příčinou konfliktu jen nějací smilníci a ničemové. Musíme spíše předpokládat, že v pozadí byly důvody náboženské. Snad podlehl Benjamín tak silně kenaanskému vlivu, že se tím odcizil ostatním pokolením izraelským.

Znovu a znovu se podtrhuje *náboženský* charakter izraelského shromáždění. Několikrát je silně zdůrazněna naprostá jednomyslnost tohoto společenství. Rovněž usnesení o zásobování vojska ukazuje, že se na nastávajícím boji bude podílet celá izraelská pospolitost.

¹²⁻¹⁶*Je ohrožen celý Izrael* (sr Joz 7). Nebezpečí Hospodinova trestu může být odvráceno a Hospodin může být usmířen jedině vyhlazením pachatelů gibejské hanebnosti, k jaké nesmělo v Izraeli dojít. Hebrejský výraz *nebdálá* zachycuje jako spodní tóny bláznovství a bezbožnost, které se za takovým skutkem tají. Kdo se nepostaví rozhodně proti pachatelům, staví se jim po bok proti Hospodinu. Proto musí být odstraněn zlořád, zlikvidováno zlo, které ohrožuje celou pospolitost. Slyšíme výzvu, aby byli vydáni ničemové (H. *bené belijja'al*). I toto označení v hebrejštině prozrazuje, že nešlo jen o mravní prohřešek. Pozdější doby jménem *belijja'al* označovaly přímo ďábla (sr Belial, 2K 6,15). Pro dobů Soudců 'synové Belialovi' ještě nejsou zplozenci pekla, ale jsou to přesto nepřátelé Hospodinovi i jeho lidu. Tak to chápala ostatní pokolení, jen ne Benjamín.

Pozoruhodná je zmínka o benjamínských *leviáčích*. (Z mimobiblické literatury — texty z Mari — známe celé kmeny proslulé užíváním levé ruky a zabývající se téměř výhradně střelbou z praku.) U Benjamínců však překvapují. Vždyť Benjamín znamená 'syn pravice'. Zmínka o leváčích je zřejmě záměrná, i když je nesnadno určit, co jí biblické podání sledovalo. I soudce Ehúd byl levičák (Sd 3,15).

¹⁷⁻²⁰Ačkoli dochází k vlastním závazným akcím v Mispě (20,1.3 21,1.5.8) a chodí se tam 'k Hospodinu', je vedle této svatyně ustavičně

jmenováno i *Bét-el*, kde se konají různé kající a postní obřady (20,23.26 21,2; sr Gn 35,8) a vyprošují se věštby (20,18.23.27 sr 21,8). Zmínka ve v. 27n dosvědčuje, že v Bét-elu byla tenkrát truhla smlouvy a Áronovec Pinchas tam byl knězem. Je to ojedinělá a tím i záhadná zmínka o truhle Hospodinově na tomto místě; jinde se předpokládá, že truhla byla v Šilo (Joz 18,1 1S 4,3n.12n aj.). Je pravděpodobné, že tento kulturní objekt neměl stálého místa a že své místo měnil víckrát, než kolikrát se o tom dočteme na stránkách SZ. Truhlu smlouvy přece tenkrát nosili také do bitev (viz 1S 4). O Bét-elu máme tak málo zpráv proto, že bételská svatyně platila později za odpadlickou (1Kr 12,28n); v době soudců a ještě i po nich byla ještě řádnou svatyní a dočasně dokonce ústřední svatyní všeho Izraele.

Nejprve se Izraelci ptali Hospodina, který kmen má tvořit přední voj. Snad si byli jisti vítězstvím už pro svou početní převahu, že se vůbec nedotazují, jak bylo zvykem, zda mají táhnout a zda jim Hospodin vydá Benjamínce do moci. Vytvořením předního voje je pověřen *Juda*, bezprostřední soused Benjamínův, sám o sobě mnohem silnější než Benjamín. Přední místo Judovo je ostatně dáno i řádem pro tažení (sr Nu 2,3 10,14). Podle knihy Numeri bylo povoláných do služby z kmene Judova 74.600, kdežto z Benjamínova jenom 35.400 (Nu 1,27.37; podle Nu 26,22.41 je vzájemný poměr 76.500 : 45.600). Proto překvapuje těžká porážka, kterou Izraelci utrpěli. Jde jim o svatou věc, a přesto tak děsivý výsledek. Těžká porážka přiměla izraelské vojsko ke kajícímu obřadu. (Místo obřadu je asi opět Bét-el, v hebrejském textu není jmenováno). Teprve pak se znovu dotazují Hospodina. Jsou si dobře vědomi, že jde o neobyčejně vážnou záležitost: Benjamín je jejich bratr! Avšak ani tentokrát jim není dán příslib vítězství, nýbrž pouze rozkaz pokračovat v boji. Ještě je čeká další zásah tvrdé kázně, další krutá porážka.

Zdá se, že teprve po této porážce jsou vnitřně připraveni pro opravdové *pokání*. Dvojí porážka je pro ně vážnou připomínkou, že ani oni nejsou bez viny a stojí také před Božím soudem. Sedí teď na zemi s hlavou posypanou prstí na znamení, že před Hospodinem jsou pro svůj hřích již jako mrtvi. V pozadí všech kajících obřadů stálo vědomí hříchu, pro který si člověk zaslouží trest. Apoštol to jasně vyjádřil slovy: „Odplata za hřích jest smrt“ (Ř 6,23). Kající dychtivě očekávají na slovo Hospodinovo jako na projev jeho milosti. Jejich oběti mluví o tom, že hledají obnovu porušeného vztahu k Hospodinu. Bez jeho výslovného příkazu by nesměli pokračovat v trestné akci proti bratrům. Teprve nyní dostává Izrael ujištění o vítězství. Šlo patrně o věštbu pomocí posvátných losů zvaných urím a tumím (Ex 28,30 Lv 8,8), kterou prováděl kněz před truhlou smlouvy.

³⁰⁻⁴⁸ Hospodinův výrok přirozeně nezabavuje Izraele skutečného boje; je ujištěním, že boj skončí *vítězstvím*. Izraelci použili proti Benjamíncům taktiky záloh jako při dobývání města Aj (Joz 8), nebo jako jí užil Abímelek (Sd 9). Vojsko, které postupovalo proti Gibeji, mělo za úkol předstíraným ústupem vytlákat benjamínské bojovníky co nejdále od města, do něhož pak vtrhne záloha. Záloha založí v obsazeném městě požár na znamení, že je se svým úkolem hotova. Tímto signálem bude dán ustupujícím povel, aby zastavili ústup a dali se do boje proti svým pronásledovatelům. Benjamínci se ocitnou v dvojím ohni.

Vítězství je líčeno jako téměř úplné vyhubení kmene Benjamín. Z celého pokolení zůstává jen šest set mužů, kteří utekli do pouště a našli útočiště *na skalisku Rimón*. Hebrejský výraz *rimmón* označuje granátové jablko (např. Nu 13,23 [= 24 K]). Skalisko, na které se Benjamínci uchýlili, má výrazně asylový ráz. Proto tam byli uprchlíci pro pronásledovatele nedotknutelní.

Máme před sebou mohutné drama Božího soudu, ale i Boží *milosti*. Ostatně celá bible je dramatem na thema: vina a trest, vina a odpuštění. SZ přímo masivně líčí zápas o pravdu a čistotu, o Boží slovo a milost, zápas, který se neobejde bez krveprolévání, slz a bolesti. S Benjamínem je nakládáno jako s kterýmkoli vnějším nepřítelem. Avšak to není konec. Bůh s ním má ještě své úmysly: vzejde z něho král Saul (1S 9,1n) a Mordokaj (Est 2,5). Pokolení Juda a Benjamín přežijí babylónské zajetí (Neh 11,4nn.7nn). Nakonec se právě z tohoto kmene narodí novozákonní Saul, apoštol Pavel (Ř 11,1). Boží prozřetelnost ze zániku dává předivně zase povstat a povolává to, co není, aby bylo (Ř 4,17). O tom právě svědčí další kapitola.

cc. **Pomoc pro zbytky Benjamínců** (21,1—25)

Pozůstalým je umožněno získat manželky z obyvatelů Jábeš-gileádu a z Šilo.

21 ¹Izraelští muži však přísahali v Mispě takto: „Nikdo z nás nedá svou dceru za ženu Benjamínci.“ ²I přišel lid do Bét-elu, kde seděli až do večera před Bohem s hlasitým nářkem a usedavým pláčem. ³Volali: „Hospodine, Bože Izraelův, proč se toto stalo v Izraeli, aby byl dnes odečten od Izraele jeden kmen?“ ⁴Když nazítří ráno lid povstal, postavili tam oltář a obětovali oběti zápalné a pokojné.

⁵Izraelci se tázali: „Kdo se ze všech izraelských kmenů

nedostavil do shromáždění k Hospodinu?“ Byla totiž vyslovena veliká přísaha proti tomu, kdo se nedostaví do Mispy k Hospodinu, že bez milosti propadne smrti. ⁶ Izraelci totiž litovali svého bratra Benjamína a říkali: „Dnes byl odtat jeden kmen od Izraele. ⁷ Jak to uděláme se zbývajícími Benjamínci, aby dostali ženy? My jsme přece přísahali při Hospodinu, že jim nedáme za ženu žádnou ze svých dcer!“ ⁸ Proto se tázali: „Je některý z izraelských kmenů, který se nedostavil k Hospodinu do Mispy?“ A hle: Z Jábeš-gileádu nepřišel nikdo do tábora na shromáždění. ⁹ Byl přepočítán lid, a skutečně tam nebyl nikdo z obyvatelů Jábeš-gileádu. ¹⁰ Pospolitosť Izraele tam ihned vyslala dvanáct tisíc mužů, chrabré bojovníky. A přikázali jim: „Jděte pobít mečem obyvatele Jábeš-gileádu, a i ženy a děti!“ ¹¹ Toto je úkol, který máte splnit: Vyhubíte jako klaté všechny mužského pohlaví i každou ženu, která poznala muže a obcovala s ním.“ ¹² Mezi obyvateli Jábeš-gileádu se našlo čtyři sta dívek, panen, které dosud nepoznaly muže a s mužem neobcovaly. Přivedli je do tábora v Šílo, jež je v kenaanské zemi.

¹³ Celá pospolitosť pak vyslala mluvčí k Benjamíncům, kteří byli na skalisku Rimón, aby jim vyhlásili mír. ¹⁴ Tak se toho času Benjamín vrátil. Dali jim ženy, které ponechali naživu z žen Jábeš-gileádu, ale nebylo jich pro ně dost. ¹⁵ Lid Benjamína litoval, neboť Hospodin způsobil mezeru mezi izraelskými kmeny. ¹⁶ Stařešinové pospolitosti se tázali: „Co uděláme se zbývajícími, aby dostali ženy, když benjamínské ženy byly vyhubeny?“ ¹⁷ Řekli: „Vlastnictví získané utečenci bude Benjamínovo, aby nebyl vyhlazen kmen z Izraele. ¹⁸ My však jim nemůžeme dát za ženy své dcery.“ Izraelci se totiž zapřísahali: „Buď proklet, kdo by dal ženu Benjamínovi!“ ¹⁹ Pak řekli: „Hle, rok co rok bývá Hospodinova slavnost v Šílo, které je severně od Bét-elu, východně od silnice vystupující z Bét-elu do Šekemu a jižně od Lebóny.“ ²⁰ Benjamíncům přikázali: „Jděte se ukrýt do vinic! ²¹ Jak uvidíte, že šíloské dcery vycházejí v průvodu k tanečním rejům, vyrazte z vinic a uchvatte si každou ženu ze šíloských dcer! Pak odejdete do benjamínské země. ²² Kdyby přišli jejich otcové nebo bratři a chtěli před námi vést spor, řekneme jim: Smilujte se nad nimi kvůli nám! Nevzáli jsme v boji ženu pro každého. Vy jste jim je přece nedali, abyste se teď provinili.“ ²³ Benjamínci to tak udělali a unesli si ženy podle svého počtu z tanečnic, které uloupili. Pak odešli a vrátili se do svého dědictví, vystavěli města a usadili se v nich. ²⁴ Toho

času se také Izraelci rozešli odtamtud, každý ke svému kmeni a ke své čeledi, každý odešel do svého dědictví. ²⁵ V těch dnech neměli v Izraeli krále. Každý dělal, co uznal za správné.

^{a-a} × O'B. — ^{b+} ale panny zachovejte; i učinili tak, O'B ~ V. — ^{c-e} a uspokojili je tím, O'; V překládá volně podle H. — ^{d-d} je na nás, usilovat s velikou péčí a nesmírným úsilím, aby..., V. — ^{e-e} proti vám, O' V.

(1) 20,1 (2) 20,18.[23.]26 (4) :2S 24,25 (5) :5,23 (8) 1S 11,1
31,11 (10) :Nu 31,5 (11) :Nu 31,17 (12) Joz 18,1 (13) 20,47
(15) v. 6 (19) :Sd 18,31 1S 1,3 (21) :Ex 15,20 1S 18,6 (25)
18,1 19,1; 17,6 :Dt 12,3

¹⁻¹² Izrael byl společenstvím dvanácti kmenů, sjatých smlouvou Hospodinovou. Vypadne-li jeden kmen, je ohrožena celá pospolitosť. Nyní téměř zahynulo pokolení Benjamínovo. Trestná výprava, která měla odstranit morovou nákazu z Izraele, má své meze. A lid si plně uvědomuje kritickou situaci. Jde o to, nalézt způsob, jak kmen Benjamín zachovat a obnovit. Zůstalo mu jen šest set mužů a žádné ženy. Izraelci však složili slavnou přísahu, že žádný z nich neprovdá svou dceru za Benjamínce. Tuto přísahu nemohou zrušit, avšak musí pro své bratry něco udělat a dát jim vhodné, to jest izraelské ženy. Zbývá jediná možnost: vzít je z těch rodů, jejichž představitelé nepřísahali. To jsou ovšem zároveň provinilci, kteří nedbali výzvy ke svatě válce a tak propadli trestu. Nesolidárním městem je Jábeš-gileád. Nehovoří se o jeho kmenové příslušnosti, to je nápadné. Ale už v Debořině písni je prokřeto nějaké město (Sd 5,23), jehož obyvatelé se nedostavili do boje. Klatba je provedena důsledně vybitím všeho obyvatelstva nesolidárního města. Zachovány zůstanou jen panny, aby se staly manželkami pozůstalých Benjamínců. Současně tu je naznačena určitá spojitost mezi Jábešem a Benjamínem: král Saul, sám Benjamínek, zachraňuje právě Jábeš-gileád z moci Amónců (1S 11,1n) a jeho obyvatelé mu později zase prokáží poslední počtu pohřbením jeho těla, potupeného Pelíštejci (31,11nn). Je to zřejmý důsledek těsných, patrně přímo pokrevních vztahů mezi tímto zajordánským městem a pokolením Benjamín. Nikde však nenajdeme zmínky o tom, kdo a kdy město obnovil.

¹³⁻²⁵ Zbývá nutnost opatřit ženy ještě pro dvě stě mužů. Šílo, z něhož mají být uneseny panny při svém tanečním reji, je přesně lokalizováno: leží v kenaanské zemi (sr Joz 21,2 22,9). Později (?) byla právě tam uložena truhla smlouvy (1S 4,3n), která je prozatím ještě v Bét-elu (Sd 20,27). Únos dívek umožnil rodičům ponechat dcery Benjamíncům, aniž přitom porušili přísahu. Trest byl vykonán, je nyní na všech, aby zase

bratřím pomohli k novému životu. Odpovědnost za bratra se nesmí projevovat jenom soudem, nýbrž i milosrdenstvím. Výroční *slavnost*, kterou Izrael prohlašuje za Hospodinovu, je pravděpodobně slavnost, z níž se časem vyvinula izraelská slavnost stánků (Lv 23,34nn Neh 8,14nn sr též 1S 1,3), slavnost novoroční (Ex 23,16). V těch dnech — po velkém dnu smíření — se pořádala radostná slavnost, spojená s hodováním a tancem. Nový rok znamenal (Izraelcům i Kenaancům) začátek nového života. Pro Benjamínce, kteří právě při této slavnosti získali ženy, to bylo přímo zaslíbením do budoucna.

Boj Izraelců s Benjamínci i jeho vyústění je dramatickým obrazem zápasu, který Boží lid musí na zemi vést o bratra a bližního. Děj nás vede do doby, kdy *'neměli krále'*. Ale ani lidský král nezabrání všelijakému přestupování zákona Božího, ba bude jej dokonce přestupovat i sám. Ve všech dobách je tu však svrchovaný *Král Hospodin* a jeho slovo platilo za soudců stejně jako kdykoli jindy. Shromážděný lid je smluvní pospolitostí, jež je odpovědná Hospodinu i všem účastníkům smlouvy navzájem. Hořící Gibeá je obrovskou zápalnou obětí, jejíž dým vystupuje k nebesům, aby Hospodin odpustil svému lidu bezbožnost, pro kterou není v Izraeli místa. Benjamínci uprchlí na poušť jsou pozůstalým lidem, jež si Hospodin přivede nazpět ze země smrti. Vše dohromady, spolu s několikařím kajícím obřadem, předvádí s děsivou názorností drama soudu i milosti a oživuje slovo Mistrovo: „Nebudete-li pokání činiti, všickni též zahynete“ (L 13,3).

KNIHA RÚT

ÚVOD

KNIHA RÚT je v našich biblích zařazena za knihou Soudců mezi tzv. knihy výpravné. Nejen proto, že se její příběh udál podle úvodních slov v době soudců, ale také proto, že tvoří jakousi spojnicí mezi touto dobou a dobou králů, neboť obsahuje příběh předků krále Davida. V hebrejské bibli je kniha Rút součástí třetí skupiny starozákonních knih, tzv. Spisů, a v nich menšího celku zvaného Pět svátečních svitků, hebrejsky *Megillót*. Jednotlivé svitky byly čteny při židovských svátcích, Rút při *'svátcích týdnů'* či *letnicích* (Lv 23,15—21).

Letnice, dožínková slavnost, byly pohanům oslavou plodivé moci přírodních božstev. Byly prováděny hodováním, pitkami a magickými obřady, k nimž patřily také sexuální úkony, kdy člověk svým příkladem vydražďoval božstvo k uvolnění plodivých sil. Pohanské ovzduší pronikalo i do izraelských letnic. Proti němu a navíc proti přirozenému lidskému opojení z nadbytku, proti spoléhání na bohatství a blahobyt zaznívá zvěst knihy Rút. Touto posvátnou četbou je odváděna pozornost posluchačů od pohanského hýření a sebeopájení, od magických úkonů a mystérií, a přiváděna k poznání toho, co má být náplní lidského života: úsili o účast na obecenství Božího lidu, zápas o podíl na Božím zaslíbení a milosti, skutky milosrdenství, péče o opuštěné, zbledované a nuzné.

Jednou z příležitostí, jak prokázat milosrdenství nejbližším, bylo tzv. levirátní manželství, kdy se příbuzný ujímal vdovy a vzal si ji za manželku, aby ze snulému zplodil potomka. V této souvislosti se v knize několikrát opakuje významný výraz *go'el* = zastávce, vykupitel. Je ho často užíváno o Hospodinu (sr Gn 48,16 Iz 41,14 aj.), ale označuje právě tak i člověka, příbuzného, který má za povinnost pomáhat a zachraňovat. Jiný pojem, který se ustavičně v Rút opakuje, je *chesed* = milosrdenství, solidarita. Tyto pojmy jsou pílťe, jež nesou zvěst celé knihy.

Tři hlavní postavy příběhu připomínají svými jmény pohanská vegetativní božstva. Proto soudíme, že knížka nejspíše vděčí za svůj vznik zápasům Izraele o vlastní duchovní ryzost proti neustávajícím svodům baalismu. Jméno Bóáz pravděpodobně naráží na označení Baala, Noemi souvisí s Naamán, přízviskem boha